**T. C.**
**SELÇUK ÜNİVERSİTESİ**
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**
**TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**
**ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

# ENDERÛNLU HALÎM DÎVÂNI
# (İNCELEME – METİN)

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN**
**Yrd. Doç. Dr. Semra TUNÇ**

**HAZIRLAYAN**
**Mehmet TURGUTLU**

**KONYA 2008**

**İÇİNDEKİLER**

# ÖNSÖZ

Çalışmamızın temel amacı on dokuzuncu yüzyıl Divan şairi Enderûnlu Halîm Bey'in kaynaklardan ve divanından hareketle hayatını ve edebi kişiliğini tespit etmek, özellikle de divanının transkripsiyonlu metnini hazırlamaktır.

Osmanlı Devleti, altı asır Asya'dan Doğu Avrupa'ya, Ortadoğu'dan Kuzey Afrika'ya kadar geniş bir coğrafyaya hükmetmiş, siyasi bu gelişmenin yanında sanat alanında da büyük tesirler bırakmıştır. Bu kültür içerisinde büyük şöhret sahibi şairler ve eserler yanında ismi hiç duyulmamış veya gereken önemi görememiş şahsiyetler üzerine araştırmacıların son yıllarda ilgisi artmıştır. Üzerinde çalıştığımız Enderûnlu Halîm Bey de ismi fazla duyulmamasına rağmen on sekizinci yüzyılda devletin gerilemesiyle birlikte Şeyh Gâlib gibi bu edebi anlayışın son büyük ustalarını tanıma fırsatı bulmuş ve bunu on dokuzuncu asra ulaştırmış bir şairdir. Halîm'in hayatı ve sanatı hakkında kaynaklarda fazla bir bilgiye rastlanamamıştır. Biz bu kaynaklardan ve özellikle divanının incelenmesinden elde ettiğimiz bilgilerle şairin hayatını ve edebi şahsiyetini belirlemeye çalıştık.

Çalışmamız, "Giriş" kısmını takiben üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Halîm'in yaşadığı dönemin siyasi ve edebi hayatı ortaya konarak şair, yaşadığı dönem içinde incelenmeye çalışılmıştır.

Birinci bölümde Halîm'in hayatı, divanı ve edebi kişiliğiyle ilgili bilgiler verilmiştir. Şairden bahseden kaynakların azlığı sebebiyle hayatı hakkında detaylı bilgi verilememiş, divanından hareketle ulaşılan bilgiler ortaya konmuştur. Yaptığımız araştırmalara dayanarak Halîm mahlasını kullanan diğer şairler hakkında bilgilere bu bölümde yer verilmiştir. Elimizdeki tek eseri olan divanı, tertibi açısından değerlendirilmiştir. Halîm'in edebi kişiliğini tespit ederken divanı ve şiirleri hareket noktamızı oluşturmuştur. Şairin etkilendiği şahıslar, anlayışlar ve edebiyatımızdaki etkileri ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde Halîm Dîvânı'nın şekil ve muhteva açısından incelenmesi bulunmaktadır. Burada, "Şekil Özellikleri" başlığı altında eserdeki nazım

şekilleri, kullanılan vezinler, kafiye ve redif gibi şekle ait özellikler incelenmiştir. "Muhteva Özellikleri" başlığı altında ise Ayet ve Hadisler, deyimler ve halk söyleyişleri, adet ve inanışlar, güzel söyleyişlere şiirlerinden örnekler verilmiş, "Sonuç" başlığıyla da elde ettiğimiz sonuçlar sıralanmıştır.

Üçüncü bölümde, çalışmamızın asıl gayesini oluşturan "Transkripsiyonlu Metin" yer almaktadır. Yurt içi ve yurt dışındaki katalogların taranması neticesinde Halîm Dîvânı'nın ikinci bir nüshasına rastlanamamıştır. Tek nüsha üzerinde yaptığımız metin tespitinde mümkün olduğunca dönemin imlasına uyulmaya çalışılmıştır. Metni kurarken on dokuzuncu yüzyılın imlâ özellikleri ve ses yapısı dikkate alınarak ilmî esaslara uygun bir çalışma ortaya konmaya gayret edilmiş, yine çalışmamızı hazırlarken müracaat ettiğimiz kaynaklar "Bibliyografya" başlığı altında sunulmuştur.

Çalışmamın her aşamasında değerli mesailerini, destek ve hoşgörülerini hiçbir zaman benden esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleriyle bana rehberlik eden kıymetli hocalarım sayın Prof. Dr. Emine YENİTERZİ'ye, sayın Prof. Dr. Ahmet SEVGİ'ye ve danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Semra TUNÇ'a sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım.

**Mehmet TURGUTLU**
**KONYA - 2008**

## K I S A L T M A L A R

| | |
|---|---|
| age. | : Adı geçen eser |
| Ank. | : Ankara |
| B. | : Beyit |
| bk. | : Bakınız |
| C. | : Cilt |
| G. | : Gazel |
| h. | : Hicri |
| hzl. | : Hazırlayan |
| İst. | : İstanbul |
| İst. Kd. | : İstinsah kaydı |
| İst. Th. | : İstinsah tarihi |
| K. | : Kaside |
| Kt. | : Kıt'a |
| Ktp. | : Kütüphanesi |
| L. | : Lugaz |
| m. | : Miladi |
| Ms. | : Musammat |
| MEB. | : Milli Eğitim Basımevi |
| Mes. | : Mesnevi |
| Mt. | : Matla' |
| s. | : Sayfa |
| Rb. | : Rubâî |
| Tr. | : Tarih |
| Tc. | : Terci-i bend |
| Th. | : Tahmis |
| Tk. | : Terkîb-i Bend |
| V. | : Varak |
| Yay. | : Yayınevi, Yayınları |
| Yk. | : Yaprak |
| Yz. | : Yazma |

# GİRİŞ

## ENDERÛNLU HALÎM BEY'İN YAŞADIĞI DÖNEME GENEL BAKIŞ*

### A. SİYASİ DURUM

Halîm'in yaşadığı dönem XVIII. yüzyılın son çeyreği ile XIX. asrın ilk yarısı olduğu göz önünde bulundurulduğunda gerek siyasi durumu gerekse de edebi durumu ortaya koyarken her iki asrı müşterek ele almanın faydalı olacağı düşünülmüştür.

Bu iki asır Osmanlı Devleti'nin dışarıda yenilgilere ve büyük toprak kayıplarına uğradığı, uluslararası arenada devletin giderek prestij ve otorite kaybettiği, ülke içinde ise ortaya çıkan isyanlar, sosyal karışıklıklar ve mali sıkıntılar yüzünden yeni arayışların olduğu bir dönemdir. Lale Devri'nde başlayan teknik ve eğitim alanındaki Batılılaşma hareketleri Tanzimat döneminde de devam etmiştir. Islahat çalışmaları günü kurtarmaya yönelik olduğu için uzun vadede bir problemlere çözüm getirememiş ve Osmanlı Devleti XIX. asırda çöküş dönemine girmiştir.

1699 Yılında imzalanan Karlofça Anlaşması ile Avrupa'daki siyasi itibarı sarsılan Osmanlı Devleti, 1718'de imzalanan Pasarofça Anlaşması ile çok ağır ekonomik yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştır. Batının askeri ve teknolojik alandaki üstünlüğü böylece ilk kez kabul edilmiş ve Batılı tarzda ıslahatların yapıldığı Lale Devri başlamıştır. Batıdaki askeri ve teknik ilerlemeleri incelemek amacıyla Yirmisekiz Çelebi Mehmed,

* Bölümün hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar:
1 İ.Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, C.4, 25,26,28.b., TTK. Yay, Ank., 2003.
2 Büyük Türk Klasikleri, C.6,. Ötüken Yay., İst , 1987.
3 Câbî Tarihi, Câbî Ömer Efendi, hzl. , M. Ali Beyhan, C. 2, TTK Yay., Ank., 2003.
4 Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C.2, MEB, İst., 1983.
5 İsmail Ünver, XIX. Yüzyıl Divan Şiiri, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğr. Fak. Dergisi. Ank. 1988.
6 Hasibe Mazıoğlu, Eski Türk Edebiyatı, Türk Ansiklopedisi, C.32, Ank,, 1982.
7 Mustafa İsen -Muhsin Macit-Osman Horata-Filiz Kılıç-İ.Hakkı Aksoyak, Eski Türk Edebiyatı El Kitabı. grafiker Yay., Ankara, 2002.
8 Mine Mengi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yay., Ank., 1997

Fransa’ya sefir olarak gönderilmiştir. Batıdaki gelişmeleri Sefaretname adlı eseriyle kaleme almıştır. Bu dönem mimari, edebî ve kültürel gelişme yanında zevk ve eğlenceyi de beraberinde getirmiştir. Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın açtığı zevk ve sefahat devrinden memnun olmayan, yapılanları israf olarak gören bir kitle oluşmuş Yeniçeri Ağası Patrona Halil ve yandaşları 25 Eylül 1730’da ayaklanma çıkararak bu döneme son vermişlerdir.

Tahttan indirilen Necib mahlasıyla şiirler yazan Sultan III.Ahmed yerine I.Mahmud tahta çıkarılmıştır. Sultan I.Mahmud devleti kaos ortamına sürükleyen ayaklanmaları bastırarak idareyi ele almıştır. Batılı tarzda bir ordu kurmak için Humbaracı Ahmet Paşa’yı görevlendirmiş aynı zamanda Yeniçeri Ocağı ile de iyi geçinmeye çalışmıştır. Sanatkâr bir ruha sahip Sultan I. Mahmud, Sebkâtî mahlasıyla şiirler yazmış ve besteler yapmıştır.

Sultan III.Mustafa devlet idaresini ve maliyeyi iyileştirmek maksadıyla çalışmalar yapmıştır. Bu dönemde Topçu Ocağı ve Müderrishane-i Bahr-ı Humayun kurulmuştur. Cihangir mahlasıyla şiirler yazan III.Mustafa tıp ve ilm-i nücuma meraklı bir sultandı.

Sultan I.Abdülhamid mülayim, merhametli, savaşı sevmeyen bir padişah olmasına rağmen döneminde Ruslarla büyük savaşlar yapılmıştır. Özellikle 1774 Küçükkaynarca Anlaşması ile Ruslar, Osmanlı topraklarında yaşayan Ortodoksları himaye etme bahanesiyle Osmanlı Devleti’nin iç işlerine karışması, Mısır ve Suriye’de baş gösteren isyanlar ve Yeniçeri ayaklanmaları asrın sonuna kadar devam etmiştir.

Enderûnlu Halîm Bey’in Sultan III. Selim ve Sultan II. Mahmud dönemlerinde yaşaması ve saraya yakın bir şair olması sebebiyle bu dönem siyasi hayatını daha teferruatlı mütalaa etmekte fayda görüyoruz.

Şehzadeliği döneminde sarayda mükemmel bir eğitim alarak yetişen Sultan III.Selim yüksek din ve fen ilimleri ile Arapça ve Farsça öğrendi. Amcası Sultan I.Abdülhamid vefat edince yerine tahta geçti (7 Nisan 1789). Devletin iç ve dış meselelerini çözmek için büyük bir divan toplantısı yaptı. Avusturya ve Rusya ile devam eden mücadeleler, 1789 Fransız İhtilali’nin Avrupa’da sebep olduğu hadiseler üzerine savaşlar bitirilerek Avusturya ile 1791 Ziştovi, Rusya ile 1792 Yaş anlaşmaları imzalandı. Osmanlı Devleti böylece geçici bir

sulh dönemine girmiştir. Sultan III.Selim bu sükunet durumundan yararlanarak şehzadeliğinden beri düşündüğü ıslahatları icraata geçirdi. Devlet için gerekli askeri, idari, iktisadi ve sosyal ıslahatları Nizâm-ı Cedîd adıyla tatbik etmeye başladı. Son yapılan savaşlarda askeri sistemin bozulmuş olduğunu gördüğü için modern tarzda yeni bir ordu kurdu. Bu ordunun teknik sınıfları takviye edilerek; humbaracı, lağımcı, topçu ocakları için yeni kanunlar uyguladı. 1794'de Mühendishane-i Berr-i Hümâyûn adıyla ilk teknik üniversiteyi eğitime açtı.

Mülki ve ilmi alanlarda da ıslahatlar yapılmıştır. Anadolu ve Rumeli toprakları daha etkili yönetilmek için yirmi sekiz eyalete ayrılmış, ilmi eserler yazılıp pek çok kitap tercüme edilerek yayımlanmıştır. Avrupa'da daimî elçilikler kurulmuştur. Avusturya, Fransa, İngiltere gibi merkezlere gönderilen elçiler, bulundukları memleketin yalnız siyaseti ve diğer devletlerle olan münasebetleri hakkında bilgi toplamadılar; bunun yanında oraların kültürleri, her türlü ilerlemeleriyle ilgili bilgiler elde edip İstanbul'a gönderdiler.

Avrupa ve Rusya'nın kışkırtmalarıyla Balkanlarda, İngilizlerin gayretleriyle de Arabistan'da isyanlar çıkmış Balkanlar, Akdeniz, Kuzey Afrika, Mısır, Filistin ve Suriye'deki bu isyanlara bütünüyle bir çözüm üretilememiştir. Önceleri Nizâm-ı Cedîd aleyhtarlığı ile başlayan muhalefet, 25 Mayıs 1807'de Kabakçı Mustafa isyanıyla Sultan III.Selim'i tahttan indirmiş ve öldürmüştür. İlhami ve Selim mahlaslarını kullanarak şiirler yazan III. Selim, musikide de makam icad edecek kadar usta bir sanatkâr padişahtır.

Halîm Bey'i de himaye ettiği anlaşılan Sultan II. Mahmud, iyi eğitim görmüş, kararlı ve cesur bir padişahtı. 14 Ekim 1808'de Sekbân-ı Cedîd adıyla modern bir ordu kurdu. Bu, Yeniçeriler tarafından Nizâm-ı Cedîd'in ihyası olarak algılandı. Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa'nın askerlere karşı tavizsiz uygulamaları Yeniçerileri harekete geçirdi. Ortaya çıkan büyük isyan sırasında Alemdar Mustafa Paşa öldürüldü. Sultan Mahmud ıslahatları bir süre durdurmak zorunda kaldı. Arabistan'da başlayan isyanı bastırmakla Mısır valisi Mehmed Ali Paşa'yı görevlendirdi. Başarılı olan paşayı çeşitli ihsanlarda bulunarak ödüllendirdi. Öte yandan Balkanlarda Sırplar, Yunanlar ve Arnavutlar da isyan çıkararak Osmanlıyı güç durumda bırakmışlardır. Buradaki isyanları da padişahın emri üzerine Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa bastırmıştır. Yunan isyanı sırasında

Yeniçeri ve Sipahilerin daha fazla bozulduğunu ve zorbalıklarını gören II. Mahmud, halkla bütünleşerek Devlet için ayak bağı olan bu ocağı ortadan kaldırdı. Yerine Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye adlı asker ocağını kurarak, devrin ihtiyaçlarına göre eğitim alan modern bir ordu tesis edilmiş oldu.

Sultan II. Mahmud Osmanlı Devleti'nin ilerlemesini, teknik ve sanayide devrin seviyesine ulaşmasını isteyen gayretli bir padişahtı. Bu sebeple Avrupa'ya subaylar gönderdi. Askeri Tıbbiye ve Harbiye mekteplerini kurdu . bu iki kurumun eğitimi için Avrupa'dan hocalar getirtti. Sıbyan mekteplerinin üzerine Rüşdiyeler, devlet memurlarının yetiştirilmesi için Mekteb-i Maârif-i Adlî kuruldu. Avrupa şehirlerine konsoloslar gönderildi. 1 Ekim 1831'de Takvim-i Vakâyi adlı gazete çıkarılmaya başlanmıştır. Sultan II. Mahmud ayrıca Evkaf Nezareti, Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, Dar-ı Şura-yı Askeri, posta müesseseleri açtırmış, ilk nüfus sayımı döneminde gerçekleştirilmiştir. Adlî mahlasıyla şiirler yazardı. İlim, sanat adamlarına ve eserlerine ilgi göstermiş ve sanatkârları himaye etmiştir.

Bu asırda Osmanlı Devleti'ni Avrupa'ya yakınlaştıran olay 3 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı'dır. Türk tarihinde demokratikleşmenin somut ilk adımıdır. Aslen II. Mahmut döneminde planlanmasına rağmen, II. Mahmut'un ölümünün ardından oğlu Abdülmecit döneminde dışişleri bakanı Mustafa Reşit Paşa tarafından ilan edilmiştir. Avrupa'nın Osmanlı iç işlerine karışmasını önlemek, Fransız İhtilalinin milliyetçilik etkilerini azaltmak, gayri Müslümleri devlete bağlamak amacıyla yayınlanan ferman, Batı medeniyetine geçişte ciddi ilk adımı oluşturmuştur. Tanzimat Fermanı, Osmanlı Devleti'nde anayasal düzenin başlangıç noktası olarak kabul edilebilir. Bu fermanla Sultan I.Abdülmecid, kendi gücünün üzerinde bir güç olduğunu kabul ediyordu. Tanzimat Fermanı ile azınlıklara bazı haklar verilmişti. Bu hakları bahane eden Avrupa devletleri Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmaya devam ettiler. Oysa Tanzimat Fermanı, bir anlamda bu tip müdahaleleri önlemek için ilan edilmişti. Bununla yetinmeyen Avrupalı devletler Islahat Fermanı'nın ilanına zemin hazırlamışlardır.

Islahat Fermanı Osmanlı Devleti'nde bir iç düzenleme olmakla beraber Rusya ve Avrupa'nın iç işlerine karışmasını önlemek amacıyla ilan edilmiştir. Bu ferman Paris Konferansı'nın başlamasından hemen sonra İstanbul'da yabancı devlet temsilcilerinin huzurunda okunarak açıklandı. Fermanın getirdiği önemli hususlar şunlardı:

- Din ve mezhep özgürlüğü sağlanacak, okul, kilise ve hastane gibi binaların tamiri yapılacak,
-Müslümanlarla Gayrimüslimler kanun önünde eşit sayılacak,
- Patrikhanede yeni meclisler kurularak bu meclislerin aldığı kararlar Osmanlı Devleti tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girecek,
- Devlet hizmetlerine, okullara, askerlik görevine bütün uyruklar eşit olarak kabul edilecekti.
-Vergiler eşit alınacak iltizam usulü kaldırılacak,
-Yabancılar da Osmanlı Devleti sınırları içinde mülk sahibi olabileceklerdi.

Bu fermanla gayrimüslimlere daha fazla haklar verilmiş, Avrupalı devletler Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmayacaklarını Paris Antlaşmasıyla kabul etmelerine rağmen sözlerinde durmamışlar ve bu fermanı bahane ederek Osmanlı Devleti'nin iç işlerine daha fazla müdahale etmek için fırsat aramışlardır.

Genç yaşta ölen Sultan Abdülmecid, Osmanlı padişahları arasında, ilk Avrupa kültürü alan padişahtır. Osmanlı İmparatorluğu'nun her bakımdan Avrupalılaşması için yapılan çalışmalara daima öncü olmuş, bu faaliyetler sonucu, padişahın yetki ve otoritesinin azalmasına rağmen bu duruma itiraz etmemiş, ülkede gazete çıkarılmasına, özgürlük fikirlerinin yayılmasına, yeniliğin yerleşmesine, memlekette meşrutiyet havasının esmesine engel olmamıştır.

Avrupa ile olan ilişkiler sonucu Osmanlı Devleti'nde de bir aydın sınıf ortaya çıkmıştı. Bu sınıf Meşruti yönetimin gelmesiyle ülkede bir refah ortamı yakalanacağına inanıyordu. Sultan İkinci Abdülhamid tahta çıkmadan önce Meşrutiyeti ilan edeceğinin teminatını vermişti. Padişah olur olmaz bu sözünü tuttu ve 23 Aralık 1876'da Osmanlıların ilk anayasası olan Kanun-i Esasi'yi ilan ederek mutlakiyetten anayasal bir düzene geçişi gerçekleştirdi. Bu dönemi II.Meşrutiyet dönemi takip etmiş böylece on dokuzuncu asır sona ermiştir.

Görüldüğü üzere XVIII. yüzyılda Lale Devri ile başlayan Batılılaşma hareketi II.Mahmud zamanında hız kazanmış, XIX. asırla birlikte kendini Batı medeniyeti içinde gören bir toplum meydana gelmiştir. Giyimden kuşama, müzikten edebiyata kadar Batı'ya doğru hızla ilerleyen bu cereyan, Türk milletinin yüzyıllardır edebi zevkini oluşturan Dîvân Edebiyatı'nı noktalamış, asrın ikinci yarısından itibaren Batılı anlamda bir edebiyatın tohumlarını filizlemiştir.

**B. EDEBÎ DURUM***

Enderûnlu Halîm Bey'in yaşadığı edebi çevreyi kavrayabilmek için bunu XVIII. yüzyıldan başlatmak doğru olacaktır. Bu asırda devletin siyasî , iktisadî ve askerî gücündeki azalmalara rağmen kültür ve sanat hayatı bundan olumsuz anlamda fazla etkilenmemiştir. Asırlardan beri devam eden edebi anlayışın ve türlerin bu dönemde zenginleştiğini, öncekileri renklendirdiğini görüyoruz. Dîvân şairlerinin aynı malzeme, hayal gücü, dil ve şekil özellikleri kullandıklarını düşünecek olursak, bir bakıma bu döneme kadar birçok büyük ustaların yetiştiği, söyleneceklerin çoktan söylendiği, sonrakilere fazla söz kalmadığı düşüncesi zihnimizi meşgul etmemelidir. Çünkü Halîm'in yetiştiği dönem içinde edebi kültür ve teknik bakımdan güçlü ve mahir sanatçıların yetişmiş olması, bu düşünceyi ortadan kaldırmaktadır.

XVIII. Yüzyılın sonlarında ve XIX. asırda III. Selim ve II. Mahmud gibi sultanlar tarafından sanatçı ve şairlerin korunmasıyla edebiyat ve sanat alanında önemli gelişmeler olmuştur. Özellikle Lale Devri şairi Nedim'in etkisi bu dönemde açıkça görülür. Dildeki incelik ve halk söyleyişlerini şiire yerleştirme anlayışı Enderûnlu Vasıf gibi kimi şairlerde devam etmiş fakat bazen bayağılığa düşülmüştür. Diğer yandan Dîvân Edebiyatı'nın son büyük şairi olarak bilinen Şeyh Galib etkisi ve Sebk-i Hindî anlayışının bu yüzyılda varlığını görüyoruz. Dönem şairi Keçecizâde İzzet Molla'nın Gülşen-i Aşk mesnevisindeki dilde incelik, anlamda derinlik ve geniş bir hayal âlemi gibi özellikler kendisi gibi Mevlevi olan Şeyh Galib'in onda derin izleri olduğunu göstermektedir.

Estetik anlayışta bir değişiklik olmamakla beraber, takip edilen edebî anlayışta bu asırda kendine mahsus bir takım özellikler bulunmaktadır. Edebiyat ürünlerinde yerlileşme, mahalli konular ve günlük hayat, edebiyatta daha yakından takip edilmiştir. Dîvân şairlerinin, Halk Edebiyatı'ndan aldığı en önemli özellik dilde sadeleşme olmuştur. Diğer yandan bu asırda Erzurumlu Emrah, Bayburtlu Zihnî gibi Halk şairleri, Dîvân

---

* Bölümün hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar:
1 Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C.2, MEB, İst., 1983.
2 Hasibe Mazıoğlu, Eski Türk Edebiyatı, Türk Ansiklopedisi, C.32, Ank,, 1982.
3 Mine Mengi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yay., Ank., 1997.

edebiyatından daha çok etkilenmiş, bu etkiyle aruz ölçüsünü kullanmış, Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamalara daha fazla yer vermişlerdir. Şüphesiz bunda, iyi bir eğitim almış Halk şairlerinin varlığı etkili olmuştur. Bu asırda Şeref Hanım, Leylâ Hanım, Adile Sultan gibi kadın şairlerin varlığı da dikkat çekmektedir.

XVIII. yüzyılda başlayan şarkı geleneği bu dönemde de devam etmiş, edebiyatımızda şarkı şairi olarak tanınan Enderûnlu Vâsıf, yerli hususiyetleri şiirinde başarıyla işlemiş, kendi çağının zevk ve eğlence hayatını aksettiren şiirlerinde önceki dönemlerin ciddiyetini kaybederek yer yer laubaliliğe düşmüştür.

XIX. yüzyılda rastlanan bir başka özellik ise tezkirecilik ve nazireciliktir. Döneminin büyük kaside ustası Nef'î, gazelde Fuzûlî, Nâbî ve Nedîm en çok beğenilen ve tanzir edilen şairler olmuştur. Şuara tezkirelerinde bu asırda bir artış görülmüştür. Nesirde Esad Efendi vardır. Tezkirenin adı Bahçe-i Safâendûz'dur. Asrın diğer Şuarâ Tezkireleri, Şefkat Tezkiresi, Ârif Hikmet Bey'in yarım kalmış bir eseri, Davud Fâtin Efendi'nin Hâtimetü'l-Eş'âr'ıdır.

Şiir dilinde sadeleşme temayülü mensur eserlerde de kendini bilinçli şekilde göstermiştir. Divan edibi olan tezkire sahibi Esad Efendi, Türkçedeki bu sade dile ve halk söyleyişlerine doğru gidişin gerekliliğini ortaya koyarak nesirde sadeliğin kurallarını belirlemiştir.

Anadolu'da asırlar boyu görkemli bir geçmişi olan bu edebi gelenek, o derece büyük ve işlenmiş bir dilin ürünüydü ki şimdi, eskimiş ve yıpranmış güzellikleriyle bile, gönüllerde ayrı bir yere sahiptir. Bu yüzden yeni bir girişimin, onu kökünden silip atabilmesi mümkün değildi. Asırlarca onunla duymuş, düşünmüş ve onunla beslenmiş bir edebiyat kafilesinin hayat ne ölçüde değişirse değişsin bu büyük gelenekten hemen kopması düşünülemezdi. Asrın ikinci yarısında yerini alan Batı kaynaklı edebiyat anlayışı içinde bu yüzden Dîvân Edebiyatı gerek şekle ait özellikleri gerekse muhteva ve musiki enstrümanlarıyla uzun zaman yaşamaya devam etmiştir.

# I. BÖLÜM

# HALÎM'İN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

## A. HAYATI

Enderûnlu Halîm Bey'in hayatı hakkında elimizde fazla bilgi bulunmamaktadır. Edebiyat tarihini oluşturan kaynaklarda şairin hayatı ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmemekte, Tuhfe-i Nâilî ve Sicill-i Osmânî dışındaki Cumhuriyet dönemi kaynaklarında ise ismine rastlanmamaktadır. Halîm'in bu yüzden hayat hikayesi tezkirelerden ve yer yer dîvânından elde edilmiştir.

Halîm'in doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmemektedir. Sicill-i Osmânî'de Sultan II. Mahmut dönemi şairlerinden olduğu 1246 (M.1830)'da Enderûn-ı Hümâyûnda Cameşuy Başı olduğu, birkaç sene sonra ise vefat ettiği bilgileri yer almaktadır[1].

Tuhfe-i Nâilî'de ise şair hakkında şu bilgiler bulunmaktadır: Enderûnlu Halîm Bey, Cameşuy Başı, Sultan II. Mahmut devri şairlerinden, divanının Süleymaniye, Hacı Mahmut Efendi Kütüphanesi, 5114 numarada kayıtlıdır[2]. Tuhfe-i Nâilî'den alınan bu bilgiler doğrultusunda Süleymaniye Kütüphanesi 5114 numarada kayıtlı olan divanın Halîm mahlaslı başka bir şaire ait olduğu tespit edilmiştir. Sultan II. Mahmut şairlerinden olan Halîm'in elimizdeki divanında sultanın oğulları Murat, Bâyezid ve Abdülhamid'in doğumları üzerine Tarih manzumeleri yazması, Millî Kütüphane 06 Mil Yz FB 314 numarada kayıtlı Yazmalar Katalogunda ise Sicill-i Osmânî'nin kaynak gösterilmesi bu tespitimizi kuvvetlendirmektedir.

---

[1] Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, Sebil Yay., İstanbul, 1996, C.II, s. 242.
[2] Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî, MEB Yay., CI, s. 219-220.

Enderunlu Mehmed Refî'nin "Enderûnlu Şâirler, Hattatlar ve Mûsikî Sanatlarları Tezkiresi'nde pek çok Enderunlu şair hakkında bilgi bulunmasına rağmen Halîm hakkında bir kayda rastlanamamıştır[1].

Halîm Bey'in Mevlevi dergâhına yakın bir şair olduğu hayatının bir bölümünü Mısır'da geçirdiği şiirlerinden anlaşılmaktadır. Yenikapı Mevlevihânesi şeyhi Şeyh Ali Efendi'nin kardeşi büyük mûsikîşinas Abdülbâkî Nâsır Dede'nin posta oturması üzerine Tarih manzumesi söylemiştir:

Söyledim cevherle tārīḫin **Ḥalīm**ā posta
Nā'ib oldı Şeyḫ ʿAbdü'l-bāḳī hem ḳıldı cülūs

Tr.18/5 (1219/ 1804)

Halîm, yine Galata Mevlevîhânesi postnişini, Dîvân edebiyatının son büyük şairi Şeyh Galib'in vefatı üzerine iki tarih manzumesi yazarak, Mevlevî dergâhına yakınlığını hissettirmiştir. Makta beyitleri şöyledir:

Didi tārīḫini bu bende **Ḥalīm**
Göçdü Ġālib Dede yā Hū ṣad vāh

Tr. 10/5 (1213/ 1799)

Biñ iki yüzle on üçde baḳ āh
Ġālib Esʿad Dede oldı ʿāzim

Tr.11/3 (1213/ 1799)

---

[1] Enderunlu Mehmed Refi, Enderunlu Şairler, Hattatlar ve Musiki Sanatkarları Tezkiresi, İst. Arkeoloji Kütüphanesi, 1479.

Sultan III. Selim zamanında Sadrazam olan Yusuf Ziyâ Paşa'nın Mısır seferi üzerine de tarih yazan Halîm'in ondan ihsanlar gördüğü muhakkaktır.[1] III.Selim'in tahttan indirilmesi üzerine tahta oturan II. Mahmud zamanında ikinci defa sadarete getirilen Yusuf Ziyâ Paşa, Halîm'i himayesinde bulundurmuş, böylece onu Enderûn-ı Humâyûn'da Cameşuy Başılığa getirmiştir.

Didim cevher ile birdir **Ḥalīm**ā ben bu tārīḫi
Żiyā Yūsufla cāy-ı ṣadra gelmişdir mihir-āsā
Tr.13/1 (1214/ 1799)

Bu tārīḫi mücevherle **Ḥalīm**ā şād olup didi
Mıṣır mülkün̄ varup aldı bu dem Yūsuf Żiyā Paşa
Tr. 2/7 (1216/ 1801)

Halîm, Osmanlı sarayına da yakın olmuş, realiteyi takip etmiş, tarih şiirleri yazma ustalığını sarayda ve ülkede meydana gelen önemli olaylar için de göstermiştir. Sultan II. Mahmut'un oğulları, Murad, Bayezid ve Abdülhamid'in doğumları üzerine tarih şiirleri yazmıştır. Canikli Hüseyin Battal Paşa'nın oğlu, 1800 tarihinde Trabzon valiliği, Amasya muhasıllığı ve aynı zamanda Şarkikarahisar mutasarrıfı olarak vazife yapan, sultan IV.Mustafa'nın fermanı ile idamına karar verilen Tayyar Mahmut Paşa'nın ölümü üzerine de tarih yazmıştır.[2]

Söyledim tārīḫ-i mīlādın̄ **Ḥalīm**ā şād olup
Oldı şāh Maḥmūda yümn ilen bu şeh-zāde Murād
Tr.25/7 (1226/ 1811)

Söyledim tārīḫini anın̄ **Ḥalīm**
Doġdı kevne māh gibi Bāyezīd
Tr. 26/5 (1227/ 1812)

---

1 Tahsin Ünal, Türk Siyâsi Tarihi, Kutluğ Yay., İst., 1974.
2 H. Tahsin Okutan, Şebinkarahisar Tarihi, Yeni Giresun Mat., Giresun 1949, s. 173-174.

Bende Ḥalīmā söyledim tārīḫ-i mevlūdın anıñ
ʿAbdü'l-ḥamīd hem-pā şerefle ʿāleme baṣdı ḳadem
Tr. 27/5 (1228/ 1813)

Geldi bir zā'ir didi tārīḫ ol dem merḳadiñ
Eylesün Maḥmūd Ṭayyār Pāşānıñ Mevlām nūr
Tr. 23/2 (1223/ 1808)

Şiirlerinden hayatının sıkıntılarla geçtiği anlaşılan Halîm, Cameşuy Başı görevinde iken 1246 (M.1830) yılından sonra vefat etmiştir.[1]

[1] Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, Sebil Yay., İstanbul, 1996, C.2, s.242

## 1. "HALÎM" MAHLASINI KULLANAN DİĞER ŞÂİRLER

Araştırdığımız kaynaklarda Halîm mahlasını kullanarak şiirler yazan birçok şair tespit ettik. Enderûnlu Halîm Bey dışında, aynı mahlası kullanan şairler şunlardır:

### HALİMÎ ABDULHALİM EFENDİ

Kastamonulu Ali Efendi'nin oğludur. Alaaddin Arabî'den ders almıştır. Arabistan ve İran'a eğitim amacıyla gitmiştir. Şeyh Mahzumî'den icazet alarak vatanına dönmüştür. Yavuz Sultan Selim'in hocasıdır. Sultan Selim Trabzon Valisi iken onunla görüşük taltiflerde bulunmuştur. Hocasını yanından ayırmazdı. Sultan Selim hocasının hastalığından ölümüne kadar yanında bulunmuştur.[1]

### HALİMÎ LÜTFULLAH ÇELEBİ

Babasının adı Yusuftur. İran'dan gelip Şehzade Mehmed'e muallim olmuştur. Fatih Sultan Mehmet'in sadrazamı Mahmud Paşa'nın himayesine girmiştir. "Bahrü'l-Garâib" adlı eseri vardır. Birinci bölümde Farsça sözlük bulunur, ikinci bülümde ise aruz, kafiye ve edebi sanatlardan bahseder. Bu eser "Halîmî Lugati" adıyla da bilinir. 922 (1516)'da vefat etmiştir.[2]

---

[1] Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî, Milli Kütüphane Yzb. 611, C.1, s.313.
Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, Sebil Yay., İstanbul, 1996, C.2, s.242.
Âlî Mustafa, Mustafa İsen, Künhü'l-Ahbar, Erz., 1979.
Âşık Çelebi, Meşâ'irü'ş-Şuarâ, Süleymaniye Ktp, âşir Ef. 268, s.127.
Fâizî, Zübdetü'l-Eş'âr, Süleymaniye Ktp. Şehit Ali Paşa 1877., s.43.
Hasan Çelebi, İbrahim Kutluk, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, Ankk. 1978., s.104.
Şemseddin Sâmî, Kâmusü'l-Âlâm, İst., 1316, C.2, s.1978.
Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, İst. 1333, C.1, s.273.
Riyâzî, Namık Açıkgöz, Riyâzü'ş-Şu'arâ, Ankl, 1982, s.82.
Beyânî, Tezkire-i Şuarâ, Millet Ktp, Ali Emiri, 757, s.25

[2] Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî, Milli Kütüphane Yzb. 611, C.1, s.315.
Âşık Çelebi, Meşâ'irü'ş-Şuarâ, Süleymaniye Ktp, âşir Ef. 268, s.127.
Hasan Çelebi, İbrahim Kutluk, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, Ankk. 1978., s.152.
Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, İst. 1333, C.1, s.273.
Şemseddin Sâmî, Kâmusü'l-Âlâm, İst., 1316, C.2, s.1978.
Âlî Mustafa, Mustafa İsen, Künhü'l-Ahbar, Erz., 1979.

## HALÎM GİRAY HÂN

Kırım Hanı Şahbaz Giray'ın oğludur. Bucak seraskeri olmuştu. 1186 (1772)'de doğdu. III.Selim zamanında Çatalca'da oturmuş, burada şiir ve edebiyat ile meşgul olarak yaşamıştır. 1239 (1824)'de vefat etmiştir. Divanından başka Gülbün-i Hânân adlı mufassal bir Kırım tarihi de yazmıştır. Eser 1466'da başlar ve 1801'de Midilli'de ölen Bahıt Giray'a kadar gelir.[1]

## HALÎMÎ ÇELEBİ

Kastamonuludur. Sultan II. Selim'in hocalarındandır. Cülusunu aldıktan sonra bir ara İran'a seyahat etmiştir. 970 (1562)'ten sonra vefat etmiştir.

## HALÎMÎ MUSTAFA PAŞA

Burmalı Mescid müezzinzadedir. Babası Ali Efendi yirmi üç yıl rûzname kîsedarı olarak çalışmıştır. Kendi de o kalemde yetişip 1146 (1733)'da kîsedar oldu. 1164 (1751)'te baş defterdar oldu. Limni ve Gelibolu'ya çeşitli sebeplerle sürgün edildi. 1759'da Musul valisi oldu. 1173 (1760)'te vefat etmiştir.[2]

## HALÎM (ö.1090/ 1679)

Asıl adı Abdülhalim olup şeyh Ebûbekir oğlu Abdurrahman Çelebi'nin oğludur. Pir Hüseyin Efendi'nin yerine şeyh olmuştur.[3]

---

Bağdatlı İsmail Paşa, Keşfü'z-Zünûn Zeyli, Yusuf Ağa Ktp, 499,C.1, s.185
[1] Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî, Milli Kütüphane Yzb. 611, C.1, s.219.
[2] Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, Sebil Yay., İstanbul, 1996, C.2, s.242
[3] Haluk İpekten, Mustafa İsen, Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, K. Bak.Yay., Ank., 1998.

## B. ESERLERİ

### 1. DÎVÂN

#### a- TERTİBİ

Enderûnlu Halîm Bey'in bir Dîvân'ı vardır ve yaptığımız araştırmalar neticesinde bir nüshasını tespit ettik. Halîm'in Dîvân'ı genel olarak klasik bir divan tertibine uygun olmakla birlikte eserinin sonuna eklediği anlaşılan bazı şiirler bu özelliği bozmaktadır. Dîvân'da kasîdeler, musammatlar, gazeller, rubailer, kıt'alar, beyitler bölümünden sonra tekrar tarihler, musammatlar ve birkaç gazel bulunmaktadır. Bu manzumeler, mürettep bir divanda bulunması gereken yerlere kaydedilerek düzenlenmeye çalışılmıştır.

#### b- DÎVÂN'IN NÜSHALARI

#### MİLLÎ KÜTÜPHÂNE 06 Mil Yz FB 314

Dîvân'ın Milli Kütüphane Yz.FB.314 numarada kayıtlı tek nüshasının özellikleri şöyledir:

Kurt yenikli taç filigranlı kağıt, 222x145 mm. dış, 160x85 mm. iç boyutlarında, 37 yaprak, her sahifede talik yazı ile 17 satır bulunmaktadır. Söz başları kırmızı, zencirekli açık kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. 1 mesnevi, 3 kaside, 2 terkib-i bend, 8 tahmis, 1 muhammes, 14 tarih, 2 şarkı, 2 lugaz, Hulefâ-nâme adlı bir mesnevi, 5 Farsça gazel, 64 gazel, 4 rubaî, 8 kıta, 5 müfred vardır. Ayrıca eserin sonunda yine aynı şaire ait 17 tarih, 1 terci-i bend, 3 muhammes, 1 lugaz, 1 müsemmen, 1 tarih, 3 tahmis, 1 murabba yer alır. 1228 (M.1812) tarihinde istinsah edilmiştir. Fahri Bilge varislerinden satın alınmıştır. TN. I. 312 (907); Sic. Os. II. 243; İKTYDK. IV. 967.

Baş:

1b “Bir şeb<ngeh dil olmış idi şikest

Baqr-ı efk<ra |alup oldı mest”

Son: 48b

Şihāb-āsā düşürdüñ şiʿre pek ṭabʿ-ı belīġiñle

Bütün dünyāyı yoḳdur hīç şek ṭabʿ-ı belīġiñle

Degil fāḫir **Ḥalīm**-i zār tek ṭabʿ-ı belīġiñle

Sezādır iftiḫār itse felek ṭabʿ-ı belīġiñle

Fürūġ-ı māh-ı naẓmıñ gün gibi **Ṣafvet** cihān ṭutmuş

Nüshada istinsah kaydı yoktur. yazmadaki bazı tashihler ve genel olarak mürettep olarak planlandığı anlaşılan divanın sonlarındaki farklı manzumeler nüshanın şairin kendi hattıyla kaydedildiği kanaatini güçlendirmektedir.

Milli Kütüphane’de bulunan bu nüshada:

1 Mesnevi

5 Kasîde

94 Gazel

23 Musammat ( Terkîb-i Bend, Tercî-i Bend, Tahmis, Muhammes, Şarkı)

27 Tarih

12 Kıt’a

4 Rubâî

7 Beyit

3 Lügâz bulunmaktadır. Halîm’in Dîvân’ından başka bir eserinin varlığı tespit edilememiştir.

Bu çalışmamızda divanda aynı nazım şekline sahip olan şiirler bir araya getirilerek müretteb bir Dîvân oluşturulmaya çalışılmış, varak numaraları her şiirin bulunduğu sayfaya manzume numarası ile birlikte dipnot olarak verilmiştir.

**2. HULEFÂ-NÂME**

Divanda 16a-18b yapraklar arasında bulunan 72 beyitlik bir mesnevîdir. Kalem katipleri ile ilgili bilgiler verir. *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün* vezni ile yazılmıştır.

**C. EDEBÎ KİŞİLİĞİ**

17. yy'dan sonra Divan edebiyatı ile Halk edebiyatının birbirinden etkilendiği bilinmektedir. 19. yy'da bu etkileşimin belirgin bir biçimde sürdüğü gözlenmektedir. Bu arada, Divan edebiyatı geleneğini sürdüren kimi sanatçılarda Batı edebiyatının etkileri görülmeye başlamıştır. Yerlileşme, bu dönemin divan şairlerinde de sürmüştür. Yerel renk ve motifler; deyim, atasözü türü yerli kültür ögeleri şiirlerde kullanılmıştır. Bu, konuları bakımından genelde soyut bir görüntü veren Divan edebiyatının somuta daha çok yöneldiğini de göstermektedir. Bu dönemin eserlerinde bireysel yaşantılar dile getirilmeye, toplumsal yaşayış gündeme alınmaya başlamıştır.

Halîm'in şiirlerinde bu özellikler genel olarak görülmekle birlikte daha çok orjinaliteden uzak, başka şairlerin tesiri açıkça sezilmektedir. Farklı dönemlere ait birçok şaire tahmisler yazması, hem döneminin hem de şahsının münbit olmadığını göstermektedir.

Şiirlerinde dini motifler fazla olmamasına rağmen onun hem musiki hem de şiir anlayışı itibarıyla Mevlevi dergâhına yakın olduğunu Dîvân'ından anlıyoruz. 1799'da vefat eden, muasırı Şeyh Gâlib'in gerek dünya görüşü gerekse şiir zevki tesir olarak Halîm'in şiirlerinde açıkça görülmektedir. Gâlib'in :

Lu|fı a%y<ra "ıl ey ş>* peş!m<n olara"
Sen beni cevrine ş<yeste bil iqs<n olara"[1]

---

[1] Naci Okçu, Şeyh Gâlib Divanı, Hayatı, Edebi Kişiliği, K.B.Y., Ank., 1993, C.2, s.701.

Matla'ı ile başlayan gazelini tahmis ederek bu etkiyi göstermiştir:

Görmedim buncılayın <fet ü <ş>b-ı cih<n
Eyledi für"at-i g!s>y u ru*ı fikri ziy<n
İtme qasretle Qal!m< bu "adar <h u fi%<n
`Ar{-ı q<l elde fi%<n dilde zeb<n şekve-kün<n
Geldi bu Ġ<lib-i d!v<na %azel-*ˇ<n olara"

Ms. 9/V

Yine Halîm, bir gazelinde Şeyh Gâlib'i şiirde hünerli bir üstad hem de şeyh olarak gördüğünü açıkça ifade etmektedir.

Onun şiirleri üslup olarak 17. yüzyıl hikmet ve düşünce tarzının öncüsü Nâbî'nin izlerini de taşımaktadır:

Nâbî :

"Bâğ-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz
Biz neşâtın da gamın da rûzgârın görmüşüz "

Matla'ı ile başlayan gazel ile

Halîm:

1 Zīr-i zülfüñden ki çün ol rūyı bāhir görmüşüz
Ġamla ālūd olmuşuzdur ẕevḳı nādir görmüşüz

2 Pek de türkütāz itme esb-i naḫvetle begim
Sen gibi çoḳ bī-maḥabbet biz bahādır görmüşüz

3 Baḳ hele sen āsiyā-yı teng-i çeşme ey göñül
Biz hezārān muḳbil ü nā-dān u kāfir görmüşüz

4 Kim demiş aġyār ile hem-bezm ü āġūş oldıġıñ

Dā'imen ol ṭıfl-ı nāzı ḫūb u ṭāhir görmüşüz

5 Sāḳī de ger ketm iderse sāġarı ġam yoḳ bize
Gerdiş-i eflākı baḫt-āsā muġāyir görmüşüz

6 Varlıġıñ bu dehri ḳayd itmez dil-i nā-şādımız
Bu cihān içre gedā vü bāyı hep bir görmüşüz

7 Himmetiñ iste **Ḥalīm** ol Ġālib-i pür-himmetiñ
Kim anı hem şeyḫ u hem üstād-ı māhir görmüşüz

G.36

Halîm'in, Şeyh Gâlib'in vefatı üzerine iki tarih manzumesi yazarak üzüntüsünü dile getirmesi, günlük hayatta da şeyhine yakın bir mesabede durduğunu açıklar.

XVIII. yüzyılda yaygın olan tarih düşürme alışkanlığı, bu dönemde daha da artmış hemen hemen her olaya tarih düşürülür hale gelinmiştir. Halîm Dîvânı'nda yirmi yedi tarih manzumesi bulunması, şairin bu işte maharetli olduğunu gösterir. Aynı asırda yaşayan ve daha çok söylediği tarihlerle Surûrî-i Müverrih adıyla şöhret kazanan Surûrî'nin, Şeyh Gâlib'in vefatı üzere yazdığı tarih ile Hâlim'in tarihi vezin, söz dizimi ve kullanılan sözcükler bakımından neredeyse birbiriyle aynıdır. Bu, yaşadığı dönemde Halîm'in etkin bir şekilde şiir çevrelerinde yer aldığını göstermektedir.

Surûrî:

Geçdi Gâlib Dede candan yâ Hû

Halîm

Göçdü Ġālib Dede yā Hū ṣad vāh

Tr. 10/5 (1213/ 1799)

Halîm'in şiirlerinde Hoca Neşet'in izlerini de görmek mümkündür. Hoca Neşet, Şeyh Galib'in de aralarında bulunduğu öğrenciler yetiştirmiş ve onlar üzerinde etkili olmuş bir şairdir. Onun bir kitap hacminde, çoğu Farsça olan Mahlasnâmeleri'nin varlığı bilinmektedir. Hoca Neş'et, öğrencilerinden yetenekli olanlara mahlas vermiş, 'hoca' lakabını da bundan dolayı almıştır. Şeyh Gâlib'e şairin ilk mahlası olan "Esad" ismini de hocasının verdiğini biliyoruz. Öğrencilerinden Pertev Efendi'nin divanının baş tarafında rivayet ettiğine göre, bu mahlasnâmeler müstakil bir kitap oluşturacak kadar fazladır.'[1] Halîm'in, Hoca Neşet'in "beklerüz" redifli gazeline "Ta*m!s-i Mu|arraf &azel-i Neş'et Efendi _<˘ce-i X<n! _od" başlığıyla tahmis yazması bir bakıma onu Şeyh Galib'den sonra ikinci bir hoca olarak gördüğünü ifade eder.

Añladı" gerçi *um<r-ı neş'esin keyfiyetin
\orma gel bizden **Qal!m<** bilmez iseñ lewwetin
D<′im< çekmekdeyiz dehr-i fen<nıñ minnetin
Her ne deñlü eylese z<'id *um<r u miqnetin
Ç<r u n<-ç<rız bu neş'egehde **Neş'et** bekleriz

Ms. 10/ VII

"Taḳrīż Berāy-ı Neş'et Efendi" başlığı ile verilen şiiri ise şöyledir:

1 Semā-ı ālem-i ilme ẕekādır Ḥażret-i Neş'et
Şeb-i taḳrīre māh-ı pür-żiyādır Ḥażret-i Neş'et

2 Gül-i mażmūnı devşürmek içün gülzār-ı manīden
Suḫan-sāz-ı zamāna reh-nümādır Ḥażret-i Neş'et

[1] Metin Kayahan Özgül, Divan Yolundan Pera'ya Selametle, Hece Yay., Ank., 2006, s.210.

3 Varan dergāhıña elbet saʿādet kesb ider zīrā
Naẓīri yoḳ cihānda bir humādır Ḥażret-i Neş’et

4 Şeh-i mülk-i kemāl eyler o dem tāc-ı mücevher-veş
Ḳonulsa başlar üzere sezādır Ḥażret-i Neş’et

5 Çemenzār fażıl-ı sebz ü leṭāfet buldı ẕātından
Seḥāb-āsā ʿaṭā-yı Kibriyādır Ḥażret-i Neş’et

6 Ne mümkin eylemek ḫāme ile taḥrīr evṣāfıñ
Ḫulāṣā melce-i bāy u gedādır Ḥażret-i Neş’et

7 Ruḫıñ sür pāyiñe her gāh taḥṣīl it hüner zīrā
**Ḥalīm**ā menbaʿ-ı feyż-i Ḫudādır Ḥażret-i Neş’et

G. 9

XVIII. asırda özellikle Noca Neşet ile birlikte muhteva açısından gazellerin, kasidelere yaklaştığını görmekteyiz. Hoca Neşet, bir gazelinde bu özelliği dile getirmektedir[1]:

Zulm-i sitemin cânıma geçdi yeter ey baht
Şekvâ iderim Hazret-i Sultan Hamide

Hasbice gazel söyleme besdir bize Neş’et
Erbâbına meymûn ola târih ü kasîde

Halîm, bazı gazellerinde bu hususiyeti göz önünde bulundurmuş, kasidenin muhtevası içinde yer alması gereken medhiye vb. konuları gazelde işlemiştir.

O, altmış ikinci gazeline başlık olarak “Şevket Efendiyle İskender Bege Virilmişdir” ifadelerini düşmesi, bu dönemde gazelin de kaside gibi devlet büyüklerine sunulduğuna işaret etmektedir.

---

1 Rıza Oğraş, Hoca Neş’et Divanı İnceleme ve Tenkitli Metin, İst. Ünv. Yük. Lisans Tezi, İst., 1991.

Nazire yoluyla geleneğin kudretli şairlerini yeniden hatırlatmanın yaygın olduğu bu yüzyılda, şairler muasırlarıyla nazire yarışına girmiş gibidirler.

Begenmezse ne deñlü güfte-i nā-puḫtemi ancaḳ
Naẓīre isterim ʿAynī Efendi-i hüner-verden

Ḥalīmā çeşmesār-ı ülfet-i Şevket baña besdir
Ne ḥācet cüst-cūya ābı Ḥıżr ile Sikenderden
G. 62/ 7-8

Mevlevî çevrelerine yakın şairler, şiirle olduğu kadar mûsikî ile de ciddi anlamda ilgilenmişlerdir. Halîm'in şiirlerinde de mûsikîye ait hususların geniş yer tuttuğu görülmektedir. Zamanının büyük mûsikî üstâdı Abdulbâki Nâsır Dede'nin Yenikapı Mevlevîhânesi'ne şeyh olması üzerine tarih düşmesi, Halîm'in büyük mûsikî üstâdlarına yakın olduğunu gösterir.

Çı"dı"da nefes deh<n-ı tenden
Bir perde ṣanurdı ~anki ney-zen
K. 5/ 14

Sīnemde olur ser-zede ʿaşḳıñ naġamātı
Ṭanbūr gibi ṣanma şehā gūş-ı kerim var
G.15/4

Çoḳ mıdır çıḳsam Ḥüseynīye o māh içün Ḥalīm
Farḳ olunmaz āh-ı sīnem naġme-i sanṭūrdan
G. 63/7

Ṭanbūr gūşına ne didi bilmezem maḳām
Def sīnesini dögdi didi rāz ney neye

G. 73/2

Söyledim cevherle tārīḫin Ḥalīmā posta
Nā'ib oldı Şeyḫ ʿAbdü'l-bāḳī hem ḳıldı cülūs
Tr. 18/5

XVIII. yüzyılda başlayarak dönemin sonuna kadar tesirleri kuvvetle süren "mahallileşme" temâyülü XIX. asırda da devam etmiş, bir bakıma Batılı anlamda ortaya çıkan Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı sanatçılarının dil anlayışının temelini oluşturmuştur. Halîm'in bazı şiirlerinde kullandığı kelimeler, üslup ve zengin hayat tarzı, Nedimâne bir edayı akla getirmektedir. Aşağıdaki gazeli ismini zikretmese de Nedim'in:

Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana
Mey süzülmüş şişeden ruhsâr-ı al olmuş sana

matla'ı ile başlayan gazelinden esinlendiği görülmektedir.

1 Derd-i āhım ḥalḳa-i zülf-i dırāz olmuş saña
Şerḥa-i sīnem fesān-ı tīġ-i nāz olmuş saña

2 Ey göñül ṣayd itmege seyr eyle per açmış gelür
Dīde vü ebrūsı yāriñ şāhbāz olmuş saña

3 Ben nice dil virmeyem ey māh zīrā ḳāmetiñ
Gülşen-i ḥüsnüñde serv-i ser-firāz olmuş saña

4 Al al olmuş idi gördüñ mi göñül gül-ruḫların
Meclis-i meyde niḳābı nīm-bāz olmuş saña

5 Ḥayf olsun çoḳ zamāndır ʿazm-i meclis itmeyüp
Vaḥşeti yāriñ **Ḥalīm**ā dil-güdāz olmuş saña

G-4

Halîm, çağdaşı olan Enderûnlu Fâzıl'ın bir gazelini tahmis etmiştir. Burada mahallileşme özellikleri açıkça görülmektedir.

1 Ḳaṭʿ eyleyüp o meh-veş ile ülfeti ṣaḳın
2 Fāş itme güft-gūları hem ʿişreti ṣaḳın
3 Ey dil bilür mi hīç o güzel şefḳati ṣaḳın
4 Esrār-ı ʿaşḳa dā'ir olan ṣoḥbeti ṣaḳın
5 Sen öyle bil ki ben anı bir cāna söylemem

Ms. 13/II

Halîm, döneminde şâir çevrelerinde yer almış kendini kabul ettirmiş bir sanatçıdır. Onun bir şiirinden hareketle dönemin şairlerinden Keçecizâde İzzet Molla'nın, Halîm'i himaye ettiğini anlıyoruz.

Faḫr itdi didi levḥ **Ḥalīm**ā bu zemīnde
ʿİzzet gibi bir şāʿir-i ṣāḥib-hünerim var

G. 15/7

Halîm, şiirini oluştururken hikemî tarzın öncüsü Nâbî ile mahallileşme, atasözü, halk söyleyişlerini şiirinde ustaca kullanan Sâbit ekollerinin etkisinde kalmıştır. Atasözü kullanmayı ileri derecelere taşıyan ve bu yönüyle XVII. asırda çağdaşı şâirler arasında ayrıcalıklı bir yeri olan Sabit, Nâbî'nin çağdaşı olan şâirlerdendir ve Nâbî'nin şiirlerine hayrandır. Sabit, Nâbî hakkında:

Kim bulur Nâbî Efendi gibi hep taze hayâl
Feyz Sabit yine pîrân-ı kühen-sâldedir[1]

---

[1] Ali Fuat Bilkan, Nâbî, Hikmet-Şâir-Tarih, Akçağ Yay., Ank., 1998, s. 49-50.

diyerek onun büyüklüğünü ve şiir sahasındaki üstünlüğünü söylemekten çekinmemiştir. Sâbit, şiirlerinde atasözleri ve deyimleri fırsat buldukça kullanma yoluna gitmiştir. Nâbî, onun bu tarafını şu beytiyle dile getirir:

Darbu'l-mesel iradına bu asırda Nâbî
Kimse olamaz Sâbit Efendiye resîde[1]

Halîm, kimi gazellerinde hikmetli bir eda kullanarak Nâbî'ye yaklaşır ve onun etkisini sezdirir. Kimi şiirlerinde de Sabit'in sözü maksadından uzaklaştırdığını ifade eder. Yine de Sâbit, kendine örnek aldığı usta bir şairdir:

Ne yār-ı bī-vefā ne dīde-i □āşıḳda el-ḥāṣıl
Baḳılsa ṭogrılıḳ □ibretle ḳalmışdır terāzūda
G.76/9

**Ḥalīm**ā bu ġazelde □ābitāne
Ni□ār-ı kilk-i pür-mażmūna beñzer
G.16/7

Gezdirirken semend-i kilki **Ḥalīm**
Düşdi yol Ṭūr-ı □ābite nā-çār
G.17/8

Halîm, mahlasını kullanmada diğer şairlerden farklı bir yol izlemektedir. Şairler genellikle nida harfini eksiz, yalın halde kullanmalarına rağmen bazı şiirlerinde Halîm, mahlasını nida ünlüsünün üzerine hâl eklerini getirerek kullanmıştır.

Didi gelüp yediler tārīḫiñ **Ḥalīm**āya
Mübārek eylesün aña ḫaṭ-ı nevi Mevlā
Tr. 9/3

**Ḥalīm**āyı o dildārıñ ruḫ-ı tābānınıñ şevḳı
Yine pervāne-veş □aşḳıñ elinden bī-ḳarār itmiş

[1] Turgut Karacan, (Bosnalı Alaeddin) Sabit Divanı, Cumhuriyet Ünv.Yay., Sivas, 1991, s. 69-70.

G. 44/5

25 ve 41. gazellerinde Halîm, matla beyitlerinin ikinci mısralarını tekrar kullanarak Tecdid-i Matla sanatı örneği göstermiştir.

Gazel 25:

1 O ebrūlar ki zīnet-baḫş-ı rūy-ı ḫūb u zībādır
**Baḳılsa çeşm-i cānāna biri birinden a□lādır**

2 Göñül ceẕb eylemekde ol mehim bī-mi□l ü yektādır
Gören bir kerrecik zülfüñ ṣanursın bir heyūlādır

3 Leb-i la□liñ görelden rengini yāḳūt-veş cānā
Anıñçün ḳalb-i maḥzūnum benim meyyāl-i ṣahbādır

4 Döküp ruḫsār-ı raḫşān üzre gīsūy-ı pirīşānıñ
Ne deñlü ṣaḳlasıñ dirler yine bir verd-i ra□nādır

5 Ḳad-i mevzūnına reşk eyleyüp serv-i ḫırāmānlar
Çemende □azm-i teşrīfiñ içün her gāh ber-pādır

6 **Ḥalīm**ā fi'l-ḥaḳīḳa öyledir ṣun□ı didi anı
**Baḳılsa çeşm-i cānāna biri birinden a□lādır**

Gazel 41:

1 Görüp ruḫını dilā lālezāra eyle heves
**O demde ẕevḳları hep şikāra eyle heves**

2 Olup o māh-ile hem-ṣoḥbet ülfet itdikce
Sirişk-i dīdeñi bezm-i ni□āra eyle heves

3 Olursa ġam ile memlū derūn-ı maḥzūnuñ
Hemān piyāle ile cūy-bāra eyle heves

4 Görüp ruḫında ḫaṭıñ cāy-ı meclisinde anıñ
O vaḳt-i sūrda kim nevbahāra eyle heves

5 **Ḥalīm** o şāha virirsen göñül eger nā-gāh
**O demde ẕevḳları hep şikāra eyle heves**

Enderûnlu Halîm Bey'in Dîvân'ında 13 adet tahmis bulunmaktadır. Bunlar, Atâ Efendi, Tayyar Mahmud Paşa, Safvet Bey, Şeyh Gâlib, Neş'et Efendi, İnsan Efendi, Hamdî Efendi, Enderûnlu Fâzıl, Nef'î, Fehîm-i Kadîm, Âsım gibi kendinden önce yaşamış veya muasırı şairlerin şiirlerini tahmis etmiştir. Böylece geniş bir kaynaktan beslenen Halîm, Giray Hân ve Fuzûlî'ye nazireler yazmış, Dîvân'ında Farsça şiirleri de bulunan kültürlü bir şâirdir.

## II. BÖLÜM

## DÎVÂN İNCELEMESİ

### A. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

### 1. NAZIM ŞEKİLLERİ

Halîm’in Dîvân’ında klasik divanlarda bulunan kasîdeler, terkîb-i bend, tercî-i bend, tahmis, tarih, kıt’a, rubâî, beyit, şarkı, lügaz gibi nazım şekilleri bulunmaktadır. Bir de Hulefânâme adlı 72 beyitlik bir mesnevi vardır. Genel olarak müretteb bir divan özelliği taşımakla birlikte esere sonradan eklendiği anlaşılan tarih, gazel ve musammat tarzındaki nazım şekilleri Divan’ın bu özelliğini bozmaktadır. Çalışmamızda aynı nazım şekli ile yazılmış şiirleri bir araya getirerek mürettep bir divan oluşturmaya çalıştık.

### DÎVÂN’DA KULLANILAN NAZIM ŞEKİLLERİ

### KASÎDELER ve MESNEVÎLER

“Kasîde”nin hem şekli hem de türü karşılayan bir terim oluşunu Halîm’in şeklen mesnevî olmakla birlikte “Ka~!de-i Şit<’iyye Ber<y-ı =fet! Çelebi” başlıklı şitaiyesi desteklemektedir (Kasideler, 5). Bu örnekten hareketle “Kasideler” kısmının birinci manzumesi olan mesnevi nazım şekliyle söylenmiş naat de bu bölüme kaydedilmiştir.

1. Mesnevi : Naat
2. Kasîde : Naat
3. Kasîde : Naat
4. Kasîde : Bahâriye
5. Mesnevi : Şitâiye
6. Mesnevi : Hulefâ-nâme şeklindedir.

Divan şairleri genellikle tevhid, münacat, naat türünde kasidelere eserlerinde yer vermeye özen gösterirlerken, Halîm Divanı'nda tevhid ve münacat konularını işleyen kasideler bulunmamaktadır. 2 ve 3 numaralı kasideler hacimce çok azdır. 2. kaside 5 beyitlik bir gazel görünümündedir. 3. kaside ise iki beyitten oluşan, şairin mahlasının bulunmadığı, yarım kalmış bir şiirdir.

**MUSAMMATLAR**

Musammatlar bölümünde 2 terkîb-i bend, 5 tercî-i bend, 13 tahmis, 1 Muhammes, 4 Rubâî, 12 Kıt'a, 2 Şarkı ve 3 Lugaz bulunmaktadır.

**Terkib-i Bendler:**

1. Terkîb-i bend 4'er beyitlik 5 bendden oluşmaktadır. Tema olarak ayrılıklardan şikayet ve sevgiliye kavuşma özlemini anlatmaktadır.

2. Terkîb-i bend de 4'er beyitlik 5 bendden oluşmaktadır. Zamandan ve felekten şikayet edilmektedir.

**Tercî-i Bendler:**

1. Tercî-i bend, " Ḫˇācemiz Neş'et Efendiye Taḳdīm Olunan Tercīʿ Ḫod Ās̱ārımızdır" başlığıyla verilmiştir. Üçer beyitlik beş bendden oluşmaktadır. Vasıta beyti Farsça'dır.

2. Tercî-i bend, "Ḥadīḳa-i Faḳīrde Ẓuhūr İden Taḫdīmize Taḳdīm Birle İmām Efendiniñ Gümüş Filcān Nāmıyla Şöhret Bulan Penbe Reng Şükūfesini Medḥ-i Żımnında Söylenilen Tercīʿdir" başlığıyla verilmiştir. Üçer beyitlik beş bendden oluşmaktadır. Vasıta beyti :

Ḳızarup şerm-ile gülşende miḥrāba geçüp ol ān
İmām oldı ḳaranfīl-i zamān üzre Gümüş Filcān

3. Tercî-i bend, üçer beyitlik beş bendden oluşmaktadır. Vasıta beyti:

İçeli ġayrılar ile o cefā-cū bāde
Veh ki ġavġālara ṣaldı beni ḳāżā-zāde

4. Tercî-i Bend, “Muṣāḥib-i Şehri Seyyid Hātıf Efendi Bāġçesine Varup Orada Kesilmiş bir Miḳdār Frenk Asması Taʿbīr Olınan Asmadan Ṣarmaşıḳ Nevʿindendir Bize Virüp Ḫānemize Getürüp Dikecek Oldıġımda Çürümüş Süprüntü Olmaġ-ıla Kendülere Laṭīfe Żımnında Söylenilen Tercīʿ-gūne āʿārımızdır bMÔ UJ¦ ë¼e¦ „dì Diye İrsāl Olundı.” başlığı ile verilmiştir. Beş mısralık dört bendden oluşan şiirde vasıta beyti:

Yād itdim o dem subḥa-i ṣıbyānı göründi
Ṣaḥn evine ḳomamla gönelse süpüründi

5. Tercî-i Bend, “Tercīʿ-i Bend-i Dürūd-ı Sebaḳ Güfte Est “ başlığıyla verilmiştir. şiir üçer beyitlik dört bendden oluşmaktadır. Vasıta beyti :

Varanlar pīş-i dükkān üzre girdiler ʿaceb ḥāle
Terāzū gibi gözler ḳaldı ḥayrān ḳaş-ı baḳḳāle

**Muhammes :**

On bir bendden oluşan, insanın evrendeki yerini ve değerini anlatır.

**Tahmisler :**

1. Tahmis Şeyh Gâlib’in:

Lu|fı a%y<ra "ıl ey ş>* peş!m<n olara"
Sen beni cevrine ş<yeste bil iqs<n olara"

matla’ı ile başlayan gazeline tahmis olarak yazılmıştır.

2. Tahmis Hoca Neş’et’in:

_āk-s<r<nız velī derg<h-ı devlet bekleriz
Leşker-i sul|<n-ı `aş"ız kim vel<yet bekleriz

matla'ı ile başlayan gazeline mutarraf (taştir) şeklinde yazılmış tahmisdir.

3. Tahmis İnsan Efendi'nin

Şevḳ-ı ruḫsārıñ ile āteşe yandım bu gice
Gird-i şeminde çü pervāne dolandım bu gice

matla'ı ile başlayan gazelinin tahmisidir.

4. Tahmis Hamdî Efendi'nin

Zīr-i zülfüñden ki ḳaşıñ rūya nāẓır görmüşüz
Gūyiyā māh-ı nevi ebr içre ẓāhir görmüşüz

matla'ı ile başlayan gazeline tahmistir.

5. Tahmis Fâzıl Efendi'nin:

Sūz-ı dili ben öyle yana yana söylemem
Bir kerre rāst gelsem aña ya ne söylemem

matla'ı ile başlayan gazeline tahmistir.

6. Tahmis Nef'î'nin :

Derd var dilde ġamım āleme tabīr idemem
Feyż yanī o ḳadar kim yine taḥrīr idemem

matla'ı ile başlayan gazelinin tahmisidir.

7. Tahmis Âsım'ın:

Cüvānsın neyleyim üftādeñe hīç raġbetin yoḳdur
Perī-çehre güzelsin lākin insāniyyetin yoḳdur

matla'ı ile başlayan gazeline tahmis olarak yazılmıştır.

8. Tahmis Fehîm'in :

Geh mevc-veş müsāfir-i ummān-ı ġurbetiz

Geh gird-bād-ı bādeye gerdān-ı ġurbetiz

matla'ıyla başlayan gazeline tahmistir.

9. Ümmî Sinân Şeyhi Zekâyî Efendi'nin:

Füzūn oldı firāḳıñla enīnim y< Res>la'll<h
Yanup yaḳılmada ḳalb-i ḥazīnim y< Res>la'll<h

matla'ı ile başlayan Na't-i şerîfine söylenen tahmistir.

10. Atâ Efendi'nin "gönül" redifli gazeline söylenen tahmistir.

11. ve12. Tahmisler Safvet Bey'in

Ey olan teşne-i iḳbāl ile mest-i maġrūr
Bu ḫarābātda çeker derd ü ḫumārı mecbūr

Ḳıyās itme ruḫuñ ḫaṭṭ-ı siyāh-ı bī-amān ṭutmuş
Seni āh-ı derūnum ḳıl naẓar ey nev-cüvān ṭutmuş

matla ile başlayan gazellerine tahmis olarak söylenmiştir.

13. Tahmis "Taḫmīs-i Müstezād Ġazel-i Ṭayyār Maḥmūd Paşa Merḥūm Der Güfte est" başlığı ile verilmiştir. Halîm, Tayyar Mahmud Paşa'nın müstezad şeklindeki gazelini tahmis etmiştir.

Divanda bulunan 4 rubâiden bir tanesi Farsça yazılmıştır. Rubailerde Halîm her mısrada ayrı bir vezin kullanmıştır. Ayrıca "Ḳıl kerem itme efendim serserī" ve "Nedir ḥazīn ṣadālar o işveler sende" mısralarının nakarat olarak kullanıldığı iki şarkı bulunmaktadır.

**GAZELLER**

Halîm Divanı'nda 94 gazel tespit edilmiştir. Klasik divan geleneğine uygun olarak gazeller harf sırasına göre bölümlere ayrılmıştır. Bu gazellerden biri Halim Giray Han'ın, diğeri de Fuzûlî'nin gazellerine nazire olarak yazılmıştır. Dîvân'da 6 Farsça Gazel bulunmaktadır. Dîvân'a sonradan eklendiği anlaşılan şiirler, gazel bölümünde alfabetik olarak sıralanan diğer gazellere eklenmiştir. Gazellerinde ağırlıklı olarak aşk, zamandan şikayet gibi konuları ele almıştır. Kasidenin konusu olabilecek bazı şiirlerini gazel şeklinde kaleme almıştır. 64 numaralı şiiri musammat gazel şeklinde yazılmıştır.

Gazellerdeki beyit sayıları şu şekildedir:

5 Beyit: 35

6 Beyit: 18

7 Beyit: 25

8 Beyit: 5

9 Beyit: 6

11 Beyit: 4

**TARİHLER**

Üslup olarak birbirine çok yakın 27 tarih manzumesi bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı saray çevresindeki kişilerle ilgilidir. Sultan II.Mahmud'un oğulları Şehzade Murad, Bayezid, Abdülhamid'in doğumları üzerine söylenmiştir. Halîm, Yusuf Ziya Paşa'nın sadarete atanması üzerine de bir tarih yazmıştır. Bir kısım tarihler de Mevlevî tekkesi büyükleri ile ilgili olaylar üzerine yazılmıştır. Naci Muhammed Baba'nın vefatı, Şeyh Galib'in vefatı, Şeyh Yahyazade'nin vefatı, Abdülbaki Nasır Dede'nin postnişin olması bu gruba dahildir. Bazı tarihleri ise dostlarıyla ilgili yaşadığı olaylar ve güncel gelişmeler üzerine yazmıştır.
III. Selim döneminde Beksimadhane (ekmek fabrikası)'nin açılışı, Anadolu Çesmesi'nin yapılışı, Ahmed Efendi'nin Sivas'taki görevinden dönüşü gibi vakıalar bu gruba dahildir.

**KIT'ALAR**

Divanda başlıklarında kıt'a olarak belirtilen 12 manzume bulunmaktadır. Bunlardan yedi tanesini aaxa şeklinde kafiyelendiği için kıt'adan ziyade Nazm özelliği taşımaktadır. Bir kıt'a da Farsça olarak yazılmıştır.

**BEYİTLER**

İkisi Farsça olmak üzere Dîvân'da 7 adet beyit bulunmaktadır.

## 2. VEZİN

Halîm Dîvânı'nda çeşitli aruz kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Yer yer vezin gereği kelimelerde bazı değişiklikler yapılmış, kısa hecelerin uzun, uzun hecelerin kimi yerlerde kısa okunma mecburiyeti bazı kusurlarını da beraberinde getirmiştir. "saglık" gibi Türkçe bazı kelimelere med yaparak bir buçuk hece değeri vermiştir. "hayf, tavr, fazl" gibi kelimeler ise bazı yerlerde vezin gereği "hayıf, tavır, fazıl" şeklinde kullanmıştır. Ayrıca, kimi yerlerde med yapılarak bir buçuk hece değeri verilen sözcükten sonra ünlü ile başlayan kelimeler de getirerek aruzu kusurlu kullanmıştır. Divanda kullanılan vezinler şu şekildedir:

1. Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
2. Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün
3. Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
4. Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
5. Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
6. Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün
7. Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
8. Mefāʿilün Mefāʿilün Fāʿilün
9. Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
10. Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
11. Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
12. Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

13. Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün
14. Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

### 3. KÂFİYE ve REDİF

Halîm’in Dîvân’ında, Divan edebiyatının genel kafiye sistemi olan zengin ve tam kafiyeler hâkimdir. Kafiye hususunda sistemli hareket eden Halîm, özellikle Farsça kelimeleri kafiyede kullanmıştır. Bazı şiirlerinde Farsça-Türkçe-Arapça kelimeleri kafiye olarak tercih etmiştir. Kimi zaman kafiye konusunda sıkıntı çektiğini de şiirlerinden anlıyoruz:

Ḳāfiyem teng olmasa eşʿārda
Añdırırdım Kaʿb bin Züheyri de

Tr. 21/4

Şiirlerinde daha çok Türkçe kelimeleri redif olarak seçen Halîm, tahmis ve nazirelerinde özellikle iki kelimeden oluşan redifli şiirleri seçmiştir. Bir şiirinde “çatır çatır” yansıma bir sözcükle redif kullandığı görülmektedir. Dîvânı’nda kullandığı başlıca redifler şunlardır:

| | | |
|---|---|---|
| y< Ras>la’ll<h | bah<r | idüp |
| oldı gel | itmedi+ | itdi+ yine |
| eyledi+ | benim | y< Rab |
| itdi+ gel | olara" | bir gün |
| bekleriz | saña | oldı baña |
| olmuş saña | ʿabe□ | hīç |
| var | ne olur | ne belādır |
| benden ṣor | içün ṣaḳlar | gibidir |

| | | |
|---|---|---|
| kimlerledir | imiş ol | olmaz |
| görmüşüz | ister istemez | uyumaz |
| elmās | eyle heves | çekmiş |
| göstermiş | beyāż | olur māni‘ |
| ‘aşķ | seniñ | göñül |
| dīdelerim | insān | üzre |

**B. MUHTEVÂ ÖZELLİKLERİ**

**1. ÂYET ve HADÎSLER**

Halîm, şiirlerinde genellikle Nedîmâne bir edaya yer verdiğinden olsa gerek din dışı şiirler ağırlığı teşkil etmektedir. Bu sebeple Dîvân'ında doğrudan veya telmih yoluyla dahi olsa ayet bulunmamaktadır. Hadislere ise fazla rastlanmamaktadır. Tespit ettiğimiz hadis-i şerifler şunlardır:

Ey şehen-ş<h u mażhar-ı "levl<k"
R<h-ı `aş"ında itmişim dili p<k
K 1/10

"Sen olmasan, sen olmasan; felekleri yaratmazdım."
Kudsî Hadis

Añlayım dirseñ eger mū-be-mū
Sırr-ı "mūtu ķable en-temūt"u
Ms. 3/IV

"Ölmeden önce ölünüz."

Kutsî Hadis

## 2. DEYİMLER

Halîm, şiirlerinde sık sık deyimlere ve halk söyleyişlerine yer vermiştir. Bu deyimler, bazen mânâ bazen de vezin gereği aslından uzaklaşarak kullanılmıştır. Günümüzde de bazılarının kullanıldığı bu deyimler üzerinde değişiklik yapılmadan metinde yer aldığı şekliyle aşağıya alfabetik sırayla dökümü yapılmıştır:

| | |
|---|---|
| Âyîne asmak | K.5/15 |
| Bahaluca olmak | G.40/7 |
| Bahr-ı aşk | K.1/21 |
| Baht-ı siyah | Ms.2/I-1 |
| Bende-i kemter | K.5/32 |
| Benzi sararmak | K.4/8 |
| Bîçâre komak | K.5/30 |
| Bir vücud olmak | Ms.12/II-3 |
| Cevre mâ'il olmak | K.5/31 |
| Cihanı tutmak | K.5/23 |
| Çâh-ı zenbe talmak | K.1/18 |
| Çâker olmak | K.1/21 |
| Delü gönüllü | Ms.10/III-5 |
| Deste değenek almak | K.4/6 |
| Fursat virmek | G.10/3 |
| Gönül bağlamak | G.20/5 |
| Gûşa menguş eylemek | K.5/36 |
| Gûş-ı can ile dinlemek | Ms.13/IV-3 |
| Hatıra söz gelmek | K.5/22 |
| Hatırı perişan olmak | Ms.1/II-1 |
| Hınna koymak | K.4/13 |
| Hurrem kılmak | K.1/20 |
| İmdâd itmek | K.2/3 |
| Kana bulanmak | Ms.11/III-5 |
| Kandil yakmak | K.4/12 |
| Katle yürümek | Ms.1/II-1 |
| Kadrini bilmek | G.42/2 |
| Mahrum eylemek | K.1/16 |
| Merhamet kılmak | K.1/18 |
| Mezmûm olmak | K.1/16 |
| Nâra yanmak | K.1/15 |
| Racil (yaya) komak | K.5/31 |
| Ser çekmek | G.42/8 |
| Târâc bulmak | Ms.1/III-1 |
| Vuslata kanmak | Ms.11/I-3 |

## 3. ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER

Bu bölümde Enderûnlu Halîm Bey'in Dîvânı'nda bulunan şiirlerden söyleyişi ve âhengiyle göze çarpan güzel numunelerini belirleyerek aşağıya çıkardık:

Gelsün yine gitsün ruḫunuñ ḳalbe ḫayāli
Bu sīne-i pür-dāġı aña reh-güẕer itdim
G.56/4

▯Āşıḳıñ oldıġım i▯bāt içün iki şāhid
İşte benden güzelim dīde-i giryān saña
G.1/7

Ḥażret-i Vaṣfīye pey-revlik ise maḳṣūdıñ
Bir ġazel söyle **Ḥalīm**ā ki ola şān saña
G.1/9

Maḥv-ı vücūd eylesem olmaz mı āh
Ben reh-i ▯aşḳında ṣabāh u mesā
G.3/5

Ey göñül ṣayd itmege seyr eyle per açmış gelür
Dīde vü ebrūsı yāriñ şāhbāz olmuş saña

G.4/2

Rūze-i hicri göñül boz geldi ʿīd-i vaṣl-ı yār
Ebruvān-ı ḫūbı seyr it kim hilāl oldı baña
G.2/3

Gülşen-i ʿişretde anı görmeyince ey **Ḥalīm**
Ṣāġar-ı gülgūn bir köhne sifāl oldı baña
G.2/5

ʿAşḳ-ile it mürde-diliñ zinde kim
Lāzım olur kör olana bir ʿaṣā
G.3/3

Sürdi meydāna o gül-ruḫ ḳorḳmayup ferzāne at
İtdi şāh-ı ṣabrı nerd-i şīvede yek-pāre māt
G.8/1

ʿAceb mi ya ṭaḳılursa **Ḥalīm**ā gūş-ı yārāna
Kelāmın cevher eyle sāḫte mengūşdan ḳalmaz
G. 33/6

Ḫˇāb-ı sengīn-i teġāfülden serin kaldırmadıñ
Gūş-ı cānla diñlemişsin ġālibā efsānemi
G.92/4

Şād ḳıl teşrīf ile cānā **Ḥalīm**-i zārını
Āşinādır ḳalb-i maḥzūnum saña bīgāne mi
G.92/6

Zīr-i lebden gizli gizli ol tebessümler hele

Başḳa tezyīn eylemiş ruḫsāre-i cānānemi
G.92/2

Va d eyleyüp viṣāline ol şāh gelmedi
Burc-ı şerefde menziline māh gelmedi
G.93/1

Görince meclis-i ġayrīde ülfetiñ āşıḳ
Sirişk-i ḥasret ile cismini yaḳar yaḳar
G.30/4

Gelür lāle gibi reng-i ṣafā her gāh dāġımdan
Bulur revnaḳ vücūd-ı nā-tuvān kendi çerāġımdan
G.70/1

Aceb mi eylese kānūn-ı eflākı siyeh cānā
Çıḳan derd-i siyāhım āteş-i aşḳla ocaġımdan
G.70/6

Ḳaldırdım o gīsūları gül-gūn ruḫından
Gūyā ki hemān mevsim-i şāmı seḥer itdim
G.56/2

Ne yār-ı bī-vefā ne dīde-i āşıḳda el-ḥāṣıl
Baḳılsa ṭogrılıḳ ibretle ḳalmışdır terāzūda
G.76/9

Dām ḳurdı ruḫını ḥāl-i siyāh-ile **Ḥalīm**
Aldanup baḳma ṣaḳın dāmdaki dānesine

# SONUÇ

“Enderûnlu Halîm Dîvânı (İnceleme-Metin)” adlı çalışmamızdan elde edilen sonuçları söyle sıralayabiliriz:

1. Halîm, divan edebiyatının son döneminde yaşamış, döneminin zevkini ve özelliklerini büyük ölçüde şiirlerine yansıtabilmiş bir şairdir. Mürettep olmayan divanındaki şiirler çalışmamızda bir araya getirilerek düzenli bir Divan şekli verilmiştir.

2. Divanı’ndaki 27 adet Tarih Manzumeleriyle öne çıkan Halîm, yüzyılının tarihi ve sosyal olaylarını şiirlerine yansıtmıştır.

3. Döneminin padişahı Sultan II.Mahmud zamanında saraya yakın olmuş, dönemin sadrazamına ve şehzadelerin doğumları üzerine tarihler yazmıştır.

4. Halîm’in şiirlerine kaynaklık eden hususlar ve edebi kişiliği ortaya konmuştur.

5. Halîm, Dîvân edebiyatının hemen hemen her türünde şiirler yazmış, bu sanat anlayışının inceliklerini ve dünyasını özümsemiş ve şiirine yansıtmıştır.

6. Dîvân şiirinin şöhret sahibi büyük şairlerinin ve çağdaşı şairlerin şiirlerine 13 adet tahmis yazan Halîm’in, önceki dönemleri tanıyan, realiteyi takip eden kültürlü bir şair olduğu anlaşılmıştır.

7. Dîvân'ında 14 farklı aruz kalıbını kusurlara fazla düşmeden kullandığı, kafiye konusunda bazen sıkıntılar çektiği, rediflerde genellikle Türkçe kelimeler kullanarak ahengi sağlamaya çalıştığı görülmektedir.

8. Dönemin bir özelliği olan mahalli unsurları, halk söyleyişlerini ve deyimleri yeri geldikçe kullandığı, bazı şiirlerinde de hikmetli bir üslûbu tercih ettiği belirlenmiştir.

9. Dîvân'daki tarihlerden bir kısmını birer mûsikî ustası oldukları tespit edilen Mevlevî tarikatı büyüklerine ithafen yazması, şiirlerinde mûsikîye ait terim ve kavramların kullanılmış olması Halîm'in Tasavvuf Mûsikîsi ile yakından ilgilendiğini göstermektedir.

10. Dîvân'ının içinde yer alan Hulefâ-Nâme adlı 72 beyitlik mesnevide dönemin katipleri ve onların bazı özellikleri verilerek sıralanmıştır.

11. Halîm'in ve Dîvân'ının ilim dünyasına ancak ismini duyurabileceğimiz bu çalışmamızla ileriki yıllarda yapılacak daha kapsamlı çalışmalara ve edebiyat tarihi araştırmalarına küçük bir katkıda bulunabilmeyi umuyoruz.

## TENKİDLİ METNİN KURULUŞUNDA TUTULAN YOL

1. Yurt içi ve yurt dışındaki kütüphane kataloglarının taranması sonucu Enderunlu Halîm Dîvânı'nın bir tek nüshası tespit edilmiş ve metin tenkidinde bu nüsha dikkate alınmıştır.

2. Dîvân'ın orjinali mürettep olmadığı için aynı nazım şekline sahip şiirler bir araya getirilerek eser tertip edilmiştir. Şiirlerin bulunduğu sayfanın altına, şiir numaraları ile varak numaraları birlikte verilmiştir (1/1b). Vezinler ve manzume numaraları şiirlerin üst kısmında verilmiştir.

3. Kaside, musammat, tarih, kıt'a ve bazı gazellerdeki başlıklar koyu puntolarla şiirlerin baş kısmında verilmiştir.

4. Özel isimlerin ilk harfleri büyük yazılarak devamında gelen ekler sözcükten ayrı yazılmamıştır.

5. Vezin ve anlam gereği yapılan eklemeler **[ ]** işaretiyle gösterilip dipnotla açıklandı.

6. Tenkidli metin kurulurken 19.yüzyılın dil ve gramer özellikleri esas alınmıştır.

7. Tenkidli metinde bazı birleşik sözcükler ve ön eklerin yazımında şu kurallar göz önünde bulundurulmuştur:

a. Kullanımı yaygın olan bazı Arapça ve Farsça ekler birleşik yazılmıştır. Bağban sitemkâr gibi

b. Farsça sıfatlar, eklendikleri sözcüklere "-" isareti ile bağlanmıştır. Pür-nur, hem-pâ gibi

c. Farsça benzetme edatları "-" işaretiyle sözcüğe eklenmiştir. Meh-âsâ, âyine-veş

d. Kendi anlamını kaybederek yeni bir anlam kazanan sîm-âb, seyl-âbe gibi birleşik sözcükler "-" işareti kullanılarak ayrı yazıldı.

e. Çok yaygın olan gülşen, meyhâne gibi sözcükler bitişik yazılmıştır.

f. Ön ekler "-" işareti ile sözcükten ayrılmıştır. Nâ-be-sâmân, tâ-be-subh

h. Üzerine sayı isimleri getirilen sözcük arasına "-" işareti konmuştur. Sad-vah, sad-berg gibi

ı. Ünlü düşmeleri olan yerlerde araya " ' " işareti konmuştur. "n'işlesün, n'ola" gibi

8. Vezne uymayan şiirler ve mısralar dipnotlarda açıklanmıştır.

9. Metinde okunamayan sözcükler Arap harfleriyle verilmiştir.

**T R A N S K R İ P S İ Y O N   İ Ş A R E T L E R İ**

| | | |
|---|---|---|
| « , ¡ : ʻ | ‶ : Z, z | ‚ : Ḳ, ḳ |
| » : B, b | ″ : S, s | „ : K, k |
| ® : T, t | ‵ : Ş, ş | ℅ : L. l |
| ® : □,□ | ′ : Ṣ, ṣ | Â : M, m |
| Ã : C, c | ÷ : Ż, ż; Ḍ, ḍ | Ê : N, n |
| Õ : Ḥ, ḥ | ¹ : Ṭ, ṭ | Ë : V, v |
| Œ : Ḫ, ḫ | ˊ : Ẓ, ẓ | ˆ : H, h |
| œ : D, d | Ÿ : □ | È : Y, y |
| ‹ : Ẕ, ẕ | □ : Ġ, ġ | „ : Ñ,ñ |
| ─ : R, r | – : F, f | |

Farsça kelimelerdeki vâv-ı ma’dûle “ ˇ ” ile gösterilmiştir.

1

**Na□t-i Şerīf** [1]

*Fe□ilātün Mefā□ilün Fe□ilün*

1 Bir şeb<ngeh dil olmış idi şikest
Baqr-ı efk<ra |alup oldı mest

2 =h-ı qasret çeküp hez<r hez<r
Dutdı s!ẖ-i sitemde çün perg<r

3 N<le vü giryeler nixār itdi
Kendi kendine <h u z<r itdi

4 Çend-t<-çend ola es!r ana
Nefs-i bed ile d!v şey|<na

5 İtdiler dest ü p<y-ı wihni[mi] bend
Ol iki düzd-i b!-am<n levend

6 Nefs-i emm<re eyleyüp p<–m<l
İtdi begsüste vü per!ş<n-h<l

7 Yed-i şey|<na girdi d<m<nım
Yo" direnge mec<l-i qayr<nım

8 Wenb ü `isy<n ile tebehk<rım
`=~! vü mücrim [ü] günehk<rım

---

1/ 1b

[1] Şekilce mesnevi olduğu halde başlıkta şiirin kaside olduğu bildirilmektedir.

9 Bu siy<ḳa giderse ~ul|<nım
Ne olur ola q<li vü ş<nım

10 Ey şehen-ş<h u maẓhar-ı “levl<k”
R<h-ı `aş"ında itmişim dili p<k

11 Sensin ol dürr ü cevher-i yek-t<
Sensin ol verd-i gülşen-i dü-serā

12 \anma mesken vüc>da bu `<lem
Va~f-ı w<tını yazdı levqa "alem

13 Ümmet-i <ciz<na raqmetsin
Merqamet k<nı baqr-ı şef"atsin

14 Mücrim<na meded-res<n sensin
P<diş<h-ı iki cih<n sensin

15 Senden olur meded bu n<-ç<ra
Ḳıl şef<`at ki yanmayam n<ra

16 Sen şef<`atden eyleme maqr>m
Olmayam r>z-ı qaşrde meẕm>m

17 Gerçi r>yum siy<h ü `i~y<n ço"
Dergehi+ mixli bir pen<hım yo"

18 Merqamet "ıl efendim eyleme red[1]
@almışam ç<h-ı ẕenbe eyle meded

---

[1] 18a eyleme: Metindeki “itme” yerine vezin gereği “eyleme” alındı.

19 Çün buyurduñ keb<'ir ehline dür
Ümmetümden şef<`atim vardır

20 Bu fa"!re idüp `aṭ<-yı kerem
Ḳıl şef<`atle bende+i *urrem

21 B<b-ı na`ti+de ç<keri+ oldum
Baqr-ı `aş"ıñda bir güher buldum

22 O güherdir dilimde r>z u ley<l
&ayrıdan a+lamam Qal!m me'<l

23 Eyleyüp c<n u dilden anı xen<
=l ü <sq<ba da*i eyle du`<

24 Benden olsun hem!şe ~ubq ile ş<m
R>q-ı p<kine ~ad dür>d u sel<m

## Diger Na`t-i Şer!f

*Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün*

1 Ḥab!b! seyyid! c<nım efendimsin efendim[sin]
Benim bir d<ne sul|<nım efendimsin efendim[sin]

2 Şehen-ş<h-ı dü-g!t!sin bize meb`>x-ı raqmetsin
Ten içre c<n u c<n<nım efendimsin efendim[sin]

3 Ba+a yo" %ayrı senden idecek imd<d maqşerde
&ar!k-ı baqr-ı `işy<nım efendimsin efendim[sin]

4 Per!ş<n-q<l ü p<−m<l itme p<y-ı wenbe "ıl şef"at
Am<n maqb>b-ı Subq<num efendimsin efendim[sin]

5 Qal!m-i na`t-g>yu+ ç<keri+dir <sit<nında
Şeh-i pür-şevket ü ş<nım efendimsin efendim[sin]

3

2 / 2a

**Diger**

*Mef<`!lün Mef<`!lün Mef<`!lün Mef<`!lün*

1 &uluvv-ı wenble rüsv<-yı cih<nım y< Ras>la’ll<h
Meded-c>yende-i ol <sit<nım y< Ras>la’ll<h

2 Kerem "ıl r>z-ı maqşer şef"at eyle bu günehk<ra
Ki z!r< ben muqibb-i *<ned<nım y< Ras>la’ll<h

4

**Ka~!de-i Bah<riyye Ber<y-ı Şevket**

**Mu~|af< Efendi Ez-Ḫˇ<ceg<n-ı D!v<n**

*Fe`il<tün Fe`il<tün Fe`il<tün Fe`ilün*

1 Dil-i sevd<-zededen ref`-i %ub<r itdi bah<r
Qamdü-lill<h %amı hedm ü rem<d itdi bah<r

2 Y<semenlikde görüp ~anma boyanmış ç<r-|<"
Nüsḫa-i gülşeni !{<qa ken<r itdi bah<r

3 L<le-i `arbede-c>lar ele aldu"da "adeq
Mest bülbül ile bir ḫaylice k<r itdi bah<r

4 \aqn-ı gülşende görüp rub`iyeyi zer-<s<
Didiler zülf-i `ar>s üzre nix<r itdi bah<r

5 C<m-ı gülg>nı şa"<yı" alıca" deste o dem
Qasedinden "add-i leyl<"ı çen<r itdi bah<r

3,4 / 2b

6 `Iṭr-ı ş<h!den alup deste hez<r<n degenek
Düzd-i serm<yı mer<mınca baz<r itdi bah<r

7 Ķad çeküp serv-i seqer dā% ya"up l<le-i ter
Gül-i ~ad-berg-ile `ünv<n-ı hez<r itdi bah<r

8 \ararup be+zi lim○nu+ ru*ı şeb-b>yların
Bir `aceb |arz ile tezy!n-i eyār itdi bah<r

9 Yalı+ız |>|!yi zenb>rı degil ezh<rı
Z!r-i çeng<le alup *oşca şik<r itdi bah<r

10 Mihr-i zerr!ni alup destine sāġar-<s<
Bezm-i serm<ya vezīrāne va"ār itdi bah<r

11 Da`vet-i ~ayfa "aranfīli idüp peyk-i çemen
Esb-i b<l<-"ad-i gülg>na süv<r itdi bah<r

12 T>%-ı ş<h! ile "and!l ya"up gülşende
Çeşm-i nergislere qayl!ce tīm<r itdi bah<r

13 Ser-i engüştine `unn<b gibi "oydı qınn<
_>n-ı gülden niçe dem z!net-i *<r itdi bah<r

14 Kuvvet-i n<mīye bir rütbe olup *oş te'x!r
Çaġzı <%>şa virüp m>nis-i m<r itdi bah<r

15 Düşdi d<m<nına burc-ı qamel-i pür-şerefi+
G>yiy< b>se-nih-i weyl-i kib<r itdi bah<r

16 Bu cev<bı didi teşr!f-i Ḥal!c eylemediñ
Qayli dem oldı efendim ki güw<r itdi bah<r

17 Mu~|af< Şevket Efendi o süt>de-*a~let
`Azm-i teşr!fini |uydu"da va"<r itdi bah<r

18 Ķadem-i *>bı içün cümle dıra*t<n üzre
Yeşil a|las ile elb<sı dix<r itdi bah<r

19 Dime b<r<n ser-i i"b<l ki d<men d<men
Göricek geldigini dürri nix<r itdi bah<r

20 Gül-i ma{m>nı görüp bu %azel-i *>bumda
Kilkimi fey{ ile m<nend-i hez<r itdi bah<r

21 =h kim bir şeh-i nev-*a||a düç<r itdi bah<r
Gülşen-i "albimi qüsniyle bah<r itdi bah<r

22 Sevdigim m>y-ı miy<n *<l-i siyeh `aş"ıyla
Mur%-ı r>qı "afes-i tende niz<r itdi bah<r

23 Göricek la`l-i leb-i y<ri bu şeb meclisde
Gö+lümi beste-i reng-i gül-i n<r itdi bah<r

24 Zülfini böyle per!ş<n iden <h>ların
Dimezem b<d-ı ~ab< ile fig<r itdi bah<r

25 Göreli g!s>-yı *am-der-*amını c<n<nı+
Nigehim munta]ır-ı zülf-i nig<r itdi bah<r

26 &onceyi servi çer<%<n idüp çar*-ı felek
Mübtel<-yı dehen ü ķ<met-i y<r itdi bah<r

27 Benem ol `<şı"-ı n<-k<m Qal!m< ki dilim
Heves-i r>yı ile çün mehi p<r itdi bah<r

28 İtme ı|n<b-ı su*an eyle du`<ya <%<z
Dimesünler sa+a ey *<me güw<r itdi bah<r

29 Eylesün ş<d fu'<dı+ %amı+ itsün n<–y<b
Nitekim devr iderek leyli neh<r itdi bah<r

5

**Ka~!de-i Şit<'iyye Ber<y-ı =fet! Çelebi**[1]

*Mef`>lü Mef<`ilün Fa`>lün*

---

5/ 3b

[1] Şekilce mesnevi olduğu halde başlıkta şiirin kaside olduğu söylenmektedir.

1 Bir şeb ki şit<-yı <sum<nī
Zeyn eyledi arżı vü cih<nı

2 Perv<ne-i berf idince perv<z
Serd olma%a itdi dehr <%<z

3 Çı"ardı lib<sların dıra*t<n
Oldı ten-i serv da*i lerz<n

4 Hep giydi bey<{ c<me eşc<r
M<nende-i meh-ru*<n `ayy<r

5 Gülşende ḥavuż kesildi bir seng
Olmış idi <b-ı ~<f dil-teng

6 C>y `u"delerini itmeyüp qal
Çekdi çemen üzre s!m cedvel

7 Hep oldı sif<l ü sebze-i ter
Bu mevsim-i berd içre b!-fer

8 Çün oldı bih<r-ı zemde pür-c>ş
Ḫ<k eyledi penbe qır"a ber-d>ş

9 Meh-t<b gibi idi bu `<lem
Şeb feḥm olunurdı r>z-ı *urrem

10 N<-y<b idi r>y-ı mihr-i enver
Deyc>r idi b<m-ı "a~r-ı *<ver

11 Bir rütbede t!z idi serm<
=teş da*i |onmış idi g>y<

12 Mur%<nı gören ~anurdı ~>ret
Ya*-p<re gibi iderdi qayret

13 Ebn<-yı zam<ne hem-çü c>l<h
Eylerdi ten>r içinde ~ad <h

14 Çı"dı"da nefes deh<n-ı tenden
Bir perde ṣanurdı ~anki ney-zen

15 Ya*-p<re olınca b<%a r!z<n
=y!neler a~dı b<ma devr<n

16 Gördükde bu q<leti ol <fet
`Arż eyledi qüsnü+ itdi ülfet

17 Didi kerem eyle ey su*anver
Çek naẓma bir iki dürr ü gevher

18 Esr<r-ı lebimden eyle iml<
T<-çend ola güft-g>y-ı serm<

19 Eyle ru*-ı <teş!nimi y<d
T< kim ola nevk-i *<me+iz ş<d

20 Didim ki ey< süt>de m<hım
Ey y<r-ı `az!z ü mihr-i c<hım

21 Gördükde seni gelür der>na

Eyy<m-ı bah<rdan nüm>ne

22 Bu va"t ise mevsim-i şit<dır
Söz gelmese *<|ıra rev<dır

23 @utmuşdur o gül-ru*u+ cih<nı
Bülbül gibi eyledir fi%<nı

24 Gördükde o zülf-i *oş-b>yı
Dil neyleye sünbül ile c>yı

25 Ya ol hele gerdeni+ ki b!-m>
K<f>ra ider mi hiç tek<p>

26 Dend<n-ı sef!dle ferr ü t<bı+
Güm "ıldı dür ismini ḥab<bı+

27 Ol `işve-i *>b u "add-i ra`n<
Reşk-<ver-i servdir ser-<-p<

28 Ebr>lar ile o çeşm-i fett<n
@<"at mi "odı gö+ülde ey c<n

29 Yek-p<re şikest idüp vüc>dı
Çeşmim yaşı a+dırırdı r>dı

30 Efsürde vü t<r-m<r "ıldı
B!-ç<re "odı vü z<r "ıldı

31 Gel cevre efendim olma m<’il
Koyma reh-i `aş"da "albi r<cil

32 Bir bende-i kemterīnim ey y<r
Ḳış mevsimi itme z<r u n<-ç<r

33 @ondurma der>nda c<nı çün dey
Germ eyle ~af< ile pey-<-pey

34 Bir g<h olur ki sen cef<k<r
`=şı"larına olup vef<d<r

35 Bu va"t-i şit< gibi geçersin
Ol anda meh< bükā idersin

36 Gel eyle bu pendi g>şa meng>ş
Eyle bu cef<ları fer<m>ş

37 İtme bu **Ḥal!m**den fer<%at
Renc!de-i *<|ıra ne q<cet

6

**Ḫulefā-Nāme-i Bī-Mi□l ü Bahā**

*Fe□ilātün Fe□ilātün Fe□ilün*

1 Nāgehān olmuş iken ben mebhūt
Ḳa□r-ı deryā-yı ġam içre çün-ḥūt

Ḳalbe geldi bir □acāyib ḳıṣṣa

1/ 16a

Tallāhi ḫalḳ-ı zamāna ḥiṣṣe

Virüp elden ele iḫvān-ı zamān
İdeler remzini evrād-ı zebān

İtdi taḥrīrini kilkim imlā
Yoḳ derūnunda hiciv-zen aṣlā

Ḳalemim oldı süvārī hünere
Döndi ṣavletde hemān şīr-i nere

Ḥıyel ü ḫudʿadan oldı ʿārī
Virilüp kendine feyż-i Bārī

Söylemek künhüni oldı maḳṣad
Yoḳ dırāz itmege bu ḳıṣṣayı ḥad

Gerçi tafṣīl ü dırāz itmek olur
Bāʿiŝ-i nāz u niyāz itmek olur

Olur işkeste perīşān ḫāṭır
Ṣoñra dest-būsı gerekdir bir bir

Şāʿire lāzım olandır bir eŝer
Çoḳ uzatmaḳ sözi oldı bed-ter

Gireyim menḳabeye çün ḥammām
Germ ola nükteleri hem pür-tām

Ẕikr-i ḥāl-i ḫulefāyı ideyim
Özge taʿbīr ü edāyı ideyim

İbtidā Beñlü Efendi kim o ẕāt
Beg gibi buldı ṭarīḳ içre s̱ebāt

Ser-ṭarīḳ olalı ḫoş oldı ḳalem
Cümlemiz oldı anıñla ḫurrem

Şīr-i ṣavletdir o ferḫunde-liḳā
Vire ṣadrında selāmet Ḥaḳ aña

S̱āniyen Aḥmed-i mümtāz-ı zamān
Gördi ḥaylīce felek içre ziyān

İde iḥsān aña Mevlā-yı Kerīm
Maṭlabınca ola aḥzānı ʿadīm

Oldı pey-bürde-i iḳbāl hemān
Bula bānī-i ḳaderden iḥsān

S̱ālis̱en itdi ʿaṭā bize İlāh
Ḥāfıẓ u mīr-i kelām ʿAbdu'llāh

Kīsedārı ḳalemiñ mümtāzı
Sırr-ı kānūnuñ odur enbāzı

Yoḳdur aḳlāmda aña hīç naẓīr
Maʿrifet kānıdır ol merd-i dilīr

Rābiʿan Seyyid-i şīrīn-ḥareket
Ḳalemim buldı anıñla bereket

İç yüzünden ṭolaşur mażmūna
Ḳalemim döndi aḳar Ceyḥūna

Ẕātını ide Ḫudā-yı müteʿāl
Ḫayra ālāt iderek pīr-i kemāl

Ḫāmisen kān-ı ḥayā Luṭf'ullāh
Ḳıldı her şeyden anı Ḥaḳḳ āgāh

Ḫayra pey-revlik ile derkārı
Eylemez kimseye hīç āzārı

Ced-be-ced gevher-i nā-yābdır ol
Nuḥbe-i zümre-i küttābdır ol

Sādis oldı bize Seyyid Aḥmed
Ḫoş-liḳādır hele ol şūḫ cesed

Maʿrifetden özi olmuş ʿārī
Yoḳ derūnında maḥabbet kārı

Ḳalemiñ oldı müşekkel ẕātı
Kimse itmez aña bir ḥācātı

Sābiʿan Aḥmed-i dīger Seyyid
Yenidir daḫi o ẕāt-ı ceyyid

Şīşe-veş parladı ammā ki çi-sūd
Oldı pā-beste-i būd ile nebūd

Ḫadd-i meh s̱ıḳletidir çekdügi hep
Ḥāṣıl elbetde olur hep maṭlab

İtdiler ḳat-ı çehārumda nüvīs
S̱āminincide bulundı İdrīs

35 Pür-vefā maʿrifeti çoḳ erdir
Cinsi içinde hüner-perverdir

Fenn-i taḥrīrde yegāne el-ḥaḳ
Ẕātına itdi kerem Ḥaḳḳ ancaḳ

Tāsiʿan Ṣāliḥ-i pür -maʿrifeti
Ṭoḳuzıncı felegi şeş-ciheti

Arasan yoḳdur eşi ol cānıñ
Hele mümtāzıdır ol aḳrānıñ

Vire Ḥaḳ feyż vücūdına hemān
İtmeye hīç şikeste devrān

40 Cümlesine ide Mevlā-yı Raḥīm
Ẕevḳı meclislerine yār u nedīm

Ḥabbeẕā ḫāme-i midḥat-güster
Eylediñ levḥi nüketle pür-fer

Gel biraz eyle daḫi ḫoş-reftār
Dimesünler saña tā kim nā-çār

ʿÖşr-ḫˇārānı daḫi eyle ẕeyl
Tā idem saña derūnumdan meyl

Tā ki evvel ʿuḳalā-yı aʿṣār
Eylemişler bu ṭarīḳi der-kār

Altı kimseneyi daḫi mülḥaḳ
Eylemişler ṭoḳuza ẕeyl-i sibaḳ

Evveli oldı **Ḥalīm**-i bī-zūr
Yaʿni kim nāẓım-ı pür-ʿacz u ḳuṣūr

Hüner ü feyżden olmuş ʿārī
Deste almış ḳalemi nā-çārī

Kim ide bir iki beyt ile edā
Ḥālini söylemek ile ifşā

Böyledir bu felekiñ eṭvārı
Çekdirir derd ü elemle zārı

Azıcıḳ ḫande iderse nā-gāh
Çekdirir ṣubh u mesā yüz biñ āh

Hele yoḳdur bu cihān içre ṣafā
Ki ide ādem-i maḥzūna vefā

Gele ey ḫāme ḳo ġavġāyı ṣaded
Çıḳayor ṣavb-ı merāmdan be-meded

Neye lāzımdı şikāyet itmek
Böyledir tā ezelī ṭavr-ı felek

Gelelim naḳli içün ḳıṣṣamıza
Ḳā’iliz her ne ise ḥiṣṣemize

Oldı ikinci Muḥammed Çelebī
Bu idi cān u göñülden ṭalebi

İdeli tā bu gerek içre heves
Gelme gitme ḳaleme oldı bes

Görinür āyīne-āsā sāde
Ṭabʿı ḳapmaḳlaradır āmāde

Hem üçüncisi olup İsmāʿīl
Maḫlaṣı Şevḳī vü ẕātı da nebīl

Ẕevḳ u şevḳ itmege meyli ẓāhir
Pür-muḥib idügi günden bāhir

Çoḳ tevāżuʿla ṣuyın buldurmuş
Kāsesin bedr gibi ṭoldurmuş

Oldı dördüncisi de Esʿad-ı pāk
Sīnesi derd-i taḥassür ile çāk

Gelicek meclise gūyā cābī
Güldürür ṭavrı hele küttābı

Ẕihni çün āb-ı revandır ammā
Bir içim kimseye virmezdi mā

Çün beşincisi de olmuşdı Ḥasen
Çekerek rāh-ı ṭarīḳında miḥen

Görinür gerçi kibirli ammā
Yoḳ ḥaḳīḳatde o ḫaṣlet aṣlā

Zādesidir ḳalemiñ ol dānā
Ḥıfẓ ide ẕātını anıñ Mevlā

Oldı  altıncı  yamaġ-ı pür-dīn
Ola dehr içre kederlerden emīn

O daḫi maʿrifetinde birdir
Vāḳıf-ı maṣlaḥat u hem-sırdır

Görinür herkese ammā kihter
Līk maʿnāda büyükdür gevher

Cümlesinden ola ḫoşnūd Ḫudā
Vire cennetde maḳām-ı  aʿlā

Nāẓım-ı aḥḳar u pür-derde daḫi
Kārı bedrūları pür-zerde daḫi

İde iḥsān u kerem cennetde
Dü-cihānda ḳomaya ḥasretde

[1]

**Terk!b-i Bend**

*F<`il<tün F<`il<tün F<`il<tün F<`ilün*

I

1 Qasret-i r>yu+la ey meh gö+lümi dil-g!r idüp
=h u ef%<nı unutmam bir gice ta"~!r idüp

2 Neyleyim derdim sa+a bildirmedim ta`b!r idüp

1/ 4b

Sen beni bir %amzede hedm ü *ar<b-ı t!r idüp

3 Bu dil-i şeyd<ya ol k<külleri zenc!r idüp
D<’im< "atle yürürsün "aşını şemş!r idüp

4 Cevr idersin her va"it bu `<şı"-ı b!-ç<reye
Raqm "ıl ey meh ya"ışmaz hīç o gül-ru*s<reye

II

1 Fikr-i zülfü+le bu göñlüm n<-bes<m<n oldı gel
Girye vü ef%<n ile *<|ır per!ş<n oldı gel

2 Für"at-i la`li+le `<şı" b!-ten ü c<n oldı gel
T<b-ı sevd<+-ile dil güm-geşte s>z<n oldı gel

3 Ç!n-i zülfü+ *<|ıra ş<m-ı %ar!b<n oldı gel
Reh-güzerde "aldı gitdi d!deler "an oldı gel

4 =h kim hiç çok zam<ndır bezmi *and<n itmedi+
Milket-i zev"a dil-i %amn<kı ~ul|<n itmedi+

III

1 \ormadın bir kerre ey şeh raqm idüp keyfiyyetim
Kim bu olmuşdur benim maqz>n-ı hicr ü für"atim

2 Bir nig<h it sevdigim olsun ziy<de ri""atim
Zülf-veş t<r<c bulsun dildeki cem`iyyetim

3 Hīç bir qarfi su’<l itmege yo"dur ru*~atım
Ben de bilmem kim nedir yanında anı+ xı"letim

4 Qayf ol dilber ki öldürdi beni hicr<n ile
Şimdicek "aldım yine bu d!de-i giry<n ile

IV

1 Ey per! für"atle c<nım d<%d<r itdi+ yine
Gelmedi+ bu çeşmi bend-i inti]<r itdi+ yine

2 Qayf kim wev" u ~af<yı t<r-m<r itdi+ yine
B!-qu{>r olup %amı+la dil-fig<r itdi+ yine

3 Fikr itdim *a||ı bezmim neş'e-d<r itdi+ yine
=h kim gö+lüm es!r-i nev-bah<r itdi+ yine

4 Lu|f idüp vu~latla ş<d eyle dili n<geh şeh<
Kim o d!v<ne ola ol t!%-i ebr>ya fed<

V

1 Bir nigehle bu dil-i maḥz>nı memn>n eyledi+
Kim o demde `<şı"ı+ tekr<r mecn>n eyledi+

2 Lu|f idüp q<li+ ~af<sından diger-g>n eyledi+
Bezme teşr!f eyleyüp ~ahb<yı gülg>n eyledi+

3 `Aks-i ru*larla hele m!n<yı dil-*>n eyledi+
Bu Qal!m<nı+ yine şev"ını efz>n eyledi+

4 `Ömrü+ efz>n olsun ey m<h-ı dil-efr>zum

Eyledi+ vu~latla bu gicem hele r>zum benim

2

**Terk!b-i Bend-i Diger**

Mef<`!lün Mef<`!lün Mef<`!lün Mef<`!lün

I

1 Nedir bu çekdigim ba*t-ı siy<hımdan benim y< Rab
Taqammül itmez oldı b<r-ı ef%<na tenim y< Rab

2 Ser-<-p< ya"dı ber"-ı <h u n<le *ırmenim y< Rab
Ye'sden oldı her bir gülsit<n bir kül*anım y< Rab

3 Şeb-i deyc>r-<s< oldı r>z-ı r>şenim y< Rab
Güş<d olmaz mı s>y-ı revna"a hiç revzenim y< Rab

4 Dir!%< r<qat u <r<m yo" mı n<leden bir dem
Beni bu ba*t-ı t!re t<-be-key eyler esīr-i ġam

II

1 Felekden ey gö+ül k<m ister ise+ pür-*a|<dır hep
Ki z!r< itdigi iqs<n ba+a derd ü bel<dır hep

2 \af< iden bu dehr içre le'!m-i d>n-ed<dır hep
Olur mı k<m-y<b `<rif ~af< andan cüd<dır hep

3 Teraqqum |<li` ü ba*tımda yo"dur b!-vef<dır hep
Beni p<-m<l idüp itdikleri cevr ü cef<dır hep

4 Nedir bu |<li`imden çekdigim derd ü meşa""atler

---

2/ 5b

`Aceb olmaz mı <%<z-ı ~af<ya hīç ru*~atlar

III

1 Am<n ey ş>h-ı `<şık-küş dile bir raqmet olmaz mı
Beni öldürdi hicr ü für"ati+ hīç vu~lat olmaz mı

2 Mürüvvetsiz bu n<-ç<ra biraz da ru*~at olmaz mı
Dil-i `uşş<"ı+a ey m<h sende ra%bet olmaz mı

3 Sip<h-ı %am çevirdi ç<r-s>yum şef"at olmaz mı
Bu für"at t<-be-key bir kerrecik cem`iyyet olmaz mı

4 Raqim "ıl raqm ey ş>*-ı dil-efr>zum bu n<-ç<ra
Taqammül eylemez oldı dil-i v!r<nem <z<ra

IV

1 Leb-i la`li+le zülfü+ `<şı"ı+ bu şeb *ay<l itdi
Siyeh-mest oldı g>y< neş'e-i mül b!-mec<l itdi

2 Beni Mecn>n-veş qüsnü+deki %unc u del<l itdi
Ḫadeng-i %amze+ ey dil-ber *ar<b u p<y−m<l itdi

3 &uluvvı ]a`f-ı `aş"ı+ "addimi ~ankim hil<l itdi
Beni öldürdi cevri+ bu dili %ar"-ı mel<l itdi

4 Da*i lu|f eyleyüp q<lim su’<l itmez misin c<n<
Fi%<n u <hdan <s>de-b<l itmez misin c<n<

V

1 Beni für"atle mecr>h eyleyüp <zürde itdi+ gel
Gül-i ümm!dimi qasret ile pejmürde itdi+ gel

2 Gö+ülde cem` olan ~abr u "ar<rım *urde itdi+ gel
Beni dest-i fi%<nda sevdigim efşürde itdi+ gel

3 Bu <h-ı serdlerle `<şı"ı+ efsürde itdi+ gel
Qal!m<yı %am-ı hicri+le c<n< mürde itdi+ gel

4 N’ola bu gelmemekden ma"~adı+ ey şem-i meclis sen
N’olurdı `azm-i teşr!fi+le olsa bezmimiz r>şen

[3]
**Ḫˇācemiz Neş’et Efendiye Taḳdīm Olunan Tercīʿ Ḫod Āʿārımızdır**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

I

1 Cān u dilden enbiyā vü evliyā
İtdiler ṭāʿāt-ı bā-emr-i Ḫudā
2 Bā-ḫuṣūṣ ol mü’minīne pīşvā
Dindi ḥaḳḳında yürür meyyit aña

3/ 39b

3 «— o²Òb# dJì ®QAì s²—bì«
«— o²bBÔ vM½ ÊËe§« dA1□ UÔ

II

1 Ḫāk-pāy-i faḫr-i □ālemdir bu cān
Hem maḥabbet çār-yār u ḫānedān
2 Sür yüzin dergāh-ı Ḥaḳḳa di amān
Bula gör rāh-ı Ḫudāyı ḳıl fiġān
3 «— o²Òb# dJì ®QAì s²—bì«
«— o²bBÔ vM½ ÊËe§« dA1□ UÔ

III

1 Māsivādan geçmeyince cümle sen
Bulamazsın Ḥaḳḳı bil ey bü-l-ḥazen
2 Ẕikr ü ṭā□atle nazār it cism ü ten
Ola tā ḫoşnūd senden Ẕü-l-minen
3 «— o²Òb# dJì ®QAì s²—bì«
«— o²bBÔ vM½ ÊËe§« dA1□ UÔ

IV

1 Ḥażret-i Monlā buyurmuşdur nigū
Faḫr-ı □ālemden ki oldur nīk-ḫū
2 Añlayam dirseñ eger mū-be-mū
Sırr-ı “mūtu ḳable en-temūt”u
3 «— o²Òb# dJì ®QAì s²—bì«
«— o²bBÔ vM½ ÊËe§« dA1□ UÔ

V

1 Eyler ümīdim **Ḥalīm**ā ol saḫi
Himmet-ile □ayn-ı rāḥat berzaḫı
2 Cümle taṣdīḳ eylediler hem daḫi
Didiler yād it bu beyti ey aḫī
3 «— o²Òb# dJì ®QAì s²—bì«

4

**Ḥadīḳa-i Faḳīrde Ẓuhūr İden Taḫarrīmize Taḳdīm Birle İmām Efendiniñ Gümüş Filcān Nāmıyla Şöhret Bulan Penbe Reng Şükūfesini Medḥ-i Żımnında Söylenilen Tercīʿdir.**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

I

1 Olundı ḳudret-i celīl ile ezhāra çoḳ iḥsān
Semādan tūġ-ı ḳudret ile ḳalḳup ʿasker-i bārān

2 Olunca miʿl-i elmās-pāre arża yümn-ile rīzān
Ruḫ-ı maḥbūb oldı sunʿ-ı Yezdān-ile çün tābān

3 Ḳızarup şerm-ile gülşende miḥrāba geçüp ol ān
İmām oldı ḳaranfīl-i zamān üzre Gümüş Filcān

---

4/ 40a

II

1 Göbekli penbe ḳarpuzı ider yārānımız ta▯rīf
Ne [de]ñlü eylesem rummānīyi meclisde ben tavṣīf
2 Ruḫ-ı gül-renge baḳup eylemem maġribīyi tezyīf
Nümāyiş gülşene virdi gelüp çün itdiler teklīf
3 Ḳızarup şerm-ile gülşende miḥrāba geçüp ol ān
İmām oldı ḳarānfīl-i zamān üzre Gümüş Filcān

III

1 Bu gülzār-ı ▯aḳīḳ içre gül-endāma idüp i▯ṭā
▯Arūs-āsā dökerdi ẕehebi meşşāṭa bī-pervā
2 Olup maḥbūb-ı gülşen pertev-i ḫurşīd ile hem-pā
Taḳaddüm ḳıl didikde dil-güşādım verd-i dil-ārā
3 Ḳızarup şerm-ile gülşende miḥrāba geçüp ol ān
İmām oldı ḳarānfīl-i zamān üzre Gümüş Filcān

IV

1 Gel iḥsān-ı ˆ—uJ▯• maẓhar ol ṭāvus-veş sen de
Bulursın zīnet-i gülşen gibi ser-levḥalık tende
2 Ḳamer-āsā bedir ol dil-firīb olma bu gülşende
Didiler ser-fürū itme oluruz cümlemiz bende
3 Ḳızarup şerm-ile gülşende miḥrāba geçüp ol ān
İmām oldı ḳarānfīl-i zamān üzre Gümüş Filcān

V

1 Neşāṭ-āver olur bā▯i▯-i neşāṭ ḳalb-i maḥzūna
Feraḫ-rīz olmaḳ-ile nuḫbe-i gülşen bu dügüne
2 Kerem olur **Ḥalīm** şükr eyle gel sen Rabb-i bī-çūna
Gelüp peyk-i çemen bir söz didi ol rūy-ı gül-gūna
3 Ḳızarup şerm-ile gülşende miḥrāba geçüp ol ān
İmām oldı ḳarānfīl-i zamān üzre Gümüş Filcān

5

**Tercīʿ-i Bend**[5]

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

I

1 Düşeli teşne-i ʿaşḳa bu dil-i nā-şāde
Ḳıldı eŝvāb-ı ʿaḳıldan beni ol meh sāde
2 Böyle gider işim eyvāh eger dünyāda
Çāre yoḳ olmalıyım meclisine āmāde
3 İçeli ġayrılar ile o cefā-cū bāde
Veh ki ġavġālara ṣaldı beni ḳāżā-zāde

II

1 Sevdigim serv-i ḳadim aldamasun gel aġyār
Ṣoñra bir ġayrı iş eyler saña ol dem bed-kār
2 İtme gel böyle beni ʿaşḳıñ ile zār u nizār
Ḳoydı engūr-ı ġamı ḫāṭıra ol rūy-ı nigār
3 İçeli ġayrılar ile o cefā-cū bāde
Veh ki ġavġālara ṣaldı beni ḳāżā-zāde

III

1 Ol siyeh-çerde güzel ʿāşıḳa şefḳat itmez
Açılup gül gibi meclisde hem ülfet itmez
2 ʿĀşıḳa lāyıḳ olan ünse ʿazīmet itmez
Ḥāṣılı merḥamet-āmīz maḥabbet itmez
3 İçeli ġayrılar ile o cefā-cū bāde
Veh ki ġavġālara ṣaldı beni ḳāżā-zāde

---

5/ 40b

IV

1 Ṭabʿ-ı mevzūna ḥüsünüñ gibi söz yoḳ cānā
Eyledi beste-i zencir-i dili ser-tā-pā
2 Bendeñ olmaḳ baña maṭlab idi aṣlından tā
Neyleyim böyle taʿaṣṣub beni itdi rüsvā
3 İçeli ġayrılar ile o cefā-cū bāde
Veh ki ġavġālara ṣaldı beni ḳāżā-zāde

V

1 Ol nezāket o reviş sende ki vardır güzelim
Serv-i ḳaddiñ hevesiyle olur aṭvel emelim
2 Yoḳ aña ʿarż idecek naġme-i āhı maḥalim
Ey Ḥalīm rāst ḳarār itmedi ṭanbūr u telim
3 İçeli ġayrılar ile o cefā-cū bāde
Veh ki ġavġālara ṣaldı beni ḳāżā-zāde

6

**Muṣāḥib-i Şehri Seyyid Hātıf Efendi Bāġçesine Varup Orada Kesilmiş bir Miḳdār Frenk Asması Taʿbīr Olınan Asmadan Ṣarmaşıḳ Nevʿindendir Bize Virüp Ḫānemize Getürüp Dikecek Oldıġımda Çürümüş Süprüntü Olmaġ-ıla Kendülere Laṭīfe Żımnında Söylenilen Terciʿ-gūne āŝārımızdır bMÔ UJ¦ ë¼e¦ „dì Diye İrsāl Olundı.**

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

I

1 Ol aṣma-i Efrence ki gelmişdi yükūset
2 Yoḳ neşv ü nemā buluna kendinde liyāḳat
3 Şerm-ile alup deste idüp ḫāneme ricʿat

---

6/ 43b

Yād itdim o dem subḥa-i ṣıbyānı göründi
Ṣaḥn evine ḳomamla gönelse süpüründi

II

Bilmedim anıñ rāstını ġarsa kecinden
Üç dāne güc-ile idüp efrāz içinden
Yoldum dikecek deñlü anıñ ṭāk ü piçinden
Yād itdim o dem subḥa-i ṣıbyānı göründi
Ṣaḥn evine ḳomamla gönelse süpüründi

III

Bir bāġ-ı dilārāya idüp göñlümi maḥrem
Buldum o birinde dile bir bülbül-i mükrem
Olmuş o da bir ġonce-i zībā ile hem-dem
Yād itdim o dem subḥa-i ṣıbyānı göründi
Ṣaḥn evine ḳomamla gönelse süpüründi

IV

Yükletdi anı Hātif-ı ẕī-şān Ḥalīmā
Ol kürre-i evlād-ı ʿArab ḳıṣṣa-ber-āsā
Ammā ki ne çāre budur ol ṭāliʿ-i bī-cā
Yād itdim o dem subha-i ṣıbyānı göründi
Ṣaḥn-ı evne ḳomam-ile günāhsa süpüründi

7

**Tercīʿ-i Bend-i Dürūd-ı Sebaḳ Güfte Est**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

I

Görenler dir cāmını muġbeçe dökmüş ruḫ-ı ale
Didiler ḳaplamışdır māh-ı hüsni gūyiyā hāle
O demde eyleyüp çāk-i girībān ḳıldılar nāle
Ḫülāṣa zümre-i ʿuşşāḳ düşdi ḥamd ile ḳāle
Varanlar pīş-i dükkān üzre girdiler ʿaceb ḥāle
Terāzū gibi gözler ḳaldı ḥayrān ḳaş-ı baḳḳāle

II

Dil-i āvāreye bu ġurbet-i cāngāh yetmez mi
Vaṭan ārzūsı ile itdigiñ ṣad āh yetmez mi
Göñül aldatmaya ʿāşıḳ saña ol māh yetmez mi
Hele var sende gör ol dil-beri nā-gāh yetmez mi
Varanlar pīş-i dükkān üzre girdiler ʿaceb ḥāle
Terāzū gibi gözler ḳaldı ḥayrān ḳaş-ı baḳḳāle

III

Ṣafā kesb eylemek mümkin midir āyā bu ʿālemde
Zehir nūş itdirince ʿāşıḳ-ı nā-şāda her demde
Meger bir böyle şūḫı sevmek ile ḳalmaya ġamda
Perīdir ol göründi siḥr ile timsāl-ı ādemde
Varanlar pīş-i dükkān üzre girdiler ʿaceb ḥāle
Terāzū gibi gözler ḳaldı ḥayrān ḳaş-ı baḳḳāle

IV

O gül-ruḫsār şūḫuñ semt-i ḫūnından güẕer ḳıldım
Taʿaṣṣub eyleyüp ṣūretde gūyā kim ḫaẕer ḳıldım
Ṣafā-baḫş eyledi vīrān dile defʿ-i keder ḳıldım
**Ḥalīm**ā fi'l-ḥaḳīḳa dūrdan ben de naẓar ḳıldım
Varanlar pīş-i dükkān üzre girdiler ʿaceb ḥāle

7/ 45b

6 Terāzū gibi gözler ḳaldı ḥayrān ḳaş-ı baḳḳāle

## 8

### Mu*ammes

*Fe`il<tün Fe`il<tün Fe`il<tün Fe`ilün*

I

1 `=lem[iñ] çeşmine[1] herg<h żiy<dır ins<n
2 Ḳalb-i pür-n>r ile m<nend-i sem<dır ins<n
3 Şems-i t<b<n gibi ~affetde bec<dır ins<n
4 Z!b-i ba*şende-i bāġ-ı dü-serādır insān
5 Q<~ılı ma]har-ı el|<f-ı _ud<dır insān

II

1 Olma" isterseñ eger mihr-i cih<n-veş mer%>b
2 Reh |utup semt-i şim<lden gide gör t<-be-cen>b
3 Ara bul kendine ey s<lik-i Qa" mürşid-i *>b
4 Göñlüñ aldıysa eger ]ulmet-i <x<r-ı wün>b
5 Meş`al-<s< bula gör r<h-nüm<dır ins<n

III

1 Añlamaz iseñ eger `<lem-i wev"ı öte git
2 Bir na~!qat ki diyem saña göñülden *oş işit
3 P>te-i fa"r u fen< içre ten-i nefsi erit
4 Mu]|arib olduñ ise dest-i hev<da `ar{ it
5 Ş<ne-i `u"de-i her renc ü `an<dır ins<n

---

[1] çeşmine: Anlam gereği “cismine”, “çeşmine” okunmuştur.
8/ 7b

IV

Ķanı derd-i dile ]<hirde |ab!b-i q<wı"
Ki ola c<nib-i `aş"a dil ü c<nı s<'i"
Var ise gizlidedir añladı%ım hep f<yı"
Oldı%ıyçün kerem ü d<niş-i Qa""a l<yı"
B<'ix- i kevn-i meh ü mihr ü sem<dır ins<n

V

Yanma gel n<rına nefsiñ nigeh eyle r>qa
Uyma dild<rına nefsiñ nigeh eyle r>qa
Yuf her k<rına nefsiñ nigeh eyle r>qa
Ba"ma e|v<rına nefsiñ nigeh eyle r>qa
B<z-veş ~anma dedem beste-i p<dır ins<n

VI

İste derdine dev<yı bulınur w<tında
M<h-veş añla {iy<yı bulınur w<tında
Gör ki env<r-ı _ud<yı bulınur w<tında
Ara sen mülk-i bek<yı bulınur w<tında
Gerçi ~>retde nüm<yişde fen<dır ins<n

VII

=teş-i nefse taqammülde xeb<tı çün k>h
_oş görür qamd iderek olsa da z<'id end>h
Eylemiş mahv vüc>dı reh-i Qa"da bu gür>h
Ne "adar olsa da pertev-figen-i `ilm ü şük>h
Werre-veş şems-i qa"!"atde heb<dır ins<n

VIII

Olma p<–der-gil-i env<`-ı ]ün>n u şübeh<t
D<men-i mürşide ~arıl bulasın *ayr u nec<t
Bir gün elbetde olur kim seni eyler isk<t
Kendini f<yı"-ı a"r<n görür-isen heyh<t
Şem` ile r>zda m<nend-i {iy<dır ins<n

IX

Gerçi *oşdur deyü yazmışsa da ma`c>n-ı dür
Gelür elbetde ~e"<metde olan |ab`a o mür
Bula gör ḥāẕıḳı ol bend-i belālardan ḥür
Ba"ma "<n>nına |ıbbıñ ki dür>%ı ço"dur
Ḳıl na]!r nüs*a-i pür-q<l ü şif<dır ins<n

X

=h bir kerre bu %amlar bu göñülden gitse
Nev-bah<r olsa da gülşendeki güller bitse
Na%me-i bülbüli *<memde o dem işitse
Meclis-i ḥażret-i y<r<na n'ola `ar{ itse
Böyle ta"d!m-i hünerle büle%<dır ins<n

XI

Ola gör meclis-i pür n>r-ı bezirg<na ned!m
İderek dest-i riy<{etde dil-i p<ki dü-nīm
Olıcaḳ maẓhar-ı tevfīḳ-ı Ḫudāvend-i □alīm
Bülbül-āsā şeref-i himmet-i pīr ile **Ḥalīm**
Ḫāmesi naġme-serā olsa sezādır insān

**Ta*m!s &azel-i &<lib Efendi _ˇ<ce-i Ǫod**

*Fe`il<tün Fe`il<tün Fe`il<tün Fe`ilün*

I

1 Eyle ey m<h `azim meclise *and<n olara"
2 Başlayım giryeye g!s>lara qayr<n olara"
3 Bilmedi+ "adr-i dil-i `<şı"ı c<n<n olara"
4 Lu|fı a%y<ra "ıl ey ş>* peş!m<n olara"
5 Sen beni cevrine ş<yeste bil iqs<n olara"

II

1 Görmedim ben da*i ol serv-i nih<li bir gün
2 =h-ile çekdigi end>h u mel<li bir gün
3 Düşer `uşş<"ı gibi %<rete q<li bir gün
4 Şafaḳ-ı eşk bulur ~ubq-ı vi~<li bir gün
5 Ser-i k>yunda felek her gice biñ "an olara"

III

1 Eyledi bend bizi zülf-i siy<hı ~anemiñ
2 `=şı"ız çeşm-i füs>nk<rına fer*unde-demiñ
3 Çekecek |<"atimiz "almadı b<r-ı elemiñ
4 Nev-bah<r-ı %amına bülbülüz ol %onca-femiñ
5 Ararız *ande-i d!r!neyi s>z<n olara"

IV

1 İtmeseydi n'ola bizden o cef<-c> ḥaẕeri

---

9/ 6a

2 Dilleriñ olmaz idi "ar"aşayla bir kederi
3 Virmiyor gülşen-i bezme o cih<n-t<b feri
4 Diniyor gülşen-i <%>ş olur <*ir o peri
5 Gülerek açılara" gül gibi *and<n olara"

V

1 Görmedim buncılayın <fet ü <ş>b-ı cih<n
2 Eyledi für"at-i g!s>y u ru*ı fikri ziy<n
3 İtme qasretle **Qal!m**< bu "adar <h u fi%<n
4 `Ar{-ı q<l elde fi%<n dilde zeb<n şekve-kün<n
5 Geldi bu Ġ<lib-i d!v<ne %azel-*ˇ<n olara"

10

**Ta*m!s Mu|arraf &azel-i Neş'et Efendi**

**_ˇ<ce-i X<n!-i _od**

*F<`il<tün F<`il<tün F<`il<tün F<`ilün*

I

1 _āks<r<nız velī derg<h-ı devlet bekleriz
2 Zer gibiyiz ma`n!de s<m<n u xervet bekleriz
3 İtmeyüp *ıdmetde ta"~!r<t u %aflet bekleriz
4 Biz *ul<~a <sit<nıñ pür-maqabbet bekleriz
5 Leşker-i sul|<n-ı `aş"ız kim vel<yet bekleriz

II

1 Kuşça yo" mı "adrimiz `An"<lanursañ ço" degil
2 Yā ki gitmez mi riy<{etle hev<ya <b u gil
3 M<siv<dan "urtılup <yineni bir *oşça sil

10/ 6b

Sen gibi ey s<lik-i m<nend-i mur%-ı p<k-dil
Biz de idüp inziv< Ķ<f-ı Ķan<`at bekleriz

III

Olmasun mülk-i cün>n t<r<c-ı `akl-ı %am-sip<h
Deyü ta`yin eyledi `aş"ı dile ol p<diş<h
Herkesi itdi bec< e|r<fa itmek'çün nig<h
Bulmasun a%y<rdan kimse deyü bezmine r<h
Bir bölük delü göñüllüyüz ki nevbet bekleriz

IV

Dergeh-i dilde mu"!miz biz gedā deryūzeyiz
\anma keçk>l elde d!de-d>z-ı m<h-ı r>zeyiz
Biz bah<da la`l ü dürrüz dime kim f!r>zeyiz
=sit<nıñda anıñ m<nend-i na"ş-ı m>zeyiz
İdüp ümm!d-i kerem b<b-ı `in<yet bekleriz

V

Buldılar <s<yiş-i mülk-i be"< esl<fımız
@<`ate meş%>l olup ~ubḥ u mes< esl<fımız
Ço" riy<{etle idüp "addi dü-tā esl<fımız
Oldılar her birleri ş<h-ı fen< esl<fımız
Bu güẕerg<h-ı fen<da biz de nevbet bekleriz

VI

Bir gür>h <v<reyiz b!-k<r ü kişt-i b!-hüner
Ararız d<'im gönüllerden su'<l idüp *aber
Kim bulayım deyü bu derde dev<dan bir exer

4 Çün çen<r açup du`<ya desti her va"t-i seqer
5 Dergeh-i Qa"da hem<n iqs<n `in<yet bekleriz

VII

1 Añladı" gerçi *um<r-ı neş'esin keyfiyetin
2 \orma gel bizden **Qal!m**< bilmez iseñ lewwetin
3 D<'im< çekmekdeyiz dehr-i fen<nıñ minnetin
4 Her ne deñlü eylese z<'id *um<r u miqnetin
5 Ç<r u n<-ç<rız bu neş'egehde **Neş'et** bekleriz

11

## Taḫmīs Ġazel-i İnsān Efendi

*Fe`il<tün Fe`il<tün Fe`il<tün Fe`ilün*

I

1 Dimezem nimet-i iḥsānıña bandım bu gice
2 Ser-i engüşt-i nigāh ile doḳandım bu gice
3 Ben ne mümkin ki diyem vuṣlata ḳandım bu gice
4 Şevḳ-ı ruḫsārıñ ile āteşe yandım bu gice
5 Gird-i şeminde çü pervāne dolandım bu gice

II

1 Böyle dil-gīr eger eylerse beni meh-pāre
2 Çāre yoḳdur ki bula ṣıḥḥati dilde yāre
3 Bulmadım āh-ı şebāngāh gibi bir çāre
4 Siper itdim dilimi tīr-i nigāh-ı yāre
5 Tīġ-ı āh-ı seḥer-i aşḳa ṭayandım bu gice

III

1 Ḥayli dem duḫter-i manā ile mestūr oldum

11/ 8b

Līk fāş oldı güzel sevmede meşhūr oldum
Ben nice ya dimeyem ol şehe mecbūr oldum
Zaḫm-ı ser-tīz-i nigāhı ile mesrūr oldum
Girye-i şādī ile ḳana bulandım bu gice

IV

Dīdeden ye'ş ile eşkim olur idi rīzān
Ḥalḳa-i dür gibi olmuş idi gūyā ḥayrān
Kim bu ḫūlyāda olup vaḳtim olurdı güẕerān
Cümle dildārı ile ẕevḳ u ṣafāda yārān
Hele ben tā-be-seḥer yārimi andım bu gice

V

İtmedi □āşıḳ-ı nā-kāmına ol şūḫ nigeh
Ḥasreti ile **Ḥalīm**ā dil-i zār oldı tebeh
Bir gün elbetde olur kim sipehe raḥm ide şeh
Ḫulf idüp va□de-i teşrīfiñe **İnsān** ol meh
Bilmedim va□de-i kemmūna inandım bu gice

12

**Taḫmīs Ġazel-i Ḥamdī Efendi**

*F<` il<tün F<` il<tün F<` il<tün F<` ilün*

I

Biz dehān-ı yāri bu şeb bezme āmir görmüşüz
Ġamzeden ruḫdan ziyāde çeşm-i cābir görmüşüz
Bī-meded çāh-ı zenaḫdān gibi ḳāhır görmüşüz
Zīr-i zülfüñden ki ḳaşıñ rūya nāẓır görmüşüz
Gūyiyā māh-ı nevi ebr içre ẓāhir görmüşüz

II

---

12/ 9a

Şāh-bāzım bu teġāfül çoḳ degil mi gel amān
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteden olma girīzān u nihān
Bir vücūduz sevdigim maʿnāda her gāh u zamān
Dūr-ter olduñ egerçi bizden ey meh-rū her ān
Şāhid-i şūḫ-ı ḫayāliñ dilde ḥāżır görmüşüz

III

Bir muṣavver bī-bahādır ṣafḥa-ı mir’āt-ı çarḫ
Zīver-i arż u semādır ṣafḥa-ı mir’āt-ı çarḫ
Ḥāṣılı ḫāṭır-güşādır ṣafḥa-ı mir’āt-ı çarḫ
Bü’l-ʿaceb ṣūret-nümādır ṣafḥa-ı mir’āt-ı çarḫ
Naḳş-kār-ı ʿālemi cümle muġāyir görmüşüz

IV

Dermek olmaz mı ʿaceb ẕevḳıñ bu fānī gülşeniñ
Ḥasretiñle ḳalmadı tāb u tüvānı hīç tenīñ
Yalıñız dest ü ruḫuñ olmadı ammā biz seniñ
Biñ niyāz ile idüp deryūze būs-ı gerdeniñ
Ol semen-ḫūdan bugün iḥsān-ı vāfir görmüşüz

V

Ey göñül sen de şitāb eyle nedir bu sürʿatiñ
Kām almaḳçün cihāna ülfet ü ünsiyyetiñ
Gerçi ḳayd itmezsin ammā yine vardır minnetiñ
Telḫ-kāmī oldıġıñ anca mı bezm-i devletiñ
Neş’e-i keyfiyyet-i mestīde bāhir görmüşüz

VI

Baḫt nā-hem-vārdır hem dil-rübādır tünd-ḫū
Sūzişiñ itme ṣaḳın ʿālemlere sen güft-gū
Ben saña tefhīm idem esrār-ı kevni mū-be-mū
Ey göñül olma şifā-ḫˇāh-ı sipihr-i kīne-cū
ʿĀlemi ser-tā-be-ser işkeste-ḫāṭır görmüşüz

VII

Böyledir hep āferīnişde **Ḥalīm**ā āb u gil
Kim olur mı rāḥat u ārām anı sen öyle bil
Ġamla ẕevḳı bir ṭutup ḫāṭırdaki ālāmı sil
Olmadıḳ naḳṣ u ziyād-ı dehr ile āzürde-dil
ʿĀlemiñ būd u nebūdıñ **Ḥamdi**yā bir görmüşüz

13
**Taḫmīs Ġazel-i Fāżıl Efendi**

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

I

Ben remz-i ʿaşḳı ġamze-i fettāna söylemem
Āh-ı derūnı biñ biñ idüp ana söylemem
Meftūnı olduġumı o cānāna söylemem
Sūz-ı dili ben öyle yana yana söylemem
Bir kerre rāst gelsem aña ya ne söylemem

II

Ḳaṭʿ eyleyüp o meh-veş ile ülfeti ṣaḳın
Fāş itme güft-gūları hem ʿişreti ṣaḳın
Ey dil bilür mi hīç o güzel şefḳati ṣaḳın
Esrār-ı ʿaşḳa dā'ir olan ṣoḥbeti ṣaḳın
Sen öyle bil ki ben anı bir cāna söylemem

III

---

13/ 9b

1 Gösterme rūy-ı alını zülfüñle perde çek
2 Yüz virme öyle ġayrıya cānā amān pek
3 Gelmek içün miyāne-i bezm-i şarāba tek
4 Aġzım arar ki söz ḳapa benden raḳīb-i seg
5 Ey bī-ḫıred seniñ gibi ḥayvāna söylemem

IV

1 ʿAşḳıñla çıḳdı nüh-felege dūd-ı aḫkerim
2 Bildirmedim saña güzelim eşk-i pür-terim
3 Pek diñle gūş-ı cān ile ey māh-ı enverim
4 Hep vāridātdır bu zebān-zed suḫanlarım
5 Bir rāzdır ki ādeme insāna söylemem

V

1 Taḥsīn **Ḥalīm** Fāżıl-ı hoş-gūya bī-bedel
2 Bu nev-zemīnde şiʿr-i teri ḳıldı der-maḥal
3 Çün kim buyurdı sen daḫı ṭarḥ eyle söyle gel
4 **Fażıl Ḥalīm Efendi** içündür bu nev ġazel
5 Yazmazsa bir cevāb aña ammā ne söylemem

14

**Taḫmīs Ġazel-i Nefʿī Merḥūm**

*Fe` il<tün Fe` il<tün Fe` il<tün Fe` ilün*

I

1 Dil virüp zülf-i siyāha teni dil-gīr idemem
2 Ḥāṣılı ejderimi beste-i zencīr idemem
3 Merḥametsizdir o meh öyle ki taḳrīr idemem
4 Derd var dilde ġamım ʿāleme taʿbīr idemem
5 Feyż yaʿnī o ḳadar kim yine taḥrīr idemem

II

---

14/ 10a

Bir gice ol mehe hem-ṣoḥbet ü hem-dem oldum
Şīve vü rūy-ı ʿaraḳ-rīzine maḥrem oldum
Mālik-i ṭurra vü hem genc-i muṭalsam oldum
Verziş-i āh iderek āh-ı mücessem oldum
Çarḫa te's̱īr iderin göñlüme te's̱īr idemem

III

Kimsede görmedim ol ḫūb lisānı o ḳadar
Hele ol ḥüsn ile ol lüknet ü ānı o ḳadar
İdeyim şerḥ dehānında beyānı o ḳadar
Munṭaẓır ṭabʿıma ebkār-ı maʿānī o ḳadar
Kes̱retinden biriniñ şeklini taṣvīr idemem

IV

Ḫāṭıra geldigi dem ḥüsn-i ḳad-i mevzūnı
Eylerim vaṣf-ı ruḫ-ı al u leb-i gül-gūnı
Ḥāṣılı ben gibi yoḳdur o şehiñ meftūnı
Bā-ḫuṣūṣ istedigim şekle ḳorın mażmūnı
Gerçi māhiyyet-i endīşemi taʿbīr idemem

V

ʿĀşıḳ-ı ḥüsn ü edā hem ruḫ-ı alım ammā
ʿĀciz-i āh u enīn ġarḳ-ı melālim ammā
Vāṣıf-ı rūy-ı ʿaraḳnāk ü ḫālim ammā
Sāḥir-i muʿcize perdāz-ı ḫayālim ammā
Gördügüm bü'l-ʿaceb-i maʿnīyi taḳrīr idemem

VI

O cefā-cū yanımızdan geçer olsa mümkin
Söylemek derd-i dili ser-te-ser olsa mümkin
Bezme teşrīfine cānā ḫaber olsa mümkin
Ḥālden ḳāle getirmek eger olsa mümkin
ʿArż-ı ḥal itmede ehl-i dile te'ḫīr idemem

VII

Şuʿle-i vuṣlat ile meclisimiz it rūşen
Söyleyem derd-i dil-i zārımı gel diñle suḫan
Yalıñız olmadıñ ʿaşḳıyla **Ḥalīm**ā daḫi sen
Mest-i cām-ı mey-i ʿaşḳım dil-i **Nefʿī** gibi ben
ʿAḳla miḳdārını bildirmede taḳṣīr idemem

15

**Taḫmīs Ġazel-i ʿĀṣım Merḥūm**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

I

Devā-āsā dil-i maḥzūnuma ḫayṣıyyetin yoḳdur
Benimle ey perī çoḳdandır aṣlā ülfetin yoḳdur
Ḫalāṣa raḥm idüp teşrīf ile germiyyetin yoḳdur
Cüvānsın neyleyim üftādeñe hīç raġbetin yoḳdur
Perī-çehre güzelsin lākin insāniyyetin yoḳdur

II

O revnaḳ tāb-efgenlik leb-i rūşende kim vardır
O zīnet gerden-i ṣāfında olan bende kim vardır
O yāl u bāl o reftār u ḫırām ol tende kim vardır
Bu ḳaşlarla bu gözler bu tenāsüb sende kim vardır
Bulursın kendine bir ʿāşıḳ elbet minnetin yoḳdur

III

15/ 10b

Ḳanı evvel saña ben oldıġım çāker unutdun mı
Gelüp bezme bir iki çekdigin sāġar unutdun mı
Bizi aġyār-ı bed-ḫū ṣanma ey dilber unutdun mı
Nedir bu sendeki bīgāne cünbüşler unutdun mı
Bizimle merḥametsiz bī-vefā az ülfetin yoḳdur

IV

Cihānda ḫoş-ḫırāmıñ söylenir bir ḫūb āhūsın
Miyān-ı dilberānda sevdigim ṭūṭī-i ḫoş-gūsın
Velīkin bilmezem kimler ile zānū-be-zānūsın
Güzelsin neyleyim hep bī-vefāsın pek tenük-ḫūsın
Teraḥḥum ne'ydügin bilmezsin aṣlā şefḳatin yoḳdur

V

İdüp talṭīf evvel ʿāşıḳ-ı efgendeñi her gün
Nigāhıñla dil-i vīrāne-i şermendeñi her gün
**Ḥalīme** ʿarż idüp cānā ruḫ-ı raḫşendeñi her gün
Gelürdüñ sevdigim yoḳlardıñ **ʿĀṣım** bendeñi her gün
Ne çāre dīdebānıñ māniʿiñ çoḳ ruḫṣatıñ yoḳdur

## 16

## Taḫmīs Ġazel-i Fehīm Merḥūm

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

I

Ḥayret-güzīn-i gūşe-nişīnān-ı ġurbetiz
Girye-niʿār u velvele-efşān-ı ġurbetiz
Güm-kerde rāh u vālih ü ḥayrān-ı ġurbetiz
Geh mevc-veş müsāfir-i ʿummān-ı ġurbetiz
Geh gird-bād-ı bādeye gerdān-ı ġurbetiz

II

16/ 11a

Bizler niẓām-ı ḥālleri rehn-i giyāh idüp
Düşdük diyār-ı ġurbete efġān u āh idüp
Bu nüh-ḳıbābı derd ü kederle siyāh idüp
Geh seyl-i pür-ḥabāb gibi ʿazm-i rāh idüp
Vādī-neverd-i ḫāne be-dūşān-ı ġurbetiz

III

Olduḳ esīr ye’s-i firāvān u bī-ḥesāb
Āyā olur mı ẕevḳa meded-res , u¾-nāb
Yoḫsa ḳalur mı böyle cihānda bize ʿaẕāb
Maḥv eyledi vücūdımızı tāb-ı āfitāb
Ḥālā serāb-ı deşt-i beyābān-ı ġurbetiz

IV

Kimdir bu dehr içinde olan kendine müdīr
Kim kesb-i ẕevḳ itmede olsun o dem dilīr
Zīrā ki cümle olmada şimdide ġamla pīr
Yūsuf-veş itdi baḫt bizi Mıṣrda esīr
Ḥayrān-nişīn-i gūşe-i zindān-ı ġurbetiz

V

Derd ü ġama ʿilāc idecek bir ṭabīb yoḳ
Bildi göñül ki kendine yār-ı edīb yoḳ
Bu beldelerde kesb-i ṣafālar ʿacīb yoḳ
Ḫaṣm-ı ġarīb böyle diyār-ı ġarīb yoḳ
Vīrānezār-ı Mıṣrda ḥayrān-ı ġurbetiz

VI

Olduḳ firāḳ-ı rūyuñ ile murġ-ı güm-sürāġ
Raḥm eyle itme ʿāşıḳ-ı şeydānı hezl ü lāġ
Oldı şehā dilim keder-i hicriñ ile dāġ
Ne bezm-i bāde ne ruḫ-ı sāde ne geşt-i bāġ

Ser-geştegān-ı bī-ser ü sāmān-ı ġurbetiz

VII

İtmez kemend-i hicr ü cefādan rehā bizi
Eyler esīr-i bend-i belā vü cefā bizi
Bu çarḫ-ı dūna neyledik eyler hebā bizi
Bir dil-rubūde yoḳ ki ide beste-pā bizi
Zülf-i bürīde gibi perīşān-ı ġurbetiz

VIII

Ẕevḳ u ṣafāyı eyledi ey dil gelen selef
Şimdi  zamānda gevher-i şevḳ oldı hep ḥaẕef
Feryād-ı dürr-i eşkime çeşm olmayıp ṣadef
Ser-māye-i ṣafā-yı dili eyledik telef
Taḥṣīl-sāz-ı māye-i ḥırmān-ı ġurbetiz

IX

Remz-i derūnı añladup oldum saña kelīm
ʿAşḳına her geh olmuşum ey māh ben nedīm
Resm-i cihāndır eyleme şekvā ṣaḳın **Ḥalīm**
Dār u diyār-ı yārdan itdi cüdā **Fehīm**
Rūz-ı ḳıyām-ı dest be-dāmān-ı ġurbetiz

## 17

**Ümmī Sinān Şeyḫi Ẕekāyī Efendi Ḥażretleriniñ Söyledikleri Naʿt-i Şerīfiñ Taḫmīsidir.**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

I

Didi Ḥaḳ saña Ḫatmü’l- Mürselīnim y< Res>la’ll<h
Daḫi maḥbūb-ı zī-şānım emīnim y< Res>la’ll<h
Şefāʿat eyle sensin nāzenīnim y< Res>la’ll<h
Füzūn oldı firāḳıñla enīnim y< Res>la’ll<h
Yanup yaḳılmada ḳalb-i ḥazīnim y< Res>la’ll<h

II

Esīr idüp teni emmāre nefsim ḫār ḫār itdi
Yed-i şeyṭān ṭutup dāmānımı hetk ü demār itdi
Budur ümmīdim elṭāfıñ beni āzād-ı nār itdi
Derūnumda ġam-ı dil-sūz-ı hicriñ cāna kār itdi
Çıḳar eflāke āh-ı āteşīnim y< Res>la’ll<h

III

Varup ol āsitān-ı pākine ben intisāb itsem
ʿİnāyātıñla rāh-ı Ḥaḳda çoḳ feyż iktisāb itsem
Müyesser ḳılsa Ḥaḳ ol ravżaya ʿazm u şitāb itsem
Yolında rūyumı mālīde-i ḫāk u türāb itsem
İlinde yerlere sürsem cebīnim y< Res>la’ll<h

IV

Ḳomayup fikr-i fāsid ṭāʿate ḳudret bu derhemde
Hevāya ṣarf itdim ʿömri ḳaldım pāye-i kemde
Ne deñlü oldum ise cürm ü ʿiṣyān ile aḫşemde
İrişdir būy-ı gīsū-yı laṭīfiñ cāna ṣoñ demde
Anıñ her tārıdır ḥabl-ı metīnim y< Res>la’ll<h

---

17/ 42b

V

Ġarīḳ-ı baḥr-ı ʿiṣyānım siyeh rūy u girān-bārım
Eger imdādıñ olmazsa şefāʿatle nigūnsārım
Ḫulāṣa ümmetiñ içinde bir ʿabd-i günehkārım
Esīr-i dām-ı nefs oldum zebūn u ʿāciz u zārım
Giriftār eyledi sūy-ı ḳarīnim y< Res>la’ll<h

VI

Ḫudā tevfīḳ virüp ḳılsun günehden tā’ib ü ṭāhir
Ḳoma ey merḥamet kānı beni bī-ḥāṣıl u ḫāsır
Tebehkārānıñ olduḳda ḥaşırda cünḥası ẓāhir
Şefāʿat eyler iseñ ehl-i ʿisyān evvel u āḫir
Ḳamusı ḳurtılur vardır yaḳīnim y< Res>la’ll<h

18

**Taḫmīs Ġazel-i ʿAṭā Efendi kim Dār-ı r*§UF-**
**Bir Suvārī ki Edirne fìU×A¦ Ṭarafımıza İrsāl**
**Olunup Taḫmīs-güẕerlere İrsāl Ḳılınmışdır**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

I

Bāġ-ı ünse ġarsa bir nev-res fidān ister göñül
Kākülі şeb-būy rūyın erġüvān ister göñül
Ḥāṣılı mahbūbe-i devr-i zamān ister göñül
Çoḳ zamāndır ḥāle cesbān bir cüvān ister göñül

---

18/ 43a

5 Mürde-i cāna ḥayāt-ı cāvidān ister göñül

II

1 Fikr-i zülfüñ eyleyüp ṣabrım ḫarāb u tār-mār
2 Bir ʿaceb ḳayda giriftār itdi āḫir rūzgār
3 Ḳalmadı seyr itmedik ṣaḥrā vü deşt ü cūybār
4 Murġ-ı ṭabʿım nice dem pervāz urup itmez ḳarār
5 Sīne-i dil-ber gibi bir āşiyān ister göñül

III

1 Yüz sürüp dergāhıña taḳbīl-i dāmān itmege
2 Eşk-i çeşmim pāyine īʿlār u efşān itmege
3 Kūyıña pervāz idüp seyr-i dıraḫtān itmege
4 ʿAndelīb-i ʿaşḳına feryād u efġān itmege
5 Serv-nāz ile müzeyyen gülsitān ister göñül

IV

1 Her ne deñlü eyledim ʿaṭf-ı nigāhı sū-be-sū
2 Görmedim bir yār-ı ṣādıḳdan eʿer mānend-i bū
3 Baḫt-ı nā-hem-vār ile hem-dem olup ḳıldı ġulūvv
4 Cümle ẕevḳ u şevḳimi telḫ itdi dehr-i kīne-cū
5 Ḥırz-ı cān itmege bir şīrīn zebān ister göñül

V

1 Ya nice mümkingürīz ol ġamze-i ḫūn-ḫ˘ārdan
2 Maḳṣadı bilmem nedir itmek bu aḫẕ-ı ʿārdan
3 İctināb itmek sezā aġyār-ı bed-girdārdan
4 Rāzını dil dā'imā pinhān ider aġyārdan
5 Zaḫm-ı derd-i ʿaşḳını yāre beyān ister göñül

VI

Böyledir ṭavr-ı felek iḥsān-ı nā-kām eylemez
Tevsen-i baḫt-ı siyāhı luṭf idüp rām eylemez
Kimseniñ ḥāliñ merāmı üzre itmām eylemez
Leşker-i ġamdan ḳaçup bir yerde ārām eylemez
Ḥıṣn-ı bābu'llāhda dārü'l-emān ister göñül

VII

Ḥayli demdir baḫt-ı bedle şūr u ġavġā eyledim
Dīde-i giryāndan çoḳ ḳaṭre icrā eyledim
Ben **Ḥalīm**ā saña bu esrārı ifşā eyledim
Çeşm-i ʿibretle cihān ṣunʿın temāşā eyledim
Ey **ʿAṭā** her ān feyż-i lā-mekān ister göñül

(1222/ 1807)

19

**Taḫmīs Ġazel-i Ṣafvet Beg**

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

I

Vaḳtini żāyiʿ idüp nefsini gel itme —u¾Ô
Bīhde ḫˇāhiş-i cāha düşüp olma rencūr
Eyleyüp bāliş-i zer-dūz ile tezyīn-i ḳuṣūr
Ey olan teşne-i iḳbāl ile mest-i maġrūr
Bu ḫarābātda çeker derd ü ḫumārı mecbūr

II

Didiler gerçi zenaḫdānına ol māhıñ sīb
Kütüb-i ṭıbda anıñ yazdı şifāsını ṭabīb

19/ 47b

Ḳazdı ḥakkāk-ı ezel hep olacaḳları ʿacīb
Ān-ı vāḥidde ẓuhūr itmede bir naḳş-ı ġarīb
Şeh-per-i būḳalemūn gibi televvünde duhūr

III

Murġ-veş beste-i pā itse ʿaceb mi o güzel
Çün perestū-peçe kim dimemiş idi aña gel
Bulmayup kendüsini egleyecek ġayrı maḥal
Rişte-i kākül-i yāre ṭolaşur ṭūl-ı emel
Olsa dil her ne ḳadar nezd-i dil-ārādan dūr

IV

Gerçi ol ḫūb-liḳā gelmege iḳrār itdi
Göñül ol vaʿde-i kemmūnını inkār itdi
Ḥāṣılı böyle hezār-ı gül-i ruḫsār itdi
Künc-i ḥasretde bizi tā-be-seḥer zār itdi
Bezm-i aġyārı bu şeb eyledi ol meh pür-nūr

V

Yād ḳılsam leb-i cān-baḫşına ḫoş düşmüş ḫāl
Gelür elbette o dem bendeñe bir ḥālet u ḥāl
Gelicek ḫāṭıra ol sīne-i āyīne-mis̱āl
Mū-miyānında güẕer itmede çün peyk-i ḫayāl
Fikr-i āġūş-ı viṣāliñle olup kesb-i sürūr

VI

Saña dil oldı ise ʿāşıḳ-ı üftāde vü zār
Şefḳatiñ yoḳ mıdır üftādeñe ey gül-ruḫsār
Yeter oldı yeter itme beni gel böyle feşār
Dimedim tīġ-i cefā eylediñ ey şeh deyü kār
ʿAhd-ı ḥüsnüñde seniñ görmedik ās̱ār-ı ḥużūr

VII

1 Dehr-i dūn da idicek gerdiş-i eflāke naẓar
2 Fehm-i encām ḳılup eyledi eşʿār ḫaber
3 Didi bu nükte-i raʿnāyı özi aʿḳl u hüner
4 Naẓar-endāze-i mir’āt-ı emel olsaḳ eger
5 Görinür şāhid-i maḳṣūd ser-ā-pā mestūr

VIII

1 Niçe bir ḫādim-i tedbīr idelim kām-ı dili
2 Ẕikr ü ṭāʿat iderek pīr idelim kām-ı dili
3 Ḥüsn-i himmet ile şeb-gīr idelim kām-ı dili
4 Ġayrı vābeste-i taḳdīr idelim kām-ı dili
5 Gerçi biz eylemedik ẕerre tedābīrde ḳuṣūr

IX

1 Olmadı kimse bu ʿālemde merām üzere şād
2 Böyledir emr-i İlāhīyle bütün ḥāl-i ʿibād
3 İde Ḥaḳ luṭf u kerem ile **Ḥalīm**ā imdād
4 Ser-te-ser olsa bu kār-ḫāne-i ʿālem ber-bād
5 **Ṣaffet**ā ḳaṣr-ı ḳanāʿat bize her bād maʿmūr

(1228/ 1813)

20

**Taḫmīs Ġazel-i Ṣafvet Efendi**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

I

Ṣanursın rāh-ı ḳandı mūydan bir kārvān ṭutmuş
Bilād-ı ḥüsn-i yāri fitne-i āḫir zamān ṭutmuş
Ḫulāṣa şām olup ʿuşşāḳı gūn-ā-gūn figān ṭutmuş
Ḳıyās itme ruḫuñ ḫaṭṭ-ı siyāh-ı bī-amān ṭutmuş
Seni āh-ı derūnum ḳıl naẓar ey nev-cüvān ṭutmuş

II

Ṭutup ẕeyl-i güli ol ḫār-ı bī-idrāk ḳoyuvirmez
Baʿīd olmaz ki yāri ʿāḳil-i derrāk ḳoyuvirmez
Ne deñlü itse göz yaşı ile nem-nāk ḳoyuvirmez
Girībānı olursa tīġ-i ġamla çāk ḳoyuvirmez
Yine bir pāk-dāmen dāmeniñ dil bī-gümān ṭutmuş

III

Uzadup şerḥ-i zülfüñ üzre vāʿiẓ ḳīl ile ḳāli
Çıḳardı ẓāhire mektūm olan esrār u eşkāli
Ne yapsun ʿāşıḳıñ budur hemīşe maḳṣad u ḥāli
O ṣāḥib-ḥüsn ü ānım gösterüp ol dāne-i ḫāli
Fiġānıñ murġ-ı ṣabrım dām-ı zülf-ile o ān ṭutmuş

IV

Budur maṭlūbumuz Ḥaḳdan begim ʿömrin medīd itsün
Hezārān luṭf u iḥsān ile eyyāmıñ saʿīd itsün
ˆ—UL£ ḥüsn-i ruḫsārıñ bedir-āsā mezīd itsün
Görüp īmā-yı ebrū-yı hilāliñ ġayrı ʿıyd itsün
Mehim ṣavm-ı cefā-yı kākülüñ dil çoḳ zamān ṭutmuş

V

---

20/ 48b

1 Teḥāşī eyleyüp mekr-i cünūndan eylemişler ẖavf
2 O mekkārān sitem-dih ẕī-fünūndan eylemişler ẖavf
3 Firār idüp hemān reybü'l-menūndan eylemişler ẖavf
4 Zenaẖ içre dü-ẖāl-i pür-füsūndan eylemişler ẖavf
5 Ḳaçup Hārūtla Çāh-ı Bābil-i Mārūt meḳān ṭutmuş

VI

1 O ṭıfl-ı nāzik-endāmım gürīze itmeyüp ḥazmı
2 Hirāsān olmamışdı şöyle kim gelmez deyüp cezmi
3 Der-i mey-ẖāne-i mesdūda nā-geh eyleyüp ʿazmı
4 Ṣurāẖī-i meyi destinde görmüş sāḳī-i bezmi
5 Ayaġıyla düşürmüş muḥtesib dāma hemān ṭutmuş

VII

1 Şihāb-āsā düşürdüñ şiʿre pek ṭabʿ-ı belīġiñle
2 Bütün dünyayı yoḳdur hīç şek ṭabʿ-ı belīġiñle
3 Degil fāẖir **Ḥalīm**-i zār tek ṭabʿ-ı belīġiñle
4 Sezādır iftiẖār itse felek ṭabʿ-ı belīġiñle
5 Fürūġ-ı māh-ı naẓmıñ gün gibi **Ṣafvet** cihān ṭutmuş

(1228/ 1813)

21

**Taẖmīs-i Müstezād Ġazel-i Ṭayyār**

**Maḥmūd Paşa Merḥūm Der Güfte est**

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

I

ʿĀşıķsañ eger girye içün al ele çevre
Bezminde fiġān eyleyerek def gibi ˆ—Òb½
Baķdıķça açan ḥüsn ile rūyındaki nevre
Dil nice ṭayansun begim ol ṭarza ile ṭavra
Ṣarsam daḥi belden
Bi’llāh çekilmez hele bu resme palavra
Gitdi göñül elden

II

Çekdikde ayaġı vaṭanımdan olaraķ çāġ
Ol neş’e ile gülşen olurdı baña her rāġ
Lāle gibi açdımsa şehā seyr iderek bāġ
Biñ şerḫa-i cevriñ var iken urma yeñi dāġ
Mānend-i naʿl-bend
Cāndır bu gözüm nūrı degil sīne padavra
Yoķ ḫavf aña yelden

III

Evrād oķumaz gör hele sen cāḥid-i ḫuşka
Tażyīʿ ider vaķti baķ ol cāmid-i ḫuşka
Eyler naẓarı būse içün sāʿid-i ḫuşka
Terk eyledi baķ ṣavmaʿasın zāhid-i ḫuşka
Dünyānıñ ucından
Ḫoş geldi aña yār ile dir eyā mevre
Geçüp o maḥalden

IV

Himmet idicek sāķī-i gül-ruḫ hele ṭoldı
Zevraķçe-i peymāne güc-ile ṣuyı buldı

---

21/ 46a

Aşḳ-ile nizār oldı tenim ye’s-ile ṣoldı
Evvel ḥarem-i ḥūr idi dil şimdicek oldı
Şeyṭān gibi bī-bāk
Bir şūḫ Yehūdī-peçeniñ aşḳına ḫavra
Ḫoşlandı milelden

V

Uşşāḳları dīdelerin eyledi rūşen
Gördükde Ġalaṭada o rāmişgeri pür fen
Çıḳmaz ise başdan eger ol dil-ber-i sīm-ten
Mümkin mi aceb çıḳması ey muġ-beçe ḳıçdan
Zer virseñ aña bir
Ol ṣıḳma poṭur ṣırmalı anḳūdī ḳalavra
Geldikde düvelden

VI

Geşt eyledi çoḳ mey-gedeler ol büt-i ayyār
İdem deyü bir āşıḳı kendüye giriftār
Ḫˇāhişger olur añladıġım eskici —UáB-
Ebnā-yı zamān olmaz aña şimdi ḫarīdār
Olmazsa naẓar-bāz
Çok ḳullanı[l]up kāle-i vaṣl oldı paçavra
At alma vaḥalden

VII

Farḳ idemezem āh **Ḥalīm**ā beli telden
Pek ḫoşlanıyor dil o deliḳanlı güzelden

Bulġurlıdan aşınca ḳaçar Çamlıca belden
Boş ṭutma ol āhū-yı remīde çıḳar elden
Her gāh **Ḥalīm**ā
**Ṭayyār** çek āġūşa belin ḫoşcaca ḳavra
Al būse güzelden

22

**Şarḳı**

*F<` il<tün F<` il<tün F<` ilün*

I

Reh-güẕerde gördüm ol meh-peykeri
Verd-i ṣad-berge müşābih ruḫları
Görmedim sen gibi dilber bir perī
Ḳıl kerem itme efendim serserī

II

Ḳaşlar çekme kemānımsın benim
Ey meh-i tābān-ı ṣāfī gerdenim
Ḫastadır ʿaşḳıñla bu cism ü tenim
Ḳıl kerem itme efendim serserī

III

Kār-bārı bir meh-içün verd ile
Nā-be-sāmāndır hücūm-ı derd ile
Geldi ʿāşıḳ saña rūy-ı zerd ile
Ḳıl kerem itme efendim serserī

---

22/ 14b

IV

Bir baķışda añladım cānā seni
Gel perīşān itme kākül-veş beni
Sevmişimdir ol gül-i nāzik-teni
Ķıl kerem itme efendim serserī

23

**Şarķı**

*Mefāilün Feilātün Mefāilün Feilün*

I

Nedir ḥazīn ṣadālar o işveler sende
Nice taḥammül ider sevdigim göñül tende
O ḥüsne başķaca bir gösteriş virüp ḫande [1]
Nedir ḥazīn ṣadālar o işveler sende

II

Gelür derūnıma sensiz fiġān-ı bī-teklīf
Cihānda her ne ķadar var ise güzelle ẓarīf
Hele saña bulamam ben müşābehetde laṭīf
Nedir ḥazīn ṣadālar o işveler sende

III

Etekligin ne güzel yaķışur levendāna
Feraḫ virir hele ol perçem-i ḫam insāna
Ṭaķınca zillerini [hem] gelince meydāna

23/ 15a

[1] I/3 hüsne: Anlam gereği 'ëM•' hüsne alındı.

4 Nedir ḥazīn ṣadālar o ʿişveler sende

IV

1 Nigāh-ı sāde ile bir baḳışdır aġyārıñ
2 Ne deñlü olsa da dil-dādelikle bīmārıñ
3 Bilür leṭāfetini ʿāşıḳ-ı cefā-kārıñ
4 Nedir ḥazīn ṣadālar o ʿişveler sende

1

## İbtidā-ı Ġazeliyyāt Fī-Ḥarfi’l-Elif

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Vireli revnaḳ-ı ruḫ ḥüsn-i firāvān saña
Ḥased eyler meh ü ḫūrşīd-i dıraḫşān saña

2 Baḳup āyīneye maġrūr-ı ḥüsn olduḳça
Başḳa bir ẕevḳ virür sendeki ol ān saña

3 Var iken sende o reftār o nāz u ʿişve
Her ne dirlerse efendim saña şāyān saña

4 Ḳāḳum-ı şīve yeter ḳaddine lāyıḳ ferve
Yalıñız nāz degil ḫilʿat-i çespān saña

5 Ey göñül görseñ eger ol büt-i şīrīn-deheni
Piste-veş ḥāl olur çāk-i girībān saña

6 Bendeñ oldıġımı īmā idemem sulṭānım
Var iken çāker-i bī-ḥadd ü hezārān saña

---

1/ 18b

7 ʿĀşıḳıñ oldıġım is̠bāt içün iki şāhid
İşte benden güzelim dīde-i giryān saña

8 Raḥm ḳıl itme bizi beste-i zencīr-i cefā
Ki fedādır dil-i pür-derd ile bu cān saña

9 Ḥażret-i Vaṣfīye pey-revlik ise maḳṣūdıñ
Bir ġazel söyle **Ḥalīm**ā ki ola şān saña

2

*F<` il<tün F<` il<tün F<` il<tün F<` ilün*

1 Fürḳatiñle her şebim ey māh sāl oldı baña
İtdigim ẕevḳ u ṣafā ẓıll-ı ḫayāl oldı baña

2 Zülf-i ʿanber-bārına dil-beste olaldan berü
Girye vü efġān tefekkür şimdi ḥāl oldı baña

3 Rūze-i hicri göñül boz geldi ʿīd-i vaṣl-ı yār
Ebruvān-ı ḫūbı seyr it kim hilāl oldı baña

4 Dil-berā dil itdigi feryād u efġāna sebeb
Çeşm-i fettānıñla zülf ü rūy-ı al oldı baña

5 Gülşen-i ʿişretde anı görmeyince ey **Ḥalīm**
Ṣāġar-ı gül-gūn bir köhne sifāl oldı baña

3

*Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün*

---

2, 3/ 19a

1 Olmuş idim görmeden ʿāşıḳ aña
Görmedim ol māh gibi dil-rübā

2 Ṣūrete mā’il degilim çün şemen
Ġā’ibedir meyl-i dilim ey fetā

3 ʿAşḳ-ile it mürde-diliñ zinde kim
Lāzım olur kör olana bir ʿaṣā

4 Nīm-meh içindeki meh-veş o dem
Ḳalb bula ʿaşḳ-ile tende żiyā

5 Maḥv-ı vücūd eylesem olmaz mı āh
Ben reh-i ʿaşḳında ṣabāḥ u mesā

6 Şemʿ ile pervāneye baḳ ḥāṣılı
Vaṣf idemem cünbiş-i ʿaşḳı saña

7 Ḳāl ile īżāḥ gerekmez **Ḥalīm**
Dilde ḳo ṭursun o nihān mācerā

4

*F<`il<tün F<`il<tün F<`il<tün F<`ilün*

1 Derd-i āhım ḥalḳa-i zülf-i dırāz olmuş saña
Şerḥa-i sīnem fesān-ı tīġ-i nāz olmuş saña

2 Ey göñül ṣayd itmege seyr eyle per açmış gelür
Dīde vü ebrūsı yāriñ şāhbāz olmuş saña

---

4/ 19a

3 Ben nice dil virmeyem ey māh zīrā ḳāmetiñ
Gülşen-i ḥüsnüñde serv-i ser-firāz olmuş saña

4 Al al olmuş idi gördüñ mi göñül gül-ruḫların
Meclis-i meyde niḳābı nīm-bāz olmuş saña

5 Ḥayf olsun çoḳ zamāndır □azm-i meclis itmeyüp
Vaḥşeti yāriñ **Ḥalīm**ā dil-güdāz olmuş saña

5

**Fārisī**

*F<`il<tün F<`il<tün F<`il<tün F<`ilün*

1 «— œU-Uì d¹U• gH¼‟ s□0 b²U□— v¦
«—œUš#œ u□ ë□ V- ‰œ—œ v£U¦ bš#

2 X•— d□ Ëd□« u□ XJ——‟« v²¬ g*J□ ÊuÇ
«— œUAL- ëMš□ d□ bA½ d¾M• ÊUM□ u□

3 »U¾# Êu□ «dìUN2 Ëœ d£ X¼Ë— b□ Ušì v¦
«— œU¾0 dšM□ Èœu□ «u£ e2 n½ —œ X□šì

4 UH2 —œ ÊU2 Ê—«œ b-U¾ì qJA¦ «— o-¡
«— œU£d§ Êu×□š□ b²U¥š¦ Ê¡Ë—œ »¬

5 uÔ Èu□ —œ «— ë×AJL½ ‰œ s¦ r×§Ušì ˆ—

5/ 19b

«— œUšM□ s²« œU□d□ X£— —œ ÂœdJì
UÔ

6 u½ ‰U0 V0UB□ —œ dJš¦ f½¡ r¼«¡ gIì
«— œU¼u§ ëMš²¬ X□ ˆœ«œ qIš# ë J□□

7 »dDC¦ v¼«¡ d¦Ušì— bš- —œ œu- v½
«— œU□ v-u• œd½ v½ ˆœu¼¬ "« X□šì

8 p1¦ Êu□ Â—U²¡ Ë —b- —" bMìU¦ b- -U#
«— œU×□« ˆb]□ U**Lš*0** Âœu□ Œ— ë½
UÔ

6

*Mefā□□lün Mefā□□lün Mefā□□lün Mefā□□lün*

1 «— œu• ëìUìU2 Œ— vLì ëJÔu*1□
«— œu• õëìô d□ cMJá¦ v½ UL£ Ê¬ v0uM□

2 ë¦ Êu□ rM×A½ "« V- —UÔ —œ bA½ d□M• d½«
«— œu• õëìU-U½ Ë« ”UL¼« " rMJš¦
s²Òe¦

3 bM2 vìU¦" UN¥L• Êu□ ëìU¥š¦ —œ d□ r×□Aì
«— œu• õëì«d²Ë ‰œ n²«UÔ rM½ Èdš¾GÔ ë½

6/ 19b

4 g²Ëd□« ZM½ —œU£ ëM×§ dA1□ UÔ bš□¥□
«— œu• õëìUL§³ Ë« gšÄ —œ sšM□ r²u½ d½«

5 vM×0 sA*½ —œ g• —«¡ ËdJ□ q½U½ uL½
«— œu• õëìô Â—UNì v•U- d□ d□ q¾*□ u□

6 Xìdìœ n# Ë È«d□ rìUA§« ë½œu□ V□□
«— œu• õëì«— v□—œ ÂË—Ë¬ V*- d1¦‟

7 d×M- —œ ëMš²¬ u□ o-¡ ˆ‟U□ì d½ «d¾¼œ
«— œu• õëìU• U**Lš*0** rMš□ v¦ »UÔ dÄ ÊU□□

7

*Mefā□lün Mefā□lün Mefā□lün Mefā□lün*

1 «— X¦U- Ê¬b¾²‟ v¦ ë½ ˆuš- ″U¾¼
«— X-Uš¼ v□ V*- Ë s¦ d¾# X• «b½

2 V- vJ²—UÔ X□«bš- o-«¡ □U×¦
«— XIIA¦ õë¦U2œu□ ˆ¬‟ e²d0

3 ‰u0« ˆb²œ u□ dJM¦uÔ õˆu-¡ Ë fìUì‟
«— X-«b# ‟« ‚d§ U£A □Ë—œ vJ□

4 v£¬ Ë XIH- Èu□ dš□ Ë —Uš□U¾#

---

7/ 20a

«— XH¼« ‛—U²œ ‶« r*□Jš£« u□

5 «— ÂËd□ Ê¬bìU¦ ÊU□□ ÊUN2 X□
«— X¦Uš- Â—Ë¬ œU² vAJš¦ ë½ Èb-

6 g*½ —œ **rš*0** g²Ë— õv•d□ ,u-‶
«— X§UD¼ q0 ÊUA§« ,—Ë d□ ë¦U•‶

8

**Fī-Ḥarfil-Tā**

*F<`il<tün F<`il<tün F<`il<tün F<`ilün*

1 Sürdi meydāna o gül-ruḫ ḳorḳmayup ferzāne at
İtdi şāh-ı ṣabrı nerd-i şīvede yek-pāre māt

2 Bülbülüñ gülşende seyr it yoḳlayup evrāḳını
Gülden aḳ bayraḳlı bir yoldaşa eyler iltifāt

3 Kātib-i taḳdīr-i serve bāġda ṭurmak içün
Ẕikr idüp fażl-ı cihāren itdi der-dest bir berāt

4 Rūz-ı □iyd-i vuṣlatı ḥulv olmasun mı kim o şeh
Ezdi gül-gūnī-i lebden meclise ḳand u nebāt

5 Delv-i □aşḳdan teşneyim āb içmege ammā mehā
Ḫavfım oldur bulmaya çāh-ı ẕeḳandan dil necāt

6 Şāh-ı □aşḳıñ şevḳ dirler □askeri gelse dile
Cünd-i ġam bu mülket-i tende bulur mıydı □ebāt

---

8/ 20a

7 Ṭūṭī-i ḫoş-gūy-veş dūşīze-i efkārdan
Bezm-i ʿirfāna **Ḥalīm**ā bir iki güftār at

9

**Taḳrīż Berāy-ı Neş'et Efendi**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Semā-ı ʿālem-i ʿilme ẕekādır Ḥażret-i Neş'et
Şeb-i taḳrīre māh-ı pür-żiyādır Ḥażret-i Neş'et

2 Gül-i mażmūnı devşürmek içün gülzār-ı maʿnīden
Suḫan-sāz-ı zamāna reh-nümādır Ḥaẓret-i Neş'et

3 Varan dergāhıña elbet saʿādet kesb ider zīrā
Naẓīri yoḳ cihānda bir Humādır Ḥażret-i Neş'et

4 Şeh-i mülk-i kemāl eyler o dem tāc-ı mücevher-veş
Ḳonulsa başlar üzere sezādır Ḥażret-i Neş'et

5 Çemenzār fażıl-ı sebz ü leṭāfet buldı ẕātından
Seḥāb-āsā ʿaṭā-yı Kibriyādır Ḥażret-i Neş'et

6 Ne mümkin eylemek ḫāme ile taḥrīr evṣāfıñ
Ḫulāṣā melce-i bay u gedādır Ḥażret-i Neş'et

7 Ruḫıñ sür pāyiñe her gāh taḥṣīl it hüner zīrā
**Ḥalīm**ā menbaʿ-ı feyż-i Ḫudādır Ḥażret-i Neş'et

---

9/ 20b

## 10

### Fī-Ḥarfi'l-Ṡā

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Olmaḳ o şūḫ-ı dil-şikene mübtelā ʿabeṡ
Çekmek bu deñlü cevr ü sitemle cefā ʿabeṡ

2 Te'ṡīr ider mi pendimiz ol maġzı pūça hīç
Per itme kūhsārı çeküp bir ṣadā ʿabeṡ

3 Her ne olursa yār-ı şefīḳıñdadır seniñ
Virme raḳībe furṣat ucın gel şehā ʿabeṡ

4 Kesb-i hevālar itmek içün ṣāf-ı sīneden
Çözmek degildir ʿuḳdelerin cā-be-cā ʿabeṡ

5 Bārī bu āh-ı cism-i nizārı getür aña
Kūy-ı nigāra varmaḳ olur mı ṣabā ʿabeṡ

6 Medḥ eylese **Ḥalīm** n'ola ol şeker-lebi
Ṭūṭī-i ḫāme meclise söyler mi yā ʿabeṡ

## 11

### Fī-Ḥarfi'l-Cīm

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Gelmez mi meşāmına anıñ būy-ı vefā hīç
Eyvāh bu dil şevḳ-ile itmez mi ṣafā hīç

---

10/ 20b
11, 12/ 21a

2 Dildār ḫarāb eyler ise cevr ile göñül
ʿUşşāḳa müeŝŝer mi degildir bu cefā hīç

3 Bezmiñ daḫi rūşenligi ol şūḫ iledir ger
Mihr olmasa var mıydı bu dehr içre żiyā hīç

4 Āhımla baña rām olur mı o gül-endām
Mümkin mi ki ḫūrşīde ire ẕerre ṣala hīç

5 Yaġma ideyor ʿaḳlımı gīsūsı **Ḥalīm**ā
Ol māh gibi var mı ʿaceb ḫoş-rübā hīç

12

**Fī-Ḥarfi'l-Dāl**

*F<`il<tün F<`il<tün F<`il<tün F<`ilün*

1 Ġayrılar-veş bezm-i ḥūbı olmam ey iḫvān kenūd
Oldıġıçün ṭard olundı niʿmete şeyṭān kenūd

2 Yalıñız ol şākī-i bed-ḫūyı ṣanma ey göñül
Oldı bu dār-ı fenāda ekŝer-i insān kenūd

3 Şeklini görseñ ṣanursın gūyiyā ʿirfānı var
Görmedim ben bu cihānda böyle bir nādān kenūd

4 Dergeh-i cānāna yüz sürmek diler dil līk āh
Ḫavfım oldur münkirāndan kim ṣanur olan kenūd

5 Maḥv eyle pūte-i pestīde cismiñ hem-çü zer
Olmayam dirseñ eger mānend-i genc ÊULNŞ kenūd

6 ʿAşḳ-ı rūy-ı yāri ketm itsem derūnumda **Ḥalīm**
Fāş ider ol dem olup bu āh-ı sūz-efşān kenūd

13
### Fī-Ḥarfi'l-Rā'
*Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Gözümde ḥayret-i zülf-i siyāh u pür-ẖam var
Göñülde mār-ı maḥabbetle gūyiyā sem var

2 Çevirme rū güzelim ʿāşıḳ-ı figende neden
Bir iki söyleyecek gūşe sırr-ı mübhem var

3 Ḥużūra ʿarż idecek eşk-i dīdeden ġayrı
Benim bu ʿālem-i ābda şehā saña nem var

4 O rūy-ı āline gülşende fer virüp ẖūyuñ
Didi gören gül-i ṣad-berg içinde şebnem var

5 O yārdan idemez bir maḥalle seyr ü sefer
Derūnda pāy-ı fu'ādımda ṣanki o hem var

6 Gelür derūna ṣafā dilberāndan ammā
Hele o māhda bir ṭavr başḳa ʿālem var

---
13/ 21b

7 Baña ḫayāl-i viṣāliñ ile begim her şeb
Fiġān u āh-ı seḥer-gāh gibi hem-dem var

8 Bahār mevsimidir ketm eyleme sāḳī
Elinde ẕevḳ ile memlū piyāle-i Cem var

9 Aceb mi ol mehe īmā iderse aşḳı **Ḥalīm**
Yedinde kilk dinür bir ḥarīf-i ebkem var

14

*Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün*

1 Leb-i lalliñ ile cāh-ı ẕeḳan tā böyle pür-ferdir
Anıñ'çün bu göñül ḫ˘āhiş-ker-i ṣahbā vü sāġardır

2 Virir būy-ı leṭāfet meclise ruḫsār-ı āline
Ḫaṭ-ı nev-ḫayr ṣanma āteş üzre müşk-i eẕferdir

3 Dü-ebrūlar beyāż levḥa-i ḥüsn üzre ḳudretden
Siyāh ile çekilmiş zülfe-i ṭuġrā-yı dil-berdir

4 Ḫayāl-i ḳadd-i dilber gibi çeşm-i āşıḳ-ı zārda
Benim cūy-ı dilimde serv-i mihriñ tāze vü terdir

5 Dırāz itmem benim ünsiyeti şermendelikdendir
Ṣaḳın ẓann itme sulṭānım ki bir manā-yı digerdir

6 Tekāsül eyledim būs-ı yediñ itmekde ẓāhirde
Velīkin manīde kilkiñ ULŠ½ ḳaddim fer ü serdir

7 Ṭaḳılursa sezādır rişte-i sem-i eḥibbāya

14/ 21b

Ḥalīmā her kelāmıñ gūyiyā bir dürr u gevherdir

15

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Zülfünde nihānmış ruḫı yāriñ ḫaberim var
Şeb içre żiyā-güster olan bir ḳamerim var

2 Sulṭān olamazsam n’ola ben kişver-i ġamda
Çeşmim gibi bir baḥr-ı berim gibi berim var

3 Bir gün oluruz semt-i selāmetde mülāḳāt
Ol māh ile kim dil gibi bir rāhberim var

4 Sīnemde olur ser-zede ʿaşḳıñ naġamātı
Ṭanbūr gibi ṣanma şehā gūş-ı kerim var

5 Gencīne-i göñlüm telef itdim aña didi
Vir ʿaḳlı daḫi vaṣlıma daḫi degerim var

6 Ey ḳaşları yā ḥaẕer it cevr ü sitemden
Nāvek gibi te’ṡīr ider āh-ı seḥerim var

7 Faḫr itdi didi levḥ Ḥalīmā bu zemīnde
ʿİzzet gibi bir şāʿir-i ṣāḥib-hünerim var

16

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün*

1 Lebiñ [ki] ḳaynamış maʿcūna beñzer

15/ 22a

Ruḫıñ berg-i gül-i gülgūna beñzer

2 Firāḳıñla dü-çeşmim ʿāşıḳ-ı zār
Aḳup Seyḥūn ile Ceyḥūna beñzer

3 Raḳīb-i bed-liḳānıñ enf-i şūmı
X½Ë« içindeki kānūna beñzer

4 Daḳīḳ-i sırr-ı maʿnīyi ne bilsün
O nādān ester-i ṭāḥūna beñzer

5 Dimiş bir şāʿir-i pākīze-reftār
Bu beyt-i dilkeşi kim şuna beñzer

6 Seni gördüm hemān bir ayı gördüm
Mübārek ṭalʿatıñ Seyḥūna beñzer

7 **Ḥalīm**ā bu ġazelde ʿābitāne
Niʿār-ı kilk-i pür-mażmūna beñzer

17
*Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Yılda bir kerre dostadır manṭār
Sen de olduñ ḫalīfe-i ifṭār

---

16/ 22a
17/ 22b

2 Vaḳt-i sā’irde kim bilür ḳadrin
Bī-tebeh ḫoş degil ḳırem ṭar ṭar

3 Pür-bürūdet hevā daḫi bārān
Dökilür idi bāmdan şar şar

4 Ḥayretinden eridi aġzında
Ḥardal-ālūde pāre-i mūmbār

5 Ṣūfīyi gör ki tebsī-i böregi
Köhne ḫāne gibi baṣup ṣar ṣar

6 Ḳām-ı Zeyd dileyüp görünce ġuruş
Ayaġa şeyḫ baġlava ḳalḳar

7 Daldı mānend-i māhī çorbadan
Çıḳdı ḫoşābdan çü dāne-i nar

8 Gezdirirken semend-i kilki **Ḥalīm**
Düşdi yol ṭavr-ı ʿābite nā-çār

18

*Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Gelince meclis-i ʿuşşāḳa gitmese ne olur
O demde dīdelerim ḳan itmese ne olur

2 O ġamze hedm ü ḫarāb itmese dilim her-gāh

---

18/ 22b

Eline nīze alup da segirtmese ne olur

3 Ḥayıf ki āteş-i ruḫsārı ol gül-endāmıñ
Görünce bu dil ü çeşmim eritmese ne olur

4 İdince vuṣlata āheng o serv-i ḫoş-reftār
Raḳībe sūr u ṣafāyı belirtmese ne olur

5 **Ḥalīm** o şūḫa esīrdim didügin añladılar
O güft-gūñızı ʿālem işitmese ne olur

19

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Gelmese o büt meclise hicrān ne belādır
Ḥasret çekerek āh-ile efġān ne belādır

2 Eylerse perīşān dil ü cānı o cihān-tāb
Sūz u elem ü çāk-ı girībān ne belādır

3 Bilmez ne çeker ʿāşıḳ-ı bī-berg ü nevāsı
Ġam-nāk oluyor dil ġam-ı cānān ne belādır

4 Kim görse olur bend o şūḫa hele bilmem
Sāmīdir ol zülf-i perīşān ne belādır

5 Geldikçe **Ḥalīm**ā dile ġam gülşene baḳma
Rūyı var iken seyr-i gülistān ne belādır

19/ 23a

20

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Ḳadr-i ḫaṭ u gīsū baña elbetde füzūndur
Gūyā ki hemān silsile-i tār-ı cünūndur

2 Sünbülde leṭāfet mi ḳalur yan yana gelse
O zülf-i girih-gīr ki hep ʿuḳde-nümūndur

3 Sanmañ ki felekde görinen māh u mihrdir
Ḥasret ile çıḳdı şerer-i āh-ı derūndur

4 Ey şūḫ-ı sitemger daḫi yetmez mi bu fürḳat
ʿAzm eyle amān gel dil-i mecnūn-ı zebūndur

5 Sen baḳma **Ḥalīm** ol ḫaṭ-ı nev-rüstesine hīç
Zīrā ki göñül baġlamada kārı füsūndur

21

*Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 ʿİẕār-ı şuʿle vü rū laʿl-i yāri benden ṣor
Ṣafā-yı bāde-i şīrīn-güvārı benden ṣor

2 Görünce ʿālem-i āb içre ol ḫaṭ-ı sebzi

---

20/ 23a
21/ 23a

Terāvet-i çemen ü cūybārı benden ṣor

3 Şehā ḫayāl-i ruḫuñ ile her ṣabāḥ u mesā
Cefādan eyledigim āh u zārı benden ṣor

4 Bu ʿaşḳ u ḥüsn-i ḫaṭıñla żamīr-i rūşen iken
Hevā vü revnaḳ-ı faṣl-ı bahārı benden ṣor

5 Ḫayāliñ ile helāk oldıġın saña diyemem
**Ḥalīm**-i ḫaste-dil ü pür-ḫumārı benden ṣor

22

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 O dilber sīne-i pür-ṣāfını bir kām içün ṣaḳlar
O bir āyīnedir kim zīver-i endām içün ṣaḳlar

2 Ṣafā-yı laʿl-i gülgūnı anıñ zülf-i siyehlendir
Belī mey-ḫˇāreler her geh ṭay-ı aḫşām içün ṣaḳlar

3 Dirīġ itme şehā būs-ı leb ü çeşmānı ʿāşıḳdan
Ki dā'im ārzū-yı ʿişreti pā-dām içün ṣaḳlar

4 Ṣaḳın ẓann itme kim şerm ü ḥayādan eyledi pinhān
Dil-i āvāreye ol māh zülfüñ dām içün ṣaḳlar

5 Ḫayāliyle çemende ey **Ḥalīm** ol dilberiñ güller
O ḥüsn ü tābişi reşk-i ruḫ-ı gülfām içün ṣaḳlar

---

22/ 23b

23

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Leb-i laʿliñ dile cānā mey-i gülgūn gibidir
Ġamze-i pür-fiteniñ şekker-i şeb-ḫūn gibidir

2 Bāġ u gülşende şehā ġonce-i ne-şüküfte seniñ
Ruḫunuñ ʿaksi ile ʿāşıḳ-ı dil-ḫūn gibidir

3 Bilirüm teşnesin ey dil aña var ʿahdi deyü
ʿAhdi ol şūḫ-ı şeniñ vaʿde-i kemmūn gibidir

4 İdecekdir o mehiñ zülfi ziyāde ʿaşḳım
Gösteriş cūş u ḫurūşımıñ efzūn gibidir

5 Āh bir kerre viṣāl itse o cānān zīrā
Dil-i güm-geşte ḫayāli ile mecnūn gibidir

6 Nāz u cevrine didim tāzece mażmūn **Ḥalīm**
Gūyiyā ḳaddi anıñ mıṣraʿ-ı mevzūn gibidir

24

*F<` il<tün F<` il<tün F<` il<tün F<` ilün*

1 Bilmezem ey māh-ı rev ünsiyyetiñ kimlerledir
İtdügin ẕevḳ u ṣafālar ülfetiñ kimlerledir

---

23/ 23b
24/ 23b

2 Gāh nāz u geh teġāfül eyleyüp nā-yābsın
Bilsek olmaz mı ʿaceb cemʿiyyetiñ kimlerledir

3 Çün ṣabīḥ çeşm-i kebūdıñ sürḫ olmuş bādeden
Söyle ey mihr-i münīrim ʿişretiñ kimlerledir

4 Söyle ey dil mübhem itme meclis-i aġyārda
Ol hilāl ebrūlı bu şeb rü'yetiñ kimlerledir

5 Añladı ṭavr u nigāhıñdan seniñ cānā **Ḥalīm**
Ṣoḥbet-i eşʿāra şimdi raġbetiñ kimlerledir

25

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 O ebrūlar ki zīnet-baḫş-ı rūy-ı ḫūb u zībādır
Baḳılsa çeşm-i cānāna biri birinden aʿlādır

2 Göñül cez̠b eylemekde ol mehim bī-mis̱l ü yektādır
Gören bir kerrecik zülfüñ ṣanursın bir heyūlādır

3 Leb-i laʿliñ görelden rengini yāḳūt-veş cānā
Anıñçün ḳalb-i maḥzūnum benim meyyāl-i ṣahbādır

4 Döküp ruḫsār-ı raḫşān üzre gīsūy-ı pirīşānıñ
Ne deñlü ṣaḳlasıñ dirler yine bir verd-i raʿnādır

5 Ḳad-i mevzūnına reşk eyleyüp serv-i ḫırāmānlar
Çemende ʿazm-i teşrīfiñ içün her gāh ber-pādır

6 **Ḥalīm**ā fi'l-ḥaḳīḳa öyledir şunʿı didi anı

25/ 24a

Baḳılsa çeşm-i cānāna biri birinden aʿlādır

26

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Söyler [mi] bezmde ḳuş gibi yārim çatır çatır
Ol şūḫ-ı pür-maḥabbet ü ʿārım çatır çatır

2 Maḫmūr-ı rūy-ı gül gül ü mest-i lebi olup
Ṣıḳdım bu şeb ṣurāḥīye nārım çatır çatır

3 Ekl eylesün o meh deyü gezdikce sū-be-sū
Buyurdı bāġçemde ḥıyārım çatır çatır

4 Ṣıḳdıḳda dest-i vuṣlat ile ol hümā-yı nāz
Ses virdi üstüḫˇān-ı inzārım çatır çatır

5 Çavuş gibi yolladıġım tīr-i āhları
Ḥūra geçürdi rūy-ı nigārım çatır çatır

6 Levḥ-i dile bu bāġda şevḳımızı **Ḥalīm**
Ḳayd itmesün mi ḫāme-i zārım çatır çatır

27

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Didiler sākinān-ı bāġ-ı ʿālem bākimiz vardır
Dükenmez levḥ-i ḫāṭırdan ḫas u ḫāşākimiz vardır

2 Baḳup āyīne-i pāk-i dile ʿāşıḳ görür dehri

---

26/ 24a
27/ 41a

Dimez aḫter-şinās-āsā bizim eflākimiz vardır

3 Olursın belki şīrīn-kām dehriñ ḫˇān-ı luṭfundan
Dime ey nev-gedā birdenbire sen kākimiz vardır

4 Gelürse gülşen-i bezme o ḫoş-reftār tāk-āsā
Niŝār-ı pāye āb-ı dīde-i nem-nākimiz vardır

5 Seniñ ey sāḳī-i gül-ruḫ eger varsa mey-i nābıñ
Bizim de adı belli bir tuḥaf tiryākimiz vardır

6 Ne ḥācet neş'e-i ʿaşḳı **Ḥalīm** īmāya ol māha
Aña bürhān-ı ẓāhir sīnemizde çākimiz vardır

28

**Naẓīre-i Fuẓūlī-i Merḥūm**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Özge bir dürrüm ki yād itmem leb-i deryā nedir
Gevherim maʿnīde bilmem zīnet-i dünyā nedir

2 Olmayınca sīne-i pür dāġ u ʿaşḳ-ı laʿl-i yār
Bāde-i gül-fām u seyr-i lāle-i ṣaḥrā nedir

3 Ḥayretim āyīne-veş gördükde ḳarşunda şehā
Didiler meftūn-ı ḥüsn olmuş degildir yā nedir

4 Şāh-ı ʿaşḳım gerçi yoḳdur meclisimde māh-rūy

28/ 41b

Bü'l-ʿaceb Mecnūnum ammā bilmezem Leylā nedir

5 Nice iŝbāt eylerim miŝlin dehān-ı tenginiñ
Ben bu ʿālemde ḫülāṣa görmedim ʿAnḳā nedir

6 Kūyuña ʿarż-ı maḥabbetse ġaraż bir āh bes
Eylemek feryād u efġānı rebāb-āsā nedir

7 Gördigin yerde **Ḥalīm**-i zāra ḳılmazsın nigāh
Bilmem aṣlın ey perī-peyker bu istiġnā nedir

29

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Ey felek bu nā-be-sāmānlıḳ nedir
Baḫt-ı bedden mi bu giryānlıḳ nedir

2 Bilmezem ġamdan mıdır āyīne-veş
ʿĀleme mebhūt u ḥayrānlıḳ nedir

3 Zülf-āsā ḫāṭır-ı mecrūḥda
Bize bilmem bu perīşānlıḳ nedir

4 Vaʿde ḳılmışdın muḳaddem vuṣlata
Sevdigim şimdi peşīmānlıḳ nedir

5 Bir vaḳit ārāyiş-i bezmim iken
Dūrdan böyle nigehbānlıḳ nedir

6 Āfitāba ger şerefdārsa bu kevn
Cümlede bu naḥs u fettānlıḳ nedir

---

29/ 42a

7 Gonce-veş ṣabr eyle cevre ey **Ḥalīm**
Gül gibi çāk-ı girībānlıḳ nedir

(1222/ 1807)

30

*Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Açınca ruḫda güli mevsim-i bahār bahār
Gelür dükān-ı dile şerbeti ḳaṭār ḳaṭār

2 Görünce surḫī-i rūyuñ o demde reşkinden
Zücāce beyżasını muġ-beçe boyar boyar

3 Nigāh-ı tīz ile ʿāşıḳlarıñ dil-i zārıñ
Bezim de sīb-i zenaḫdān gibi oyar oyar

4 Görince meclis-i ġayrīde ülfetiñ ʿāşıḳ
Sirişk-i ḥasret ile cismini yaḳar yaḳar

5 Ümīddir o cefā-pīşeden **Ḥalīm** seniñ
Ḫarāb göñlüñi bir gün olur yapar yapar

(1226/ 1811)

31

*Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Ḫum içre bāde-i ḫamrā ṭolar ṭaşar boşalır
Bezmde sāġar u ṣahbā ṭolar ṭaşar boşalır

2 Ḫumār-ı fürḳat ile ġayrıda görünce seni

---

30/ 44b
31/ 45a

O demde dīde-i bīnā ṭolar ṭaşar boşalır

3 Olınca pençe-i bādıñ elinden efşürde
Semāda ebr ser-ā-pā ṭolar ṭaşar boşalır

4 Sürünce gerden-i ṣāfına yüz bu çeşm-i terim
Çemende cū gibi gūyā ṭolar ṭaşar boşalır

5 **Ḥalīm** ḫaṭṭ-ı neviñ yād ḳılsa şevḳından
Yedinde ḫāmesi cānā ṭolar ṭaşar boşalır

## 32
## Fī-Ḥarfi'l-Zā'

*F<`il<tün F<`il<tün F<`ilün*

1 Özgedir āfāḳda reftārımız
Ḳāle gelmez ḥāṣılı eṭvārımız

2 Tā ola puḫte deyü ḥubbuñ şehā
Deyk-i ḳalbe ʿaşḳdandır nāzımız

3 Rūşenādır kuḥl-ı şevḳıñla seniñ
Encüm-āsā dīde-i bīdārımız

4 Baḥr-ı vaḥdetde şenāʿatlik iden
Bir gürūhuz kim odur hep kārımız

5 Ḥayret-ender-ḥayrete düşmüş ʿaceb
ʿAşḳ u mihriñle dil-i ġam-ḫ̌ārımız

6 Serzeniş eyle dilā nefs-i bede

---
32/ 24b

Olmaya gitdikce ejder mārımız

7 Ḳanmaz elṭāf-ı vücūd-ı ḳudrete
Ṭāliʿ-i vārūnla yoḳ peygārımız

8 Bu mübārek māh-ı rūze ḥaḳḳı’çün
Hem Muḥammed kim odur ḥünkārımız

9 İtme iḥsānıñ dirīġ ey pādişāh
Maʿṣıyetlerden girāndır bārımız

10 Rahmetinden itmeyüp ḳaṭʿ-ı ümīd
ʿAfv u ġufrāndır hemān inkārımız

11 Neş’e-i āb-ı ḥayātı añdırır
Yād olunduḳça **Ḥalīm** eşʿārımız

33

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Göñül deryā gibi ʿaşḳıñla dā’im cūşdan ḳalmaz
Ne deñlü olsa kendiñde yine bī-ḫūşdan ḳalmaz

2 Teġāfül sırrını iẓhār içün kehf-i maḥabbetde
Girān-ḫˇāb olmada ol māh-veş mey-nūşdan ḳalmaz

3 Perīşān eyle māhım gerden-i billūra ol kākül
Ṣurāḥī üstüne aṭlas gibi ser-pūşdan ḳalmaz

4 Lebiñ yādı ile meclisde ey dil-ber o mīnālar
Fürūser eylemekde ʿāşıḳ-ı mey nūşdan ḳalmaz

---

33/ 38b

5 Hevā-yı nefse uyma döndürür ġırbāle ṭāʿāti
Dilekler dilemede efkār-ı fāsid mūşdan ḳalmaz

6 ʿAceb mi ya ṭaḳılursa **Ḥalīm**ā gūş-ı yārāna
Kelāmın cevher eyle sāẖte mengūşdan ḳalmaz
(1215/ 1800)

34
*F<` il<tün F<` il<tün F<` il<tün F<` ilün*

1 Dergeh-i cānānı bī-renc ü meşaḳḳat bekleriz
Āstān-āsā idüp dilden maḥabbet bekleriz

2 Bu ḥażīre üzre cānā gūsfendān-ı ġamız
Biz ki ḳurbān olmaġa ʿaşḳında nevbet bekleriz

3 Ḥālimizce bezm-i kes̱retden olup şīrīn-kām
Luṭf-ı sāḳīden bu şeb ṣahbā-yı vaḥdet bekleriz

4 Silmedik gerd-i sevāyı sīne-i maġmūmdan
Gerçi āyīne gibi ẓāhirde ṣafvet bekleriz

5 Bestedir luṭf-ı H̱udāya göñlümüz ẓann itme kim
Gürbe-veş sūrāẖ-ı gerdūndan ʿināyet bekleriz

6 Baḥra varsaḳ ḥālimiz ʿarż eylesek cū-veş n'ola
Yā yetişmez mi serāb-āsā ki ġurbet bekleriz

7 Ḥāk-i pāy-ı mürşide ṣıdḳ ile ruẖ-sūde olup
Mīl-veş çeşm-i dile kuḥl-ı baṣīret bekleriz

---
34/ 24b

8 Baḥr-ı ʿiṣyānda ola her dāne bir incü deyü
Çün ṣadef gūşı açup eşk-i nedāmet bekleriz

9 Eyledi tenbīh ḫˇābımda **Ḥalīm** īḳāża yār
Līk ẓāhirde daḫi īmāya ruḫṣat bekleriz

35
*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Ṣafālar kesb idüp āsūde-i āh u enīn olmaz
Riyāż-ı kāmdan bilmem niçün dil meyve-çīn olmaz

2 Şehīd itmek diler evvel görüşde ġamzeler ammā
Ṭarīḳ-ı ʿaşḳda iʿṭā-yı naḳd-i cān pīşīn olmaz

3 Şenāverlik iden ġavvāṣa baḥr-ı ḥayret ü ġamda
Sirişk-i dīdeden ġayrı dilā dürr-i ʿemīn olmaz

4 İnan resm-i ḳadīm ey meh budur deyr-i maḥabbetde
İki şāhid yeter çeşm-i ter-i ʿāşıḳ yemīn olmaz

5 Gül-i āh u enīnimdir viren şīrīnlik ol yāre
Şükūfe kim dimiş bu kevn içre engübīn olmaz

6 Kenār-ı cūy-ı maḳṣūda irer mi hīç ʿālemde
O kim Ferhād-veş zaḥmet-keş-i bār-ı metīn olmaz

7 Bütün cemʿ itseler ḫūbān-ı devrānı görenler dir
Leṭāfetde **Ḥalīm** ol māh-āsā nāzenīn olmaz

---

35/ 25a

36

*F< ` il<tün F< ` il<tün F< ` il<tün F< ` ilün*

1 Zīr-i zülfüñden ki çün ol rūyı bāhir görmüşüz
Ġamla ālūd olmuşuzdur ẕevḳı nādir görmüşüz

2 Pek de türkütāz itme esb-i naḫvetle begim
Sen gibi çoḳ bī-maḥabbet biz bahādır görmüşüz

3 Baḳ hele sen āsiyā-yı teng-i çeşme ey göñül
Biz hezārān muḳbil ü nā-dān u kāfir görmüşüz

4 Kim demiş aġyār ile hem-bezm ü āġūş oldıġıñ
Dā'imen ol ṭıfl-ı nāzı ḫūb u ṭāhir görmüşüz

5 Sāḳī de ger ketm iderse sāġarı ġam yoḳ bize
Gerdiş-i eflākı baḫt-āsā muġāyir görmüşüz

6 Varlıġıñ bu dehri ḳayd itmez dil-i nā-şādımız
Bu cihān içre gedā vü bāyı hep bir görmüşüz

7 Himmetiñ iste **Ḥalīm** ol Ġālib-i pür-himmetiñ
Kim anı hem şeyḫ u hem üstād-ı māhir görmüşüz

37

*Feilātün Feilātün Feilātün Feilün*

1 Şeb-i vuṣlatda daḫı gitmedi ṭaşra gilemiz
Ṭayy-ı rāh eyledik ammā yine var ābilemiz

---

36/ 25a
37,38/ 25b

2 Yüzine ṭutmaz idi perde-i ʿiṣmet bu ḳadar
Naġme-sāz olsa o şūḫa ḳadeḥ ü bülbülemiz

3 Ḳodı fürḳatde bizi ol ruḫı raḫşān yine
Girye vü zāra sebeb oldı bizim fāṣılamız

4 Ṣaḥn-ı gülşende fiġān eyleme ey murġ-ı çemen
Yetişür dehr-i fenāya bu bizim ġulġulemiz

5 Caʿd-ı müşgīniñe dil düşdi **Ḥalīm** ol şūḫıñ
Yeñiden aldı yine deste bizim silsilemiz

38

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 ʿAzm itse meclise o perī ister istemez
Virse n'olurdı ḳalbe feri ister istemez

2 Yād eyleyince laʿl-i lebi rūḥ-baḫşını
Giryān itdi çeşm-i teri ister istemez

3 Cevr-i felek dimāġını telḫ eyler ise ger
Bir iki cām çek seḥerī ister istemez

4 Ey dil düşersin ol şehe fürḳat keder virür
Ṣoñra çekersin ol kederi ister istemez

5 Ġam çekme ʿuzlet eyledіginden **Ḥalīm** anıñ
Geldi viṣāliniñ ḫaberi ister istemez

39

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Ḥasret-i şemʿ-i ruḫuñla meh-i tābān uyumaz
Meges idüp ser-i şuʿle ile devrān uyumaz

2 Vaʿd-i vaṣl eyledi bir kerre o cānān şimdi
İntiẓārı ile bu dīde-i ḥayrān uyumaz

3 Yūsuf-ı ʿaşḳı anıñ çoḳdan uyur bu dilde
Dime kim ḫāne-i zindānda mihmān uyumaz

4 Ḥaẕer itse n'ola dil ġamzelerinden zīrā
Bīm-i şah-bāz ile murġ-ı beyābān uyumaz

5 Her gice tā-be-dem-i ṣubḥ **Ḥalīm**-i zārıñ
Eyleyüp ʿaşḳıñ ile çāk-ı girībān uyumaz

40

**Fī-Ḥarfi'l-Sīn**

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Çekdi dil-i ṣad-çākime bir ḫançer-i elmās
Gösterdi o şeh meclise zīb ü fer-i elmās

39/ 26a
40/ 26a

2 Esfīd olıcaḳ şerm-ile ol mihr-i münīrim
Gūyā ki olur ruḫları bir ḫāver-i elmās

3 Bezm içre o dil-berle hele bāde gerekdir
Yāḳūtdur ancaḳ virecek zīver-i elmās

4 Çeşmiñ süzerek ḳalbi şikest eyler o meh-rū
Ṣad-pāre ider şīşeyi tīz-i ser-i elmās

5 Ḳanlar yüridür ruḫları üzre ʿaraḳ anıñ
eš×¾ì olur elbette dilā neşter-i elmās

6 Sīḫ-beste olur āh-ile bu sīne-i germim
Bend itdi dili öyle ki rāmişger-i elmās

7 Ṣayd itmek o şūḫı hele müşkilce **Ḥalīm**ā
Ḳıymetde bahāluca olur gevher-i elmās

41

*Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Görüp ruḫını dilā lālezāra eyle heves
O demde ẕevḳları hep şikāra eyle heves

2 Olup o māh-ile hem-ṣoḥbet ülfet itdikce
Sirişk-i dīdeñi bezm-i ni□āra eyle heves

41/ 26b

3 Olursa ġam ile memlū derūn-ı maḥzūnuñ
Hemān piyāle ile cūy-bāra eyle heves

4 Görüp ruẖında ẖaṭıñ cāy-ı meclisinde anıñ
O vaḳt-i sūrda kim nevbahāra eyle heves

5 **Ḥalīm** o şāha virirsen göñül eger nā-gāh
O demde ẕevḳları hep şikāra eyle heves

42

**Fī-Ḥarfi'l-Şīn**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Ṣanursın mū-miyānıñ ḥaddeden gūyā kemer çekmiş
O māhıñ ḥüsnini naḳḳāş ḳudretmiş meger çekmiş

2 Bilür mi ḳadrini ol gül-ʿiẕār u ẖūb-ı reftārım
Göñül bülbül gibi nālān olup āh-ı seḥer çekmiş

3 Degildir yalıñız sürmeyle tekmīl olması ḥüsni
O sāḳīniñ elinden çeşm-i maẖmūrı neler çekmiş

4 Olınca sāḳīniñ ˆb²dHì pāyı bezm-i rindānda
Tehī ḳılmış sebūyı sāġarı ḳırmış keder çekmiş

5 Penāh itmek içün çāh-ı ẕeḳanda ḳalb-i maḥzūnum
Reh-i ʿaşḳında düzd-i ġamzeden vāfir ẖaṭar çekmiş

6 Degildir cū çemende sū-be-sū gūyā ki āġūşa

42/ 26b

Feżā pīrāne bir maḥbūb-ı raʿnā sīm-ber çekmiş

7 Ne añlar nükte-i eşʿārdan ʿaşḳ olmayan diller
İder mi rūşenā çeşmānı kuḥl-ı bī-başar çekmiş

8 Neşāt-ı kāmdan sūd eylemek mümkin midir ol kim
Ṣurāḥī gibi başın egmeyüp ʿālemde ser çekmiş

9 O dil-ber neş'e-i meyle bezimde bilmeyüp kendin
İdüp çāk-ı girībān ʿāşıḳı zīr ü zeber çekmiş

10 Degil ḫaṭ gerd-i ruḫda zīver-i dükkān-ı ḥüsn içün
O māha kārvān-ı mūr bir teng-i şeker çekmiş

11 Ġaraż müstaḳbel-i dildār iken evṣāfı żımnında
Beyāż-ı levḥaya kilkim **Ḥalīm**ā bir hüner çekmiş

43
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Göñüller üzmege çeşm-i siyāha ḫˇāb göstermiş
Hemān ol çeşme nāz itmek içün esbāb göstermiş

2 Ṣanursın zīr-i zülfünden görünce rūy-ı raḫşānıñ
Seḥāb-ı ṣayf gūyā ḫūr-ı ʿālem-tāb göstermiş

---

43/ 27a

3 Yine çāh-ı zenaḫdānıñ idüp leb-rīz-i ʿişveyle
Dil-i ʿuşşāḳını ġarḳ itmege gird-āb göstermiş

4 Şeker ḫand eyleyüp ol şūḫ dendānı dehānından
Ṣadef-āsā açıldıḳça dür-i ḫoş-āb göstermiş

5 ʿAcebdir sāḳī-i gül-ruḫ bezimde cām-ı ṣahbā var
Devirden derleyüp ruḫsārını pür-āb göstermiş

6 Ne mümkin ey **Ḥalīm** ol ʿārif-i hoş-gūya pey-revlik
Ki zīrā her kelāmında nikāt-ı nāb göstermiş

44

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Dil-i ʿuşşāḳını yaġmalayup zülfi figār itmiş
ʿAcāyibdir ki [bir] mār-ı siyeh genci şikār itmiş

2 Lebiñ ʿaks itdirince sāġara dendānını görseñ
Ṣanursın tāc-ı şāh-ı bezme incüler nis̱ār itmiş

3 Ḫaṭ-ı nev-ḫīz ẓann itme görince rūy-ı cānānı
Göñül bend itmeniñ menşūrına bir der-kenār itmiş

4 Niḳābın refʿ idüp reftār ile gülzāra vardıḳda
Hemān ol dem utandırmış güli gül-gūn-ʿiẕār itmiş

5 **Ḥalīm**āyı o dildārıñ ruḫ-ı tābānınıñ şevḳı
Yine pervāne-veş ʿaşḳıñ elinden bī-ḳarār itmiş

---

44/ 27a

## 45

*Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 İden o rūlarıdır bezm-i tārı cāy-ı beyāż
Cihāna mihr-i münevver virir żiyā-yı beyāż

2 Ne lebde ne ruḫ-ı alındadır dilā o mehiñ
Hemān gerden-i ṣāfındadır ṣafā-yı beyāż

3 Çözünce ʿuḳdelerin sīneden o meh-pāre
Göründi sīm gibi çeşme bir fežā-yı beyāż

4 Diyüp hezār gibi var hezār ʿuşşāḳıñ
Çemende gülleri güldürdi ḳahḳaha-yı beyāż

5 Yapışdı gerden-i mīnāya ʿālem-i ābda
O dest-i sīm ile sāḳī-i nev-ḳabā-yı beyāż

6 Oḳur o demde rumūzāt-ı ḫaṭṭı dilrūda
Ḳaralanursa da kāġıd gibi liḳā-yı beyāż

**7** Gelince ḥalḳa-ı aḥbāb bī-riyāya **Ḥalīm**
O şeyḫ-zādeye ḫoş yaḳışur ridā-yı beyāż

## 46

### Fī-Ḥarfi'l-ʿAyn

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Ṣafā-yı ḫāṭır-ı bī-jenge çeşm-i ter olur māniʿ

---

45/ 27a

Belī āyīneye bir ḳaṭre-i kemter olur māniʿ

2 Kemerden ġayrıya virsen de ruḫṣat bezm-i vuṣlatda
Begim ol mū-miyānı ṣaymaġa ḫançer olur māniʿ

3 Tefeʾʾül itmege dīvān-ı ḥüsnünden seniñ cānā
Aña ebrū dinür bir beyt-i müşkil-ter olur māniʿ

4 N'ola çıḳmazsa āh-ı germ dil-i sīnemden ey māhım
Żiyā-yı āteş-i tīz üzre ḫākister olur māniʿ

5 ʿAceb mi itse baḫt-ı tīreye rūşengerī ṭabʿım
Ẓalām-ı leyle zīrā şems-i pür-enver olur māniʿ

6 Girerse şīşe-i çeşme ḫayāl-i ḳadd-i mevzūnı
Mesā tā-ṣubḥ ḫˇāba ol perī-peyker olur māniʿ

7 Gelürdiñ gāh gāh bezm-i **Ḥalīm**-i bendeñe ammā
Ne çāre itdügi nālişler ey dil-ber olur māniʿ

47

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Bu ten-i pür-āb u tābım nāle döndürdi vecaʿ
Zaḫm-ı keyden dizlerim ġırbāle döndürdi vecaʿ

2 Giceler bī-ḫˇāb u gündüz pür-ḥarāret cismimi
Şöyle bī-tāb itdi gūyā lāle döndürdi vecaʿ

---

46/ 27b
47/ 39a

3 Seyr iderken düşürüp nā-geh firāş-ı ʿillete
Çarḫ-veş bir ḥālden bir ḥāle döndürdi vecaʿ

4 Budur ümmīdim cenāb-ı ḥażret-i Ḥaḳdan beni
Pāk idüp ʿiṣyāndan nev-sāle döndürdi vecaʿ

5 Eyle istiġfār cümle ẕenbine zīrā **Ḥalīm**
Gerden ü ḳaddini devk-i şāle döndürdi vecaʿ
(1218/ 1803)

48

**Fī-Ḥarfi'l-Ḳāf**

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Ey ḳaşı yāy göñlüm olup mübtelā-yı ʿaşḳ
Çekmekdedir hemān kemān-ı cefā-yı ʿaşḳ

2 Meftūn-ı ḳadd-ı serv-i reşk oldıġı içün
Cesbān gelür żamīr-i nizāra ḳabā-yı ʿaşḳ

3 Çeşm-i terimle añladım esrārını meger
Te's̱īr ider mi āh saña mācerā-yı ʿaşḳ
4 Ne mevsim-i bahār u ne gül devridir iden
Maḳbūl ancaḳ itdi hezārı ṣadā-yı ʿaşḳ

5 Vardır hezār fāris[i] mihr ü maḥabbetiñ
Vüsʿatli oldıġından efendim feżā-yı ʿaşḳ

6 Efsürde eyle sen dili varsa mecāzdır
Yoḫsa devām-ı ʿaşḳda vardır ṣafā-yı ʿaşḳ

---

48/ 28a

7 Dīdār-ı yār ise ġarażıñ ey **Ḥalīm**-i zār
Eyle bu yolda cān u teni hep fedā-yı ʻaşḳ

49

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Dil giriftār-ı belā cevr ile sūzān olaraḳ
Ḫākine sürsem anıñ rūyumı nālān olaraḳ

2 Niçün aġyāra tevāżuʻla nigāh eyler āh
Bir nigāh itmiyor ol ʻāşıḳa ḫandān olaraḳ

3 O şehiñ çeşmi beni itmiş iken mest ü ḫarāb
Ey göñül eyle naẓar zülfe perīşān olaraḳ

4 Gördüm ebrūsını bozdum hele ṣavm-ı hicri
Ey göñül sen daḫi gel bezme şitābān olaraḳ

5 Ne ḳadar eyler ise cevri **Ḥalīm**ā yine sen
Eyle maṭlūb o mehi āh-ile giryān olaraḳ

50

**Fī-Ḥarfi'l-Kef**

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Göstermiş ol ḳadar ki ruḫuñ ḥüsn ü ān seniñ
ʿUşşāḳıñ olmuş ey şeh-i ḫūbān cihān seniñ

2 Her ṣubḥ u şām seyr idelim rūyunı deyü

49/ 28a
50/ 28a

Ḫurşīd ü māh ḥasretiñ ile devān seniñ

3 Hep gelse cümle kūyuña ey pādişāh-ı nāz
Yanında mihr ü ẕerre-veş olur bütān seniñ

3 Dün gördügümde eyledigiñ nāz u ‘işveden
Fehm eyledim ki va‘d-i viṣāliñ yalān seniñ

4 Şād itmedikçe sūd-ı dili bir peyām ile
Rūyunda gerçi mihr ü maḥabbet ‘ayān seniñ

5 Āh eyleyüp firāḳı ile olma mużṭarib
Elbet olur **Ḥalīm** o şeh-i dil-sitān seniñ

51

*Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün*

1 Noḳṭa-ı mevhūm-ı yār-ı ḫoş-dehānım seyr idiñ
İkiye taḳsīm olan rāz-ı nihānım seyr idiñ

2 Çeşm-i bārāna leṭāfet-baḫş olur derd-i dilim
Serv-veş dil-berle her dem tev’emānım seyr idiñ

3 Ser-ḥad-i göñlüm ḫarāb u pāy-māl eyler yine
Zülf-i kāfirle benim ‘ahd u emānım seyr idiñ

4 Ṣanma ger bühtān idüp perçem ser-i dildārda
Şāh-ı ‘aşḳım kim ḳurulmuş sāye-bānım seyr idiñ

5 Ḥayret-i la‘li ile çeşmim ṣurāḥī-gūn olup
Āteş-i ter-veş [benim] eşk-i revānım seyr idiñ

---

51/ 28b

6 Yolladım ben daḫı göñlüm kūy-ı yāre ey **Ḥalīm**
Bende-i nāçīze dünden armaġānım seyr idiñ

52

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Bāġda ṣanma teḳāṭur ideyor māhım tāk
Göricek serv-i ḳadiñ dīdeler olur nemnāk

2 ʿĀşıḳıñ senge düşüp maḥv-ı vücūd eyleyerek
N'ola gendüm gibi olursa girībānı çāk

3 Dil-i ṣāfı ġam-ı ʿālemden olur āsūde
Görinür şīşede her gāh güzel āb-ı pāk

4 Didi bu nükteyi bir zāt-ı sütūde evvel
Çār-ebrū olamaz bir per ile hem dellāk

5 Buldı envāʿ-ı ḥuliyy ile o heft endāmıñ
Nitekim sebʿa-i seyyāre ile zīb eflāk

6 Keh-keşān ṣanma nücūm üzre çekilmiş gökde
Ḳullanur Zāl-ı felek dişlere her şeb misvāk

7 Baḳ ḫūn-ı ḥamel ü ʿevri şafaḳ ẓann itme
Dökdi sikkīn-i meh-i nevle bu çarḫ-ı seffāk

8 Kimisi ḫāl didi noḳṭa imiş ḳudretden
Hele ben cürd-i ruḫından anı itdim idrāk

52/ 45a

9 Nüsḫa-i ḥüsnüni ezber ideli kilk-i **Ḥalīm**
Yazıyor maʿnīsi çoḳ böyle ġazeller bī-bāk

**Fī-Ḥarfi'l-Lām**

53

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Ey kāküli ḫuceste vü rūyı beyāżı al
Bilmem niçün düşer saña bu ḳalb-i bī-mecāl

2 Sāġar elinde raḳṣ mı eyler bu şeb o meh
Yoḫsa bu murġı ṣayd mı itmek ider ḫayāl

3 Dil geçdi şimdi sāġar-ı meyden güzel sever
Zāhid o ṭaʿnı eylemesün bize ḳīl u ḳāl

4 Bir söz deyince şems-i felek-cāha yaḳlaşup
Gösterdi māh-ı nev gibi ḫançer dem-i viṣāl

5 Bülbül gibi **Ḥalīm** gel itme enīn ü āh
Olmaz kelām-ı ḫaste dilān içre bir me'āl

54

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Bezm-i ṭarabda ḥayret-i cānānedir göñül
Zencīr-i zülfe ʿaşḳ-ile dīvānedir göñül

2 Gördi ruḫunda ḫālini ol bī-mürüvvetiñ

53/ 28b
54/ 29a
55/ 29a

Mānend-i murġ-ı mā’il-i yek-dānedir göñül

3 Her ṣubḥ u şām zülfüni fikr eyleyüp hemān
Āh u fiġān u zār ile vīrānedir göñül

4 Çeşmi ḫarāb itmiş iken cānı şimdicek
Şemʿ-i ʿiẕāra yanmaya pervānedir göñül

5 Laʿl-i lebine hem-dem olaldan **Ḥalīm** ben
Meclisde devr-i sāġara bīgānedir göñül

55

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Hecri ne ḳadar çekse göñül vuṣlat imiş ol
Bir dil-bere düşdi ki hemān āfet imiş ol

2 Bir ġamze ile ʿāşıḳını itdi perīşān
Bilmem ki aña tā ezelī ḳuvvet imiş ol

3 Zāhid dir imiş ʿāşıḳa hīç çāre bulunmaz
Eyvāh bu ʿālemde ne pek ʿıḳlet imiş ol

4 Raḥm itse dile virse tesellī o cefā-cū
Ol dem ki ṣafā eylemege himmet imiş ol

5 Meclisde **Ḥalīm** itse ḫarāb-ı dil o cānān
Āh itme ṣaḳın ʿāşıḳına raġbet imiş ol

**[ Fī-Ḥarfi’l-Mīm ]**

---

56

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Nā-geh o şehiñ zülflerine naẓar itdim
Ḥayretle o dem dīde-i pür-ḫavfı ter itdim

2 Ḳaldırdım o gīsūları gül-gūn ruḫından
Gūyā ki hemān mevsim-i şāmı seḥer itdim

3 Hīç ḳor[ḳ]mam o ebrūlarınıñ tīzliginden
Zīrā ki aña bu deli göñli siper itdim

4 Gelsün yine gitsün ruḫunuñ ḳalbe ḫayāli
Bu sīne-i pür-dāġı aña reh-güẕer itdim

5 Ey kān-ı melāḥat seni gördükde bezimde
Ol dest-i ṣafāya gülerek çoḳ sefer itdim

6 Çoḳlar yaşa ey şūḫ-ı ṣafā-baḫş u kerem-rīz
Bu göñli yine vaṣlıñ ile neş'ever itdim

7 Gördükde **Ḥalīm**ā bu zemīni ter ü tāze
Ol vādīye esb-i ḳalemim ʿişveger itdim

57

**Ġazel-i Bī-Naḳṭ**

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Kākül ü rūlara hem-dem oldum
Mālik-i mār-ı muṭalsam oldum

2 Ṭoludur rāh-ı kederle göñlüm

---

56/ 29a
57/ 29b

Ki o ḥad kim hele r□d[2] oldum

3 Heves- i la□l-i mihir-āverle
Dilime ṣadrıma merhem oldum

4 Dūr oldum o melek-āsāma
Elem ü derd-ile derhem oldum

5 Āh-ı serdlerle **Ḥalīm**ā dil-vār
Ḥāl-i dildārıma maḥrem oldum

58

**Naẓīre Berāy-ı Ġazel Ḥalīm Girāy Sulṭān**

*Mefā□ilün Fe□ilātün Mefā□ilün Fe□ilün*

1 Baḳınca ebrū-yı cānāna ẖāle dīdelerim
Naẓar ider mi züẖalle hilāle dīdelerim

2 Miyān-ı ẖalḳda bu reşk-i revānla ol mahıñ
Düşürdi sırrını çoḳ ḳīl u ḳāle dīdelerim

3 Yanımda sen gibi āhū-yı pür-fiten var iken
Baḳar mı deşt-i cünūnda şeġāle dīdelerim

4 Gelince ẖāṭırıma reng-i rūyı gülşende
Baḳındı gülle müzeyyen sifāle dīdelerim

5 O bezm-i ḥayrete varsun bu ṭıfl-ı dil deyü mest
Hemīşe rāḥ-ı sirişkim piyāle dīdelerim

58/ 29b

6 O rütbe muntaẓırım kim o yāre müjgānım
Aġardı rīş gibi döndi Zāle dīdelerim

7 Ġaraż o çeşm-i siyāha naẓar degil bu şeb
Şikenc-i ṭurrada yatmış ġazāle dīdelerim

8 Düşürdi ḫˇāhiş-i gül-nāra ḳalb-i maḥzūnı
Nigāh idüp o leb-i ḫoş-me'āle dīdelerim

9 Naẓīre ḳaydına düşdüm Ḥalīm Girāya **Ḥalīm**
Baḳınca ol ġazel-i pür-ḫayāle dīdelerim

59

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Cevr-i zamān-ı dūn ile ḫāṭır mükedderim
Āyīne gibi bāliş-i ḥayretdedir serim

2 Ḳaldı şeb-i ʿacībde dil-i zülf-i tār-veş
Sāye ṣala ki üstüme baḫt-ı siyeh-perim

3 Ṣaḥn-ı derūna fer virecek dil-rübā da yoḳ
Āyā ṭulūʿ ider mi bu şeb māh-ı enverim

4 Yoḳ āb-ı tesliyet ile teskīn ider ṭabīb
Bād-ı hevā-yı ʿaşḳ-ile yanmaḳda aḫkerim

5 Evvel nigehde levḥ-i dil-i pāre pāreyi
Zīr-i nigīn-i ḥüsn ider ol ḫūb-ı peykerim

59/ 47a

6 Raḥm eyleyüp ḳırılmaya āyīnesi deyü
İtmez nigāh ʿāşıḳına ṭıfl-ı esmerim

7 Yoḳ ġayr-ı dürr-i eşk-i dü-çeşm ey **Ḥalīm**-i zār
Ol māha ʿarż eyleyecek zīb ü zīverim

8 Gördükde bu zemīnimi  yārān naẓīreyi
Şīrīn-zebān-ı vaḳtden elbette isterim

60

**Fī-Ḥarfi'l-Nūn**

*Feʿilātün  Feʿilātün  Feʿilātün  Feʿilün*

1 Vird-i ʿisyān ile rū-zerde devādır ramażān
Ümmet-i Aḥmede iḥsān-ı Ḫudādır ramażān

2 Meh-i nev ṣanma ki ʿāṣīlere raḥmet ister
Elde keçkūl ile gūyā ki gedādır ramażān

3 Menbaʿ-ı feyż-i Ḫudā oldıġın iʿbāt iderek
Sebeb-i maʿrifet ü ḫavf u recādır ramażān

4 Ne ḳadar olsa da deycūr-ı şebi rūz-āsā
Pertev-endāz-ı fu'ād-ı ṣuleḥādır ramażān

5 Dir gören böyle ḳanādīl ü nücūmı ol dem
Zīnet-efzā-yı zemīn ile semādır ramażān

6 Vaḳt-i sā'irde daḫi revnaḳı ẓāhirdir līk
Şübhesiz āyīne-i ṣavma cilādır ramażān

---

60/ 30a

7 Ḳadrini fehm ḳılan ṣāḥib-i ʿirfān **Ḥalīm**
Ne ḳadar eylese taʿẓīm sezādır ramażān

61

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Zīb-baḫşende-i bāġ-ı dü-serādır insān
Ḫāṣılı maẓhar-ı elṭāf-ı Ḫudādır insān

2 Göñlüñ aldırsa eger ẓulmet-i āŝār-ı ẕünūb
Meşʿal-āsā bula gör rāh-nümādır insān

3 Mużṭarib olduñ ise dest-i hevāda ʿarż it
Şāne-i ʿuḳde-i her-renc ü ʿanādır insān

4 Oldıġıçün kerem ü dāniş-i Ḥaḳḳa lāyıḳ
Bāʿiŝ-i kevn-i meh ü mihr ü semādır insān

5 Baḳma eṭvārına nefsiñ nigeh eyle rūḥa
Bāz-veş ṣanma dedem beste-i pādır insān

6 Arasan mülk-i bekāyı bulunur ẕātında
Gerçi ṣūretde nümāyişde fenādır insān

7 Ne ḳadar olsa da pertev-figen-i ʿilm ü şükūh
Ẕerre-veş şems-i ḥaḳīḳatde hebādır insān

8 Kendini fāyıḳ-ı aḳrān görürsin heyhāt
Şemʿ ile rūzda mānend-i żiyādır insān

---

61/ 30b

9 Baḳma ḳānūnına ṭıbbıñ ki dürūġı çoḳdur
Ḳıl naẓar nüsḫa-i pür-ḥāl ü şifādır insān

10 Meclis-i ṣaffet-i yārāna n'ola ʿarż itse
Böyle taḳdīm-i hünerle büleġādır insān

11 Bülbül-āsā şeref-i himmet-i pīr ile **Ḥalīm**
Ḫāmesi naġme-serā olsa sezādır insān

62

**Şevket Efendiyle İskender Bege Virilmişdir**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 ʿAceb mi bezmimiz olmazsa rūşen ḫāl-i dil-berden
Dilā mümkin midir sūziş cihānda mürde aḫkerden

2 Virelden göñlümi ebrū-yı cānān-ı sitemkāra
Benim hep çekdigim zaḫm u cefālar oldı ḫançerden

3 N'ola çıḳmazsa tāb-ı ʿaşḳdan çeşmimden eşk-i ter
Belī ṣayf içre gümdür mā sifāl-i teşne peykerden

4 Ḫayāl-i zülf-i pīç-ā-pīç-i ʿanber-būydan cānā
Dü-çeşmim farḳ olınmaz ḥayretinden ḥalḳa-i derden

5 Peyām-ı vuṣlatından pertev alsa baḫtım olmaz mı
Zemīn-i tīredir pür-nūr olan çün-ṣubḥ ḫāverden

6 Lebiñ būs eyledikçe iyd-i vuṣlatda seniñ ʿāşıḳ
Leṭāfetden daḫi ḫoşter gelür maʿcūn-ı şekkerden

62/ 30b

7 Begenmezse ne deñlü güfte-i nā-puḫtemi ancaḳ
Naẓīre isterim ʿAynī Efendi-i hüner-verden

8 **Ḥalīm**ā çeşmesār-ı ülfet-i Şevket baña besdir
Ne ḥācet cüst-cūya ābı Ḥıżr ile Sikenderden

63

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Bezm-i ḫāṣı ṣāfdır ālūdelikden şūrdan
İmtiyāz itmem leṭāfetde o māhir ḥūrdan

2 Ḫasta çeşminden n’ola ṣıḥḥat bulursa ġamzeler
Nefʿ görmekdir ṭabībiñ maṭlabı rencūrdan

3 Tīşe-i āh-ile hem-vār eylerim rāh-ı dili
Şāh-bāzım ḳanmazam Ferhād-veş Êœ—Ë—e¦

4 Künc-i lebde ḫāl ẓann itme olup efsūn-ḫˇān
Māl ider iḫrāc gūyā maġrībī Keşmūrdan

5 Vaṣf-ı ḫaṭdan ictināb itse reg-i ḫāmem n’ola
Üstüḫˇān pejmürde olmaz mı yā ḫāk-i gūrdan

6 Olmasun germ-i nigāhımdan deyü āzürde-ḥāl
Şemʿ-veş neẓẓārem olmuşdur o yāre dūrdan

7 Çoḳ mıdır çıḳsam Ḥüseynīye o māh içün **Ḥalīm**
Farḳ olunmaz āh-ı sīnem naġme-i sanṭūrdan

---

63/ 31a

64

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Dil tā görelden ol ḳad-i āfet keşīdesin
Teşrīfe muntaẓır olup açmışdı dīdesin

2 Seyr it yalın ḥüsni ki ebrū-yı tīzden
Çekmiş şikeste-ḫāṭıra tīġ-i derīdesin

3 Geldikçe baʿżı meclise ey bī-vefā feraḫ
Lāyıḳ mı bizi böyle bıraġıp da gidesin

4 Gülşende ḫoş-nişīn olayım deyü hemān
Virdi yed-i ṣabāya gül evrāḳ-ı çīdesin

5 Maẓlūmuñ āhı ḫavfım odur kim tebāh ide
Pek cevre māʾil olma begim nev-resīdesin

6 Pey-revlik eyle Ḥamdī-i ḫoş-gūya ey **Ḥalīm**
Gūş eyleyüp zemīn-i nev ü nā-şenīdesin

65

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Her ne dürlü ʿuzlet itsem ol büt-i ġaddārdan
Ḫˇābda tekdīr eyler dīde-i bīmārdan

2 Ḳalb dirler sīnede bir ejdehā var ṣaḳınur
İctinābım bende yoḳdur ṭurra-i ṭarrārdan

---

64/ 31a
65/ 31b

3 Gel şehā cevr eyleme aġyāre ḳarşu ṣad amān
Var mıdır yeḳ ẕerre itmek müzd-i aḫẕ-ı ārdan

4 Vardısa aġyār ider esrār-ı aşḳı güft-gū
Yoḫsa bir kez şāyi olmazdı dehān-ı yārdan

5 Gūşmāl itmezdi dil ṭanbūr-i āhı nā-gehān
Duymasaydı vuṣlata āhengini dildārdan

6 Kīsedār olmazdı ammā ol mehim mey-ḫānede
Nişlesün pür-ḳayddır ibrām-ı bī-destārdan

7 Bezm-i irfāna nice pā-nih olur kem itibār
Eylemek pertāb mümkin mi bülend divārdan

8 Bir elinde sāġar u bir elde tesbīḥ-i riyā
Geçmedi ol rind-i aşḳım bu acīb eṭvārdan

9 Çekdigim hep ol kemān ebrūydandır ey **Ḥalīm**
Hīç şekvā eylemem ben ġamze-i ḫūn-ḫˇārdan

66

*Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün*

1 Bülbüle seyr ü temāşādır ġaraż gülzārdan
Āşıḳıñ būy-ı vefādır maṭlabı dildārdan

2 Gül-reng bilmem niçün eyler nigāhımdan nihān [1]
Hīç olur mı berg-i gül āzürde tīġ-i ḫārdan

---

66/ 31b
67/ 32a
[1] 2a Mısra vezne göre eksiktir.

3 Ol şeh-i ḫūn-ḫ̌āra ʿarż itmek mi aḥvāliñ ʿaceb
Maṭlabıñ al dil nedir bu derdini iẓhārdan

4 Sen de bir şūḫa esīr olduḳda aġlarsın şehā
Şekve eylersin o demde dīde-i ḫūn-bārdan

5 Vuṣlat-ı sevdāsına düşme **Ḥalīm**ā gel anıñ
Hīç vefā me'mūl olur mı ol büt-i ġaddārdan

67

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Eylerse cüdā ʿāşıḳını encümeninden
Bir bū göremez ṭurra-i ʿanber-figeninden

2 Bezminde ṣafā eylemege ʿāşıḳına hīç
Ruḫṣaṭ mı virür ġamze-i ḫāṭır-şikeninden

3 Bir kerre güşād itse nikābıñ o perī-ḫū
Būlar yayılur her ṭarafa nestereninden

4 Dil fürḳat-i cānān ile gencūr-ı elemdir
Vuṣlat göremez hīç cemāl-i ḥaseninden

5 Söyle n'ola bu ṭarza **Ḥalīm**ā ġazel-i nev
Erbāb-ı hüner leẕẕet alalar süḫanından

68

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

---

1 Bir nigeh görmez isem ol büt-i ḫandānımdan
Cismimi çāk iderim nāle vü efġānımdan

2 İntiẓārıñ ile ey şūḫ-ı sitem-pīşe seniñ
Eşk-veş ḫūn dökilür hep ser-i müjgānımdan

3 ʿAzm-i teşrīfi ile meclis-i tīrem āyā
Rūşen olmaz mı o ḫurşīd-i dıraḫşānımdan

4 Zülfüñ-āsā ṭaġıdır ṣaçını ey māh emān
Ḥaẕer it şuʿle-i āh-ı dil-i vīrānımdan

5 Çün serv-i feyż-peẕīr ola deyü şāḫ-ı ḳadiñ
Ṣanki bir cūy aḳar dīde-i giryānımdan

6 ʿArż ḳıl Fāżıl-ı ḫoşgūya **Ḥalīm**ā ki ẓuhūr
İtdi bir böyle ġazel ṭarḥ gülistānımdan

69

**Fārisī**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 s¦ ÈU□u□ bMJ§« ‰œ — œ »UÔ b# «— o*•
s¦ È«" ÊU§u¹ rA2 Ë "U□ —b- r½ «— d1□

68/ 32a
69/ 32a

2 —«d- œdš½ ÊUI-U□ ˆ¬ u□ g²u½ d□— Ë
s¦ È«d1# "« Ë eš• vMš□ ë½ «— ÈËU□ œd½

3 uÔ XH£ d£ „"Uì ‚«d×§« "« p*§ —œ
s¦ ÈU□¬ dšÔ ˆ¬ X□ ˆbš□— Ê«uš½ d□ d□

4 Ë« bš——u• Œ— "« r¦e□ —uì dÄ œu- d½
s¦ ÈôU½ UN¾- ˆdšÔ r-Ë— "Ë— b²ULMš¦

5 ÈU2bì— d½ «— V*- r²d0 UÔ g²Ë— Ë n¼"
s¦ ÈUMš¦ X□¬ ëA½ q½ Ë q¾M□ "« gIì dÄ

6 **rš*0** «— g£Uš□ ‰U• ëDIì rMš¾*□ UÔ
s¦ ÈUÄ ‘œ«u□ "« œu¾ì —U½dÄ Êu□ —Ëœ

70

*Mefā□lün Mefā□lün Mefā□lün Mefā□lün*

1 Gelür lāle gibi reng-i ṣafā hergāh dāġımdan
Bulur revnaḳ vücūd-ı nā-tuvān kendi çerāġımdan

2 Ben itsem ḥasb-i ḥāl-i göñlüm ifşā micmer-āsā āh
Çıḳarır dūd-i āhım □ūd-veş ol dem dimāġımdan

3 Görünce ṣafḥa-i rūyında ḫāliñ noḳṭa-i şek-veş

70/ 44b

Ferāmūş eyledim cānā gül-i ṣad-bergi bāġımdan

4 Naẓar-endāz olınca perçem-i semmūra ser üzre
Amān ey bāġbān-ı ġamze gel menʿ itme rāġımdan

5 Anıñçün mevsim-i kīrāsa meyl eyler dil-i şeydā
Gelüp alsun dimişdiñ çünki bir būse ṭudaġımdan

6 ʿAceb mi eylese kānūn-ı eflākı siyeh cānā
Çıḳan derd-i siyāhım āteş-i ʿaşḳla ocaġımdan

7 Anıñçün reh-güẕārıñ bekler ey şāh-ı ḥüsün didiñ
**Ḥalīm**-i zāra yoḳdur bir żarar bu gün yasaġımdan

8 Geçürürse sezādır sözüni tanẓīre luṭfından
Dökilen böyle reng-āmīz-i mażmūn-ı yanaġımdan

71

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Çarḫacı Pāşā saʿd-ı sāʿat gözetdi midḥatin
Ṭondılar ṣaḥrāda sermādan idüp āh u enīn

2 Bir ṭaḳım sūḫte efendilerle geldi būsına
Ḳonya Müftīsi daḫi ekl eyledi çoḳ engübīn

3 Pesdil ezmesiyle ayran bu sofrada yoḳ idi

71/ 45b

Dil ezintisi yürek burması var idi hemīn

4 Ḳasıma bir māh varken serd olup nā-geh hevā
Cüst-cūy-ı ẖāneye ʿazm itdi merd-i ẖurde-bīn

5 Bir ʿaceb keyfiyyet ol demde yasaġ oldı o gün
Kim girenler ẖāneye ṣaḥrāda olsunlar emīn

6 Geldi bir ḍıḥk-ı żarūrī nā-gehān ol dem baña
Kim büka vaḳti iken gehvārede miŝl-i cenīn

7 Ḥāṣılı Ḥaḳ cümleye imdād idüp ey **Ḥalīm**
Herkesiñ ḥāl-i perīşānıñ ẖoş ide ol Muʿīn

[72]

**Fī-Ḥarfi'l-Hā'**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 O sāḳī döndürür mi cām-ı ser-şārı merām üzre
Olur mı gerdiş-i eflāk bu ʿālemde kām üzre

2 İderken ẖ˘āb-ı nūşīni seḥerde bāliş-i perde
Ṭaġıtma kākül-i yāri ṣabā ṭursun niżām üzre

3 O yāri gösteren nūr-ı ruẖıdır zīr-i kākülden

72/ 32b

Olur elbette ġālib şebde tāb-ı meh ẓalām üzre

4 O bezme zāhidān varmaz v*¼d¦ şūḫı var zīrā
Meges ḳonmaz zit-i yaġ-ıla ṭabḫ olan taʿām üzre

5 Beyāż-ı gerdeniñ setr eyle gül-gūn çeşmiñi göster
Baña bir cām ṣun kim reşk ide mīnā o cām üzre

6 Bozarsa ḫaste çeşmiñ n'ola peymānı żarūretde
Virirler iẕni zīrā ekl içün māh-ı ṣıyām üzre

7 **Ḥalīm**ā keh-rübā-yı hecr-i yār-ı āteşīn-rūyum
Ne eşk-i germler dökdürdi rūy-ı zerd-fām üzre

73

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Sāḳī idince bezmde āmiḫte mey meye
Murġān-mis̱āl başladı rindān hey heye

2 Ṭanbūr gūşına ne didi bilmezem maḳām
Def sīnesini dögdi didi rāz ney neye

3 Ḫāliñ ʿaceb mi virse saña ḥüsn-i bī-bahā
Eyler hediyye ḳā'idedir mülk key keye

4 Geldikde bezme ṣūfī vü aġyār-ı serd-kār

---

73/ 32b

Gūyā ḳarışdı vaḳt-ı bahār içre dey deye

5 Fāyıḳ olursa bu suḫan-ı ḫoş-sezā **Ḥalīm**
Beñzer mi yā ḥadīḳada nev-reste şey şeye

74

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Düşdi dil bir dil-ber-i bī-dīne yārān āh āh
Eylerim derdi ile çāk-ı girībān āh āh

2 Ben disem cānım o añlar lāfdır bu nükteler
Görmedim ben böyle raḥmı az cānān āh āh

3 Geh niyāz u geh tevāżuʿ eyledikçe ʿāşıḳa
Olmayup raḥmı olur andan girīzān āh āh

4 Būse vir tenhā didim güftā ki ne-būd-fāşken
Ben didim kim hīç olur mı güft- ÊU£ s½ āh āh

5 Ben didim ḥallet nedāmet sırrın ögren el-amān
Ḳalb-i maḥzūnum didi maʿlūm her ān āh āh

6 Kimseye bir ẕerre ṣuç bulmam **Ḥalīm**ā dehrde
Baḫt-ı nā-hem-vārdandır kesb-i efġān āh āh

75

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Yā Rab ḥarem-i ḥażretiñe rāh bağışla

74/ 33a

Şāhān-ı cihān-veş dile bir cāh bağışla

2 ʿAşḳıñla pür it bu dil-i tārıñı meh-āsā
Fānūsuma bir şemʿ-i şebāngāh bağışla

3 Tā olmaḳ içün kūy-ı murād itme vāṣıl
H̬urşīd gibi reh-ber-i āgāh bağışla

4 Ben nice varam ḥażrete bu cürm ü günehle
Raḥm eyle efendim anı her gāh bağışla

5 Bu nefs-i h̬ara h̬ırmen-i cevrinde H̬udāya
Olsun ḳo zebūn cev yirine gāh bağışla

6 Varsun hedef-i maḳṣada bu ḳavs-ı fu’āda
Te’s̱īr idecek tīr gibi āh bağışla

7 Bu mıṣraʿ-ı bālāyı diken menbaʿ-ı feyżiñ
Rāhında **Ḥalīm**āya H̬udā rāh bağışla

76

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Tehīdir ẕevḳ bulmaz bu felekde rind-i ālūde
Leṭāfet başḳadır anıñ içün mīnā-yı memlūda

2 Yine eṭvār-ı bī-cālar yerindedir sitiġnādan
Ne deñlü olsa ey meh-pāre dil dā’im tek u pūda

3 Gelür dendānıñ üzre ʿāşıḳa būs-ı lebiñ h̬oş-ter

75/ 33a
76/ 33b

Anıñçün ḫāṣıyet meşhūrda maʿcūn-ı  incüde

4 Görenler çeşm-i bādāmıñla gül-nār-ı lebiñ dirler
Faḳaṭ sīb-i ẕeḳanda ḳaldı leẕẕet yoḳdur ālūda

5 Yoġıken büt-perestiñ meyli miḥrāba ʿacāyibdir
Miyān-ı ebruvānında sekīnet ḫāl-i Hindūda

6 Bu dehriñ engübīn-i vaḥdetinden leẕẕet aldıñsa
Göñülde miżmarıñ zenbūr-veş ṭatluca yā Ḫūda

7 N’ola fer virse benler ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz içre ol şūḫa
Çemende ẕevḳ-ı diger-baḫş ider ezhār-ı ḫod-rū da

8 Efendim ḫˇāhişim kesme amān līmūn-ı fürkatle
O şīrīn leblere yoḳdur müşābih nevʿ-i ṭatluda

9 Ne yār-ı bī-vefā ne dīde-i ʿāşıḳda el-ḥāṣıl
Baḳılsa ṭogrılıḳ ʿibretle ḳalmışdır terāzūda

10 Atar seng-i felāḫan-veş yabana ʿāşıḳ-ı zārı
Teraḥḥum yoḳ mıdır āyā ki ol ṭıfl-ı sitem-ḫūda

11 **Ḥalīm**-i rūze-dār-ı furkatiñ bī-pāye-veş düşdi
Geleydi ʿiyd-i sulṭānım olaydı pāye ruḫsūde

77

*Feʿilātün   Feʿilātün   Feʿilātün  Feʿilün*

1 Ruḫlarıñ gösterüp ol māh bu dīvānesine
Seni āteşlere yaḳdım didi pervānesine

---

77/ 33b

2 Bāde-i ʿaşḳı beni mest-i ferahnāk ideli
Düşdi ḳaldı bu göñül şevḳ-ile mey-ḫānesine

3 Hep baña itdi nigāhı o perī var olsun
Hīç bir kerre nigāh itmedi bīgānesine

4 Bülbülüñ āhını seyr eyle bahār irdi de gül
Yeñiden yaḳdı anı āteş urup lānesine

5 Var iken seyr idecek sende ḫaṭ-ı nev-reste
ʿĀşıḳıñ fikr-i bahār itmesi cānā nesine

6 Dām ḳurdı ruḫını ḫāl-i siyāh-ile **Ḥalīm**
Aldanup baḳma ṣaḳın dāmdaki dānesine

78

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Nedir ey şūḫ-ı cefā-cū bu ferāġat sende
Yoḳ mı āġāz-ı viṣāl itmege raġbet sende

2 İdeyor bu dil-i maḥzūnumı yaġmā hergāh
Ol siyeh zülflere var iken ʿizzet sende

3 Niçün ʿazm eylemediñ meclis-i ʿuşşāḳıña āh
Hīç olmaz mı ʿaceb vuṣlat-ı furṣat sende

4 Ġarḳ-ı zehr-ābe-i fürḳatda ḳoduñ nā-kāmıñ
Merḥamet yoḳ mıdır ey kān-ı melāḥat sende

---

78/ 34a

5 Eyle şekvā o şehiñ cevr ü sitiġnāsından
Varken ey kilk-i **Ḥalīm**ā bu belāġat sende

79

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün

1 Dil-ber odur ki bī-vefā olmaya dil-sitān ola
Şefḳat idüp hemān dil-i ʿāşıḳa mihribān ola

2 Nā-geh idüp beni şikār göñlüm alır ise o yār
Virmemege ne çāre var anda o ḥüsn ü ān ola

3 Sāḳī ṭuṭuşup el ele duḫt-ı rezi getür hele
Eyle biraz [ki] velvele ölmeye bir zamān ola
4 Eyledi ḳaşı ol perī āh bu rāz-ı müżmeri
İsterim ʿaşḳ-ı ruḫları dilde hemān nihān ola

5 Söyle **Ḥalīm** gel şehā eyleme cevr-i nā-becā
Yār odur itmeye cefā mūnis-i ḳalb ü cān ola

80

*Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Göñül virelden o ebrū vü ḳadd-i bālāya
Düşürdi āteş-i ʿaşḳı beni bu sevdāya

2 Gören dehānıñ ile rūy-ı ḫūbını cānā
Baḳar mı ġonce-i ṣad-berg ü ḥüsn-i raʿnāya

---

79/ 34a
80/ 34b
81/ 34b

3 Cefālar itme begim intiẓār çekdirtme
Taraḥḥum eyleyüp ʿazm [it] bu bezm-i zībāya

4 Ne ṣaʿb imiş meger ol yārdan cüdā olmaḳ
Amān düşmesün aġyār daḫi tenhāya

5 **Ḥalīm**-i zār ile ol şūḫ içün nedir bu cedel
Ne düşdüñ ey dil-i şeydā bu deñlü ġavġāya

81

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Ben mest olur idim leb-i gül-fāmı görünce
Ol bir nigeh itmezdi bu nā-kāmı görünce

2 Ḫaṭ gelmeyicek rāḥat olur mı dile zīrā
İḫṭār ider ṣā’im olan şāmı görünce

3 Deryā-yı ġamı zevraḳ-ile geçeriz biz
Ol dem ki ṣafā idecek eyyāmı görünce

4 Laʿl-i lebini yād iderek nūş-ı mey eyler
ʿĀşıḳ ki żamīrindeki ālāmı görünce

5 Ġamzeñ gibi ġāretger olur mı bu cihānda
Yaġmāladı ẕihnimdeki ārāmı görünce

6 Bend itdi benim de dil-i pür-ḫūnumı zülfi
Meclisde **Ḥalīm**ā o gül-endāmı görünce

82

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Bülbül-i ṭabʿım o gül-ruḫsāra söyler söylese
Dāstān-ı ʿaşḳı ol dildāra söyler söylese

2 Ṣabr ider ammā yine fāş itmez esrārı göñül
Derd-i ʿaşḳıñ ġayrıya yek-pāre söyler söylese

3 Vaḥşetiñden seng-dil olduġunı ol meh-veşiñ
Āhuvān feryād idüp kühsāra söyler söylese

4 Dil-rubūde oldıġım kiẕb itmeyüp de ṣıḥḥatiñ
Ġamzeler ol dīde-i bīmāra söyler söylese

5 ʿĀşıḳ-ı şeydāya zencīr emriñ itmez ol perī
Kākül-ile ṭurra-ı ṭarrāra söyler söylese

6 Ketm ider dilde ṣurāḥī keyfiyet aḥvālini
Bezm-i meyde sāġar-ı ser-şāra söyler söylese

7 Maṭlaʿ-ı ebrūların ārzū idüp kilk-i **Ḥalīm**
Bir ġazel ṭarḥ eylese bī-çāre söyler söylese

83

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Bār-ı deyden viren eşcāra rehā nev-rūzda
Bāġa iʿṭā eyleyen neşv ü nemā nevrūzda

---

82/ 34b
83/ 39a

2 Eyleyüp taḫt-ı ḥamelde mihri efser başına
Kişver-i āvāna şāh-ı pür-vefā nevrūzda

3 Cümle murġān ben gibi gūyā-yı maṭlab sen ḫamūş
Dimediler mi ʿaceb bülbül saña nevrūzda

4 Serd olup bu yıl havā yoḳ nevr-i gülşenden eʿer
Bāde-i gül-fāmı ṣun kim sāḳiyā nevrūzda

5 Neş’e-i vuṣlat virir bu ḳalb-i maḥzūna eger
Sūy-ı dil-berden gelür ise cefā nevrūzda

6 Yalıñız fertūt-ı semt-i ḫıṭṭa-i Īrān degil
Ḥāṣılı ḫˇāh-ı dil-i bāy u gedā nevrūzda

7 Pey-rev olmaḳ ʿandelīb-i ṭabʿ-ı Cūdīye **Ḥalīm**
Gerçi müşkil ḥāldir ammā sezā nevrūzda

84

**Fī-Ḥarfi’l-Yā**

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Ṣanma ki cūş idüp lāle-i gül-gūn çıḳdı
Neşter-i ḫārı reg-i bāġa urup ḫūn çıḳdı

2 Kilk evṣāfını şerḥ itse ʿaceb mi zīrā
Kürsī-i şāḫa bu şeb bülbül-i mecnūn çıḳdı

3 Gelicek leşker-i ḫaṭ rūya raḳīb-i bedden

84/ 35a

Aradan sevdicegim ḥaşyet-i şeb-ḫūn çıḳdı

4 Ḳurʿa-endāz olup vuṣlat-ı yāra yārān
Baḫtına ʿāşıḳ-ı nā-kāmına hāmūn çıḳdı

5 Ruḫ-ı alı aġarup şīşe gibi sāḳīniñ
Giricek meclise şerm ile diger-gūn çıḳdı

6 Āşinālıḳla düşen baḥr-ı fenā-yı dehre
Kimisi şād olup kimisi maḥzūn çıḳdı

7 Bāġ-ı ṭabʿımda ḫayāl-i ḳad-ı yār ile **Ḥalīm**
Serv-veş bu ġazelim tāze vü mevzūn çıḳdı

85

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Ol perīniñ reng-i rūyuñ gördüm olmuş gül gibi
Eyledim şevḳ-ile āġāz-ı naġam bülbül gibi

2 Bend idüp göñlüm ḫarāb-ı āh itdi cevr ile
Görmedim hīç böyle bir bī-dād ben kākül gibi

3 Bī-ḫod oldum fikr-i ruḫsārıyla gördüm ḫˇābda
Pür-ḫam olmuş zülf-i ʿanber-būları sünbül gibi

4 Raḥm ḳıl ʿazm eyle ey dil-ber leb-i ṣāfıñ içün
Bir ṣafā kesb eylesün diller ṣafā-yı mül gibi

---

85/ 35a

5 Ebruvān-ı yārimi gördükde māh-ı nev **Ḥalīm**
Ḳāmetiñ itdi dü-tā reşkinden ol dem pül gibi

86

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Eylerse bend göñlümi tekdīr ider beni
Ḫavfım budur ki ʿāleme teşhīr ider beni

2 Laʿl-i lebiyle ġamze-i ṭarrārı ol şehiñ
Gāhī ḫarāb gāhīce taʿmīr ider beni

3 Baḥr-ı firāḳa ide mi dil iʿtirāż hīç
Mevc-i ḥabāb-ı ġam daḫi tedmīr ider beni

4 ʿAzm eylemezse meclise ol kebg-i ḫoş-ḫırām
Āh u figān u fürḳati dil-gīr ider beni

5 Görsem o şūḫ-ı dil-şikeni ḳorḳarım **Ḥalīm**
Sevdā-yı zülfi beste-i zencīr ider beni

87

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 O mehiñ nāz u sitiġnāsı saña ḫoş geldi
Ey göñül ḳulzüm-i ʿaşḳ içre hevā ḫoş geldi

---

86/ 35b
87/ 35b

2 Lebiñe zülfüni tercīḥ iderim cānānıñ
Baña ol ṭurra-ı pür-ġāliye nā-ḫoş geldi

3 Gördüm ebrūların ey şāh-ı siyeh-çerde seniñ
Ḳalb-i vīrānıma bu egri binā ḫoş geldi

4 Bir daḫı sevdigim ʿazm eyle ʿināyet ḳıl gel
ʿĀşıḳa vaṣlıñ ile būy-ı ṣafā ḫoş geldi

5 O perīden geçemem hīç **Ḥalīmā** zīrā
Dil-i maḥzūnuma ol ḫüsn ü edā ḫoş geldi

88

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Derūn-ı sīneye ʿaşḳ-ı ruḫ-ı cānān gelmez mi
ʿAceb ʿazm eyleyüp bu ḫāneye mihmān gelmez mi

2 Döküp zülf-i ʿaraḳ-rīziñ bir elde sāġar-ı ṣahbā
Bu bāġ-ı ẕevḳa bir ebr-i gül-āb-efşān gelmez mi

3 Niçün tīġ-i nigehle tīr-i ġamzeyle gelür bilmem
Ḫayāl-i çeşmiñ ey şeh bu dile pinhān gelmez mi

4 Dilā terk it fiġān u nāleyi tā ki ḫarāb olduñ
Ḫalāṣ olmaḳ saña bu ʿaşḳdan āsān gelmez mi

---

88/ 35b

5 Görünce rūyunı meclisde ol şūḫuñ **Ḥalīm**ā baḳ
Hele ʿaḳl-ı perīşāna meh-i tābān gelmez mi

89

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Yaġmāladı ṣabrım o mehiñ ḥüsn ü edāsı
Çāk eyledi sīnem sitem ü cevr ü cefāsı

2 Bīhūde göñül itme recā vaṣlıñ o şūḫuñ
Üftādelerin ola mı maḳbūl recāsı

3 Bir duḫt-ı rez olursa eger ṭabʿa muvāfıḳ
Kāşāne-i bezmiñ ḫoş olur āb u hevāsı

4 Vaṣl olsa da göstermez o dil-ber ḫam-ı zülfüñ
Mümkin mi bu dehriñ görile hīç hümāsı

5 Yād eyleyerek ḫaṭṭını nūş it meyi zīrā
Eyyām-ı bahārıñ ḫoş olur ẕevḳ u ṣafāsı

6 Tā ki bu cefāsı o şehiñ hīç **Ḥalīm**ā
Gelmez mi meşāma ʿacabā būy-ı vefāsı

90

**Fārisī**

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 vìU×   s1¦  ë½ ‰œ È« s½  oA  ‛—‟Ë

---

89/ 36a
90/ 36a

vìU×□□ Êb□ —œ Ë v£œ vJ–« bIì

2 X□«u• —œ ÈeJš¦ vA¥□ r• ^^d¹
vìU×□□ s×• v□u£¬ ë§Uì UH# "«

3 ®«œ« Ë s□0 eš¥ÇM²« ULM# bìUL□ d½
vìU×□□ sN½ d²œ s²—œ —Uš□□ V*-

4 ëIA□ –³œ «dÔ X□š½ »œ "«bì« „ËUì
vìU×□□ s¦ ë×□0 ‰œ ˆeL□ pš□ ë½

5 «— vA½ Ê¬ ÊUM½ ˆbM• ®b×§ d½ v×#d§
vìU×□□ s¹ Ë" U**Lš*0** ëÒB□ —u¥¦ uì

91

*Mefā□lün Mefā□lün Mefā□lün Mefā□lün*

1 È—«bMÄ X□u¦ Êb□ «— Œu- Ê¬ „"Uì ÊU¾¦
È—«bMÄ X□u£¬ ¶Ò*½ r£ «— ˆeL□ Ë ˆUJì

2 Â—U×§— »u• Ë"bÔ Ê¬b²¬ d½ V¾A¦« Âd¾M□
È—«bMÄ X□u2 —UM½ Ëd□ «dìË"u¦ b-

3 ÊU¦«bì« q½ —UNL×□ —U□ "«Ë oA□ nF#"
È—«bMÄ X□u¾- ë□M□ Âœ—" Ë Zš£ dÄ ‰œ

4 X-d§ f*□¦ —œ Ê¬ ÊuJ*½ '—U□ ËUš□
È—«bMÄ X□u¾-u• q½ pì— Â« ˆb²œ p-d□

---

91/ 36b

5 «dìUA²dÄ n¼" Ë« ÈË— —UM½ d□ s½ dEì
È—bMÄ X□Ë— œu• q¾M□ q½ s□—œ ULš*0

## 92

*Fā□ilātün Fā□ilātün Fā□ilātün Fā□ilün*

1 Bir görüşde yapdı ḥüsnüñ ḫāṭır-ı vīrānemi
Şem□-i ruḫsārıñla rūşen eyle gel kāşāne mi

2 Zīr-i lebden gizli gizli ol tebessümler hele
Başḳa tezyīn eylemiş ruḫsāre-i cānānemi

3 Naḳş-ı pāyiñ ḳaldı bir kerre gelüp bezme mehā
Bir daḫi gel reşk-i bāġ eyle efendim ḫānemi

4 Ḫ̆āb-ı sengīn-i teġāfülden serin kaldırmadıñ
Gūş-ı cānla diñlemişsin ġālibā efsānemi

5 İftirāḳ-ı zülf pīç-ā-pīç ile mānend-i mār
Bülbül-i şūrīde-āsā gel ṭaġıtma lānemi

6 Şād ḳıl teşrīf ile cānā **Ḥalīm**-i zārını
Āşinādır ḳalb-i maḥzūnum saña bīgāne mi

(1222/ 1807)

---

92/ 42a

93

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Vaʿd eyleyüp viṣāline ol şāh gelmedi
Burc-ı şerefde menziline māh gelmedi

2 İtdi teṣādüf ʿaḳreb-i kec-seyre gelmesi
Ol perçem-i siyāh şehim āh gelmedi

3 Gülşende serv-ile o meh-i ʿişve-perveriñ
Endāzelendi ḳāmeti kūtāh gelmedi

4 Fehm eyleyüp dilimdeki ʿaşḳ-ı nihānımı
Raḥm itmeyüp o şūḫ-ı dil-i āgāh gelmedi

5 Ben n'işledim saña güzelim līk o ḳadar
Bendeñ **Ḥalīm** sen şehe dil-ḫ˘āh gelmedi

---

93/ 42a

94

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Yalıñız itmedi ẕihnimi perīşān şimdi
İtdi bu defʿa yine cümleyi ḥayrān şimdi

2 Gerçi var zād u ẕaḫīre bulınur ṣūretde
Līk bu ḳışda tehī eyledi hemyān şimdi

3 Añladıḳ yümn-i livā ile imiş evvel vaḳt
Virdigi herkes içün nān-ı firāvān şimdi

4 Bulmadım yerlüde evvel seferiñ āʿārıñ
Virdiler kāk-ı siyeh virmediler nān şimdi

5 Eyleyen böyle ḳaderdir bizi pā-beste-i rızḳ
Yoḫsa kim sende ṭurur mesken-i dü-nān şimdi

6 Herkesiñ ḫayr-ile budur ki duʿāsı senden

---

94/ 45a

Ḳurutma bendelerin ḥażret-i Yezdān şimdi

7 Görmedim mihr **Ḥalīm**ā o güzelden olamaz
Hele bu defʿa da medḥ itmege şāyān şimdi

## Tārīḫ-i Beksimād-ḫāne [1]

*Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Ḥażret-i dāver-i felek-çāker
Görmedi mis̱lini ġanī vü ʿadīm

2 Āsitān-ı şükūh u şevketiñe
İki derbān Sām ile Nerīm

3 Bezm-i ḫāṣına bendedir ḫāṣān
Meclis-i pākine sürūş nedīm

4 Şīr-āsā ʿadūsına her gāh
Ġālib ide o şāhı Rabb-i Kerīm

5 Oldı tārīḫ ḥarf-i cevher ile
İşte bu beyt-i bī-naẓīr-i **Ḥalīm**

6 Gürsinegāna luṭf idüp raʿnā

[1] 1/ 12a

Yapdı [bir] kāk-ḫāne şāh-ı Selīm
(1224/ 1809)

2

**Tārīḫ-i Mıṣr-ı Ḳāhire**

*Mefā□īlün Mefā□īlün Mefā□īlün Mefā□īlün*

1 Şeh-i □ālem Selīm-i □āli□-i cūd u kerem-perver
Umūrunda muvaffaḳ eyledi yāver olup Mevlā

2 Vezīr-i a□ẓamın □izz ü şerefle eyleyüp irsāl
Diyār-ı Mıṣrı teng itdi ser-i a□dāsına ḥaḳḳā

3 □Azīz oldı o cāy-ı dil-keşe vardıḳda □izzetle
O düstūr-ı kerem-mu□tād o kān-ı cūd u zer-baḫşā

4 Umūr-ı cengde tedbīri aḥsen Zāl ü Rüstem-veş
Cihāna gelmedi ḥayli zamāndır böyle Āṣaf-rā

5 Muvaffaḳ eylesün Mevlā hezārān böyle nuṣretle
O ṣāḥib-ṣadr-ı ʻālī-himmeti ṭurduḳça bu dünyā

6 Du□ām oldur cenāb-ı ḥażret-i Ḫallāḳdan her dem
Zamān-ı devletiñde vājgūn olsun ser-i a□dā

---

2/ 12a

7 Bu tārīḫi mücevherle **Ḥalīm**ā şād olup didi
Mıṣır  mülkün varup aldı bu dem Yūsuf Żiyā Paşa
(1216/ 1801)

3[3]

**Aḥmed Efendi Sivas Cānibinden u*š–dÔ Taḥrīrine**
**Me'mūr Olup Geldikde Söylenilen Tārīḫdir**
*Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün*

1 Ḫudā güşād idüp Aḥmed Efendiniñ baḫtıñ
İde bu dehr-i kühen içre ʿömrini hem med

2 Merāmı üzre olup gerdişi bu eflākiñ
Bula cihānda ʿizzetle devlet-i sermed

3 Nesīm-i ḥüzne vezān olmasun diyü her dem
Çü bād-zen yed-i baḫtı iderdi dest-i red

4 O ẕāt-ı pür-hüner-i ʿaṣr u maʿrifet-perver
Ki hīç bulmaya bu ʿālem içre raḫne ebed

5 Bülend-mertebe ʿilm ü zekāda çün ʿAnḳā
Ki ẕāt u ḳadrini nā-yāb eyledim ben ʿad

6 Żamīr-i ṣāfı çü āyīne vaṣfı nā-ḳābil
Sütūde ḫaṣleti hem bī-ḳıyās u hem bī-ḥad

---
[3] 3/ 12b

7 O rütbe rūşdi füzūn kim ṭıfıl-veş Eflāṭūn
Olurdı pīşine ger gelse ders aña ebced

8 Di tārīḫ aña **Ḥalīm**ā ki devlete taḥrīr
v²u*š–dÔ merāmınca eyledi Aḥmed

(1214/ 1799)

4

**Tārīḫ-i Çeşme Der-Anaṭolı**

*Mefā□ilün Fe□ilātün Mefā□ilün Fe□ilün*

1 Ḫudā Muḥammed Efendiniñ □ömrin ide füzūn
Ki itdi bir e□er ile bu mevżi□i iḥyā

2 Ne pül ki günbed-i gerdūna oldı hem-pāye
Ne çeşme çeşme-i ḥayvān dinilse aña sezā

3 Bu bir □aṭā-yı Ḫudādır ki eylemiş iḥsān
Görür mi herkese böyle e□erleri aḥrā

4 Mübārek eyleye idi bu ḫayrı ṣāḥibine
İden bu cāları her gāh melce' vü me'vā

5 Ziyārete gidüp üçler didi o dem tārīḫ
Yaraşdı pül üzerinde bu çeşme-i zībā

(1203/ 1788)

5

**Tārīḫ-i Vilādet**

*Fe□ūlün Fe□ūlün Fe□ūlün Fe□ūl*

---

4/ 12b

1 Ẓuhūr eyleyüp nesl-i İdrīsden
Ṭulūʿ itdi dehr içre bir mihr-zād

2 Budur maṭlabım ol cihān-āferīn
Füzūn ide baḫtını ʿömrin ziyād

3 Ola reh-rev ol ṭıfl-ı ḫoş-maḳdeme
Saʿādet idüp feyż ile ittiḥād

4 Hemān himmet-i ceddi ile anı
Tefevvuḳ ide ġayra rüşd ü sedād

5 Mübārek ḳılup vālideynine Ḥaḳ
İde ḥüsn-i ḫulḳ ile hem ḫoş-nihād

6 Hezārān neşāṭla ile tek ü pū idüp
Bu gūne aḳıtdı yerāʿam midād

7 Didim tārīḫin cān u dilden **Ḥalīm**
Muḥammed Besīmi Ḫudām eyle şād
(1210/ 1795)

6

**Diger Tārīḫ-i Vilādet**

*F<`il<tün F<`il<tün F<`il<tün F<`ilün*

1 Nesl-i pāk-i pür-hüner Mīr-i Muḥammedden hele
Ḥamdü-lillāh kim ṭulūʿuñ eyledi ḫurşīdimiz

---

5/ 13a
6/ 13a

2 Menbaʿ-ı ʿilm ü ẓarāfet eyleyüp ẕātını Ḥaḳ
ʿIyd ber-bālāy-ı ʿıyd olsun odur ümmīdimiz

3 Böyle bir nev-ṭarḥ sözlerle ḳudūm-ı es'adıñ
Zer ḳalemle ide taḥrīr-i felek nāhīdimiz

4 ʿÖmrini efzūn ẕātıñ ḳā'im itsün ol Ḥudā
Kim budur dā'im bizim ez-cān u dil te'kīdimiz

5 Söyledim tārīḫ-i mevlūdın **Ḥalīm** uḍḥiyyede
ʿĀkif İsmaʿīl-ile buldı şeref bu ʿiydimiz

(1208/ 1793)

7

**Tārīḫ -i Ḫaṭ**

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

1 Ḥıfẓ it ʿAṭā Efendiyi ekdār-ı dehrden
Yā Rab hemīşe eyle aña şefḳatiñ mezīd

2 Bu bir keremdir olmadı her ẕāta ṣad şükür
Ḥaḳḳında oldı sünnet-i peygam-berī bedīd

3 Luṭf u ʿināyet-ile olup feyż-yāb dil
Olsun cihānda ẕevḳ-ile ʿömri anıñ medīd

4 Çarḫ-ı berīn merāma muṭābıḳ idüp devir

7/ 13b

Leyliñ hemān ḳadr ola rūzunda ola ʿiyd

5 Berd düşdi böyle ḫūb bu tārīḫ ey **Ḥalīm**
Tesrīḥ-i liḥyesin ide Ḥaḳ kendüye saʿīd
(1207/ 1792)

8

**Tārīḫ-i Ḫaṭṭ-ı Diger**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün*

1 Çeküp bezm-i hünerden bāde-i şevḳ
Tehī ḳılsam n’ola cām u sebūyı

2 Yine ʿanber-feşān oldı hevālar
Meşām-ı cāna te’ṡīr itdi būyı

3 O ḫˇāhişle alup deste yerāʿam
Hemān oldum o dem evṣāf-ı kūyı

4 Muḥammed Beg o ẕāt-ı pür-hüner kim
Sezādır medḥ olınsa nīk ḫūyı

5 Mücevher ḥarf ile tārīḫ çıḳdı
İderken ben **Ḥalīm**ā cüst-cūyı

6 Müyesser ḳıldı Mevlā liḥyesini
Ẓuhūrıyla müzeyyen oldı rūyı

---

8/ 13b

(1207/ 1792)

9

**Tārīḫ-i Ḫaṭ**

*Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Ḫudā ṭavīl idüp Aḥmed Efendiniñ ʿömrin
İde niçe niçe şevḳ u feraḫlar ile ṣafā

2 Müyesser eyledi māh-ı Recebde tesrīḥiñ
Ḫaṭ-ı şerīfini anıñ merāmı üzre Ḫudā

3 Didi gelüp yediler tārīḫiñ **Ḥalīm**āya
Mübārek eylesün aña ḫaṭ-ı nevi Mevlā
(1205/ 1790)

10

**Tārīḫ-i Vefāt-ı Şeyḫ Ġālib**

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Ḥażret-i Ġālib-i Esʿad ki Ḫudā
Eylemiş idi o ẕātı āgāh

---

9/ 14a
10/ 14a

2 Ġalaṭa Ḫānḳahında heşt sāl
Şeyḫ-i kāmil idi ol ʿālī-cāh

3 Şeb-i āẕīne vü miʿrāc idi hem
Oldıġı demde hemān rūy be-rāh

4 Fuḳarāsıyla muḥibden başḳa
Eyledi rıḥleti çoḳ ḳalbi tebāh

5 Didi tārīḫini bu bende **Ḥalīm**
Göçdü Ġālib Dede yā Hū ṣad vāh
(1213/ 1799)

11
**Dīger**
*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Dār-ı ʿuḳbāda behişt ġurfesine
İdicek rıḥlet o genc-i rāzım

2 Oldı cevher ile tārīḫ-i **Ḥalīm**
Söylemek lafẓen ü maʿnen lāzım

3 Biñ iki yüzle on üçde baḳ āh
Ġālib Esʿad Dede oldı ʿāzim
(1213/ 1799)

12

11/ 14a

### Tārīḫ-i Vefāt

*Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün*

1 Pīr-i ṭarīḳat ki Muḥammed Baba
Olmuş idi vāṣıl-ı bāb-ı Ḫudā

2 Mürşidiniñ vāḳıf idi sırrına
Böyle gerek sālike sırr-ı ʿaṭā

3 Jeng-i hevādan bütün itmiş idi
Ẕikr ile mir’āt-ı dili pür-cilā

4 Vaṣfını yazarsa zer-i şems ile
Ṭāḳ-ı sipihr üzre ʿUṭārid sezā

5 Oldı çü āyīne bu beyt-i laṭīf
Cevher-i tārīḫ-i **Ḥalīm**ā aña

6 Bāl açup uçdı beḳāya çi-sūd
Murġ gibi Nācī Muḥammed Baba

(1214/ 1800)

13

### Tārīḫ-i Ṣadāret-i Yūsuf Żiyā Paşa

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Didim cevher ile birdir **Ḥalīm**ā ben bu tārīḫi

12/ 14b

Żiyā Yūsufla cāy-ı ṣadra gelmişdir mihir-āsā

(1214/ 1800)

14

**Tārīḫ-nüvişten Ḫod Şerḫ-i**

**Mes̱nevī-i Şerīf Lī-Anḳaravī**

*Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün*

1 Füyūżāt-ı Monlā-yı pür-himmet ile
Tamāma irişüp şu esrār kānı

2 Didim tārīḫin ʿavn-ı Ḥaḳla **Ḥalīmā**
Yazıldı hele şerḥ bu cild-i s̱ānī

(1216/ 1801)

15

**Tārīḫ**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Ḥażret-i İnsān Efendi kim o pür mihr ü hüner
Urmasun kimse aña yā Rabbenā dest-i redi

2 Pür-zekā bir rütbe kim ol kān-ı bezm-i maʿrifet
Ḳaldı Risto-yı zamān yanında ṭıfl-ı ebcedi

---

13/ 14b
14/ 14b
15/ 38b

3 Ḥażret-i Ġālib Efendiyle idüp seyr ü sefer
Kişver-i Efrence ṣaldılar şükūh-ı Aḥmedi

4 Rifʿat ü ṣıḥḥatle geldi ḥamd ola bu devlete
Reh-ber olduḳda duʿā-yı vālid-i pür emcedi

5 ʿİzzeti efzūn ola hergāh mānend-i ẕükā
Bulmaya noḳṣān meh-āsā rifʿati tā ebedī

6 Sāḳī-i devrān merāmınca olup ṣubḥ u mesā
Sāġar-ı iḳbālden itdire ẕevḳ-ı sermedī

7 Söyledim tārīḫ-i teşrīfiñ sefāretden **Ḥalīm**
Ola İnsāna mübārek yā Rab ʿizzet-āmedi

(1217/ 1802)

16[16]

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün*

1 Bir ʿacīb mevsim aġustos onbeşinci rūz idi hem
Başlayup sırr-ı derūnını ḳalem eṭrāfa neşre

2 Ḥarf-i menḳūṭ-ile yazdı böyle tārīḫiñ o demde
Meryem Ananıñ vefātı gün çü ḥüsni ḳondı ʿaşra

(1223/ 1808)

[16] 16/ 39a

17

**Tārīḫ**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Şehen-şāh-ı zamān Sulṭān Selīm-i ʿāliʿ-i devrān
Tefevvuḳ itdi ḫayrāt itmede sā’ir şehān üzre

2 Ḫuṣūṣā böyle bir ẕāt-ı şerīfiñ türbe-i pākiñ
İdüp tevsīʿ u hem ṭāḳıñ ber-ā-ber āsmān üzre

3 O şāh-ı maʿdelet-güster idüp teşrīf bir cumʿa
Emir ḳıldı ki yapılsun şu şekl üzre şu şān üzre

4 O şevḳ-ile alup bu bendesi deste ḳalem yazdı
Bu şiʿr-i dil-keşi el-ḥaḳ bu üslūb u beyān üzre

5 Ki ide Ḥaḳ vücūd-ı pākini maḥfūẓ ġamlardan
Daḫi ġālib ide aʿdā-yı bed-baḫt-ı cihān üzre

6 Duʿā-yı ṣıḥḥatiñ elzemdir itmek cümleye zīrā
Zamān-ı devletiñde oldılar emn ü emān üzre

7 Didim tārīḫ-i tecdīdin bahār-āsā **Ḥalīm**ā ben
Büyüdi de açıldı türbe-i Sünbül Sinān üzre

---

17/ 39b

(1218/ 1803)

18

**Yeniḳapı Şeyḫi Şeyḫ ʿAlī Efendi Merḥūmun Birāder-i Kihteri ʿAbdü'l-Bāḳī Efendi Tekye-i Mezbūra Şeyḫ Olduḳlarına Söylenilen Tārīḫdir**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Tekye-i bāb-ı cedīde eyleyüp iḥsān Ḥaḳ
Giydi mesned ʿaşḳ-ile ol şeyḫī mānend-i lübūs

2 Feyż-i Mevlānā ile ol kān-ı fażl u himmete
Çoḳ zamān ide mürīdān u muḥibbān dest-būs

3 ʿĀşıḳāne remz ider esrār-ı ʿaşḳı diñle ḫoş
Beñzemez nāy u ḳudūma ṣīt-i pür-ġavġā-yı kūs

4 Şevḳati efzūn hem ʿömriñ ide aṭvel Ḫudā
Tā ki pür itdikçe hergāh ʿālemi bābıñ ḫurūs

5 Söyledim cevherle tārīḫin **Ḥalīm**ā posta
Nā'ib oldı Şeyḫ ʿAbdü'l-bāḳī hem ḳıldı cülūs

(1219/ 1804)

18/ 40b

19

**İnebaḫtıda Bāb-ı Ṣaġīrde Arslan Paşa Kerīmesi ʿĀyişe Ḥātūnuñ Yapdıġı Cāmiʿiñ Taʿmīrine Söylenüp Ol Ṭarafa Rüstī Olunan Tārīḫdir**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Cenāb-ı Edhem Aḥmed Beg odur şīr-i ʿAlī-sīret
Vü meyyit itmiş idi vālidi böyle diyüp aña

2 Ki bu ḫoş maʿbedi taʿmīr eyle rūḥı şād olsun
Bunuñ bānīyesi ʿĀyişe Ḥātūn ceddiñiz cānā

3 Ola ṣad āferīn kim vālidi mīr-i Muḥammedden
Ne kim semʿ eylediyse ḫayra dā’ir eyledi icrā

4 İdüp ʿömrin füzūn u devletiñ sermed merāmınca
Muvaffaḳ ide nice böyle āʿāra anı Mevlā

5 Didim tārīḫ-i itmāmın Ḥalīmā eyleyüp taḥsīn
Muḥammed Bege pek tecdīd itdi cāmiʿi ḥaḳḳā
(1220/ 1805)

---

19/ 41a

20

**Tārīḫ-i Vilādet**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Ḥamdül-illāh geldi bir nev-ṭıfl-ı seyyid-nisbe kim
Mekteb-i ʿirfāndan almaḳ içün ders ü sebaḳ

2 Pūte-i dilde sürūrum cūşişi bir rütbe kim
Mümkin olurdı görünmek sīnem olsa iki şaḳ

3 Luṭf-ı Ḥaḳla ʿaḳlıñ itsün iktisāb-ı feyżler
Sünbül ü ezhārda tā tāzelendikçe varaḳ

4 Gül gibi ḫandān yüzin baḫtıñ saʿīd itsün Ḫudā
Tā ki devrān eyledikçe rūz u şeb bu nüh-ṭabaḳ

5 İtmeye bād-ı ḫazān fersūde rūyuñ çoḳ zamān
Müstecāb ide duʿāmı ḥażret-i Rabb-ı Felaḳ

6 Cān u dilden söyledim tārīḫ-i mīlādıñ **Ḥalīm**
Mīr-i Necmü'd-dīn ʿAlīniñ ʿömrüñ efzūn ide Ḥaḳ
(1220/ 1805)

---

20/ 41b

21

**Tārīḫ-i Veled-i Ḥüsnī Çelebi**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Pür-hüner Ḥüsnī Efendi kim hele
Yoḳdur ol aḫlāḳ-ı ḫoş bir ġayrıda

2 Ṣulb-ı pākinden ṭoġup bir nev-cemāl
Māh-veş itsün cihānda seyri de

3 Ḥażret-i Ḥaḳ ʿömrin efzūn eylesün
Ber-ḳarār itdikçe köhne deyride

4 Ḳāfiyem teng olmasa eşʿārda
Añdırırdım Kaʿb bin Züheyri de

5 Söyle tārīḫiñ **Ḥalīm**ā ceddi-veş
Der-kemāl-i bād-ı Aḥmed Ḫayride

(1224/ 1809)

22

**Diger**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 ʿİnāyet eyleyüp Ḥüsnī Efendiniñ murādınca

---

21/ 44a
22/ 44a

Cenāb-ı ḥażret-i Allāh itdi bir velī iḥsān

2 Hemīşe eylesün tevfīḳini yāver o maḫdūma
Ḫudā-yı lem-yezel itdikçe nüh-eflāklar devrān

3 Duʿā-yı vālidi te’s̱īr idüp ol mihr-i nev-zāde
Kemāl ehlinden itsün iki ʿālemde anı Subḥān

4 Mübārek bād-ḫˇān oldılar ol ṭıfl-ı cüvān baḫtıñ
Ḳudūm-ı meymenet-efzāsına hep cümleten ceyrān

5 Mücevherle **Ḥalīm**ā söyledim tārīḫ-i mevlūdın
Vire şāyān Muḥammed ḫayrına erzāḳını Yezdān
(1224/ 1809)

23
**Tārīḫ**
*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Eski cāmiʿde yeñi ābdest alup ben ey **Ḥalīm**
Dir idim ʿafv ide cümle ẕenbimi Rabb-i Ġafūr

2 Geldi bir zā’ir didi tārīḫ ol dem merḳadiñ
Eylesün Maḥmūd Ṭayyār Pāşānıñ Mevlām nūr
(1223/ 1808)

24
**Tārīḫ**

---

23/ 45a

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Cenāb-ı Şeyḫ Yaḥyā-zāde-i Himmet Efendi kim
Esüp bād-ı ecel tār eyledi ḳandīl-i eyyāmı

2 Olup orduya şeyḫ-i ʿasker-i islām himmetle
Duʿā-yı ḫayra ṣarf eylerdi vaḳt-i ṣubḥ ile şāmı

3 Geçüp sinn-i şerīfi yetmişi ʿazm-i beḳā ḳıldı
Kılup tekmīl-i devrān eylemişdi aḫẕ her kāmı

4 Rebīʿü'l-evveliñ ikisi olmuş iken ol sāliñ
Türāba şimdi ʿinşāsında düşdi cümleniñ bāmı

5 **Ḥalīm**ā kilk-i cevherdār yazdı böyle tārīḫiñ
Nevā ḳıldı cinānda Şeyḫ Yaḥyā-zāde Bayrāmı
(1225/ 1810)

25

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd-ı kerem-kār-ı cihān
Rūzını ʿıyd u şebiñ Ḳadr eyleye Rabb-i ʿİbād

2 Seyfini ḳāṭıʿ idüp düşmenlerin itsün ẕelīl
ʿÖmrini efzūn idüp hem baḫtını ide güşād

3 Āsmān-ı maʿdelet kim ṣulb-ı pākinden anıñ
Parladı aḫter gibi bir gevher-i ʿālī-nijād

24/ 45b
25/ 46b

4 Ṭāliʿi mesʿūd ola yāver olup tevfīḳ-ı Ḥaḳ
Çāker olsunlar hemīşe pīşine rüşd ü sedād

5 Dā'imā Ḫallāḳdan budur ümīd ü maṭlabım
İde tekrār-ı vilādetle dil-i maḫlūḳı şād

6 Pür-neşāṭ ile alup ḫāme ele bu bendesi
Eyledim bu mıṣraʿ-ı zībā ile şevḳım ziyād

7 Söyledim tārīḫ-i mīlādıñ **Ḥalīm**ā şād olup
Oldı şāh Maḥmūda yümn ilen bu şeh-zāde Murād
(1226/ 1811)

26

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd-ı kerīm
Eylesün Rabb-i Celīl ʿömrin mezīd

2 Ḳalbini mesrūr idüp her dem anıñ
Leylini Ḳadr ü nehārıñ ide ʿıyd

3 Ṣulb-ı pākinden gelüp bu nev-nihāl
ʿĀlemiñ oldı yine şevḳı cedīd

4 Eyleyüp Yezdān güşāde baḫtını
Ṭāliʿiñ yāver ḳılup ide saʿīd

5 Söyledim tārīḫini anıñ **Ḥalīm**

26/ 46b

Doġdı kevne māh gibi Bāyezīd

(1227/ 1812)

27

**Bārek-Allāh-i Febiküm Sulṭān Maḥmūd Ġāzī**

*Müsteſʿilün Müsteſʿilün Müsteſʿilün Müsteſʿilün*

1 Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı ʿānī kim Ḫudā-yı Lem-yezel
ʿÖmrin füzūn u seyfini ḳāṭıʿ ide aʿdāya hem

2 Ṣulb-ı şerīfinden anıñ bu nev-ḫˇānla göñlümüz
Mesrūr idüp şād eyledi Yezdānımız itdi kerem

3 Baḫtıñ saʿīd ü ʿömrini dırāz idüp hep Ḥaḳ anıñ
Ola niçe böyle vilādetler ile ḫandān ümem

4 Ḫurrem olup ehl-i zamān ġam gitdi açıldı cihān
Bu şevḳ-ile ol dem hemān aldım ele levḥ u ḳalem

5 Bende **Ḥalīm**ā söyledim tārīḫ-i mevlūdın anıñ
ʿAbdü’l-ḥamīd hem-pā şerefle ʿāleme basdı ḳadem

(1228/ 1813)

---

27/ 47a

1

**Rubāʿī**

Ṣıddīḳ-i keremler-ile dil olsun celī [1]
Maḥzūn ḳoma yevm-i diñle Fārūḳ dili
ʿOs̱mān ile raḥm idüñ bu ʿāṣīye amān
Ey şāh-ı velāyet ey kerem-pīşe ʿAlī

2

**Rubāʿī**

Dil ḥasret-i rūy ile kebāb oldı gel
Ālūde be-ḫūn ṣad ʿıtāb oldı gel
ʿAzm it kerem eyle bezme ey meh bu şeb
Zīrā ki ġamıñla cān ḫarāb oldı gel

3

**Rubāʿī**

Terk itmeli hestīyi efendi her ān
Maʿnāda gerek maḫlaṣ-ile olmaz insān
Bir çöp ile taḳlīd ʿabes̱dir üstāda
Bār-āver olan dıraḫta bīd olur lerzān

4

---

1,2,3,4/ 36b
[1] Rubai mısralarında farklı vezinler kullanımıştır.

**Rubāʿī**

»U²Uì Ë »u• ë□M□ È«Òu□ r²u½
»U¾½ Ë g²— dÄ ‰œ d□ sJ¦ "«—¬
s¦ d□ s½dEì vÔËÒd¦ ÈË— "«
»UÔ b# ÊU□□ vNÔ v¦ ë½ œu¾ì o²ô

5

**Ḳıṭʿa[1]**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Ṣafā-yı ḫāṭırım yoḳdur efendim cānım eglenmez
Seniñ-veş nāẓırım yoḳdur efendim cānım eglenmez

2 Ne deñlü girye ḳılsam āh itsem ben bu ʿālemde
İlāhī ḥāżırım yoḳdur efendim cānım eglenmez

6

**Ḳıṭʿa Berāy-ı İʿtirāż**

*Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 Seng-i ḫārāyı merd hīçe ṣayar
Ḫastelik ṣaġlıḳ aña birdir

2 Bir miŝāl eyleyim saña añla
Çeşm-i maḥbūbdan bu ẓāhirdir

7

**Ḳıṭʿa Berāy-ı Aḥmed Efendī**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

---

5,6,7/ 37a

[1] Şiirin nazım çekli 'Nazm' olduğu halde başlıkta 'Kıt'a' yazılmıştır.

1 Silindi levḥa-ı pāk-i dil-i Aḥmed[d]en evṣāfım
Mecāzīdir aña şādım ḥaḳīḳat olsa bī-tābım

2 Egerçi ḫoş gelür ẓāhirde ammā līk bāṭında
Seniñ teşrīfiñ ile ġayra mānend-i şeker-ābım

8

**Ṣadr-ı āʿẓam Mıṣıra Dāḫil Olduḳda Ḫaberi Yevm-i ʿArefeye Teṣādüf İtmekle Söylenilen Ḳıṭʿadır**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Şeh-i ʿāliʾ Selim ʿaṣrında ʿizzetle Yūsuf Pāşā
Varup Mıṣr üzre teḫmīr eyledi fetḥ-i cedīd oldı

2 Hilāl-i naṣrıñı gördükde çeşm-i ḳalb-i maḥzūnlar
**Ḥalīm**ā ḥamd ola Mevlāya kim ʿıyd üzre ʿıyd oldı

9

**Ḳıṭʿa**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Sebz-i tih gül-gūn-ı gerdende degil püskürme ḫāl
Dir gören serv üzre ḳonmış gūyıyā kelle-i sār

2 Dūş-ı cāna giydirüp zāhid riyāda sevb-i sebz
Ḳaplamış bir sāʿat-i zībāya gūyā sūsmār

8, 9/ 37a

10

**Ḳıṭʿa**[1]

*Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

1 Ṭāḥūne-i meclisde dönüp dökdi devirdi
Gūyā ki ṣunup kāseyi sāḳī ele virdi

2 Çāk itmek içün sīneyi sāzende çü gendüm
Baġlandı yele lā diyerek çarḫı çevirdi

11

**Ḳıṭʿa**

*Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

1 İştiyāḳım ezelden olmışdır
Ẕāt-ı memdūḥıña efendim āh

2 Her ne dirsem saña yalan gelür
Bilür ancaḳ derūnumı Allāh

---

10,11/ 37b

1 1 Şiirler ‘Nazm’ olduğu halde başlıkta ‘Kıt’a’ yazılmıştır.

12[1]

**Ķıṭʿa-i Laṭīf-āmīz Berāy-ı Ḥüsnī Çelebi Fārisī**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 vìUD*  ÈU¾²‟ ëìËœd½ Ê¬ ë½Uì Èb²œ u2
vìUÒ½œ gšÄ—œ È—u• ëì—« e²dJš¦ v²U

2 vM0 ®u•¬ —œ v—U§uÔ ˆœ—u• Ušì b
vì«œu ″uÒœ Ê¬uÔ XAÄ dœ U «—« u½

13

**Ķıṭʿa-i Laṭīf-āmīz Berāy-ı Ḥüsnī Çelebi**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Seyāḥat eyleyen bu zīrine ṭāķ-ı muķarnesde
ʿAceb görmüş midür böyle yaķa şekl-i muķavvesde

---

12, 13/ 37b

1 12 ve 13. şiirler Nazm olduğu halde başlıklara Kıt'a yazılmıştır.

2 İkiden ġayrıda kim gördi kim virsün ḫaber andan
Bulınursa meger Ḥüsnīde yāḫūd bitli çerkesde

14

**Ḳıṭʿa**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Çeker ḳırṭās-ı ḥüsne cedvel-i bārik o müjgānlar
Dizilmişdir ser-ā-pā çevre-i çeşm-i mücelledde

2 Keser şīrāze-i ṣabrım görünce ol perī zīrā
Biletmiş deşne-i ebrū-veşiñ yeşm-i mücemmedde

15

**Ḳıṭʿa**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

1 Görüp levḥ-i kebūda ḳayd ḳıldı mihr eşkāliñ
Şafaḳ-veş neş’e-i bādeyle ḫumret çeşm-i kātibde

2 Görenler didiler eṭrāf-ı mihre encümi gūyā

---

14, 15/ 37b

Dizilmişdir cevāhir rīgdān-ı yeşm-i kātibde

16

**Aḳsarayda ɡ ² Ʊ½ Pınar Suyu Füruḫt**

**İden Adamıñ Dükkānına Söylenüp Bir**

**Taḫta İle Āvīze Olan Ḳıṭ□amızdır**

*Fe□ilātün Fe□ilātün Fe□ilātün Fe□ilün*

1 Görinüp kāsede elmās gibi pür-fer ṣu
Herkese baḫş-ı ḥayāt-ı bedeni eyler ṣu

2 Mā alup iç hele bu maşrabadan bir kerre
Giderir jeng-i derūn u dilini enver ṣu

16/ 46b

17

**Luġaz**

*F<`il<tün F<`il<tün F<`ilün*

1 Ol nedir kim bir ḥasāmetlü kişi
Ekerī temkīn ile geçer işi

2 Bażı kerre ayda yılda bir çıḳar
Līk çoḳ yerlerde ḫāṭırlar yıḳar

3 Dört ḳolı vardır ayaġıñ görmedik
Ḥāṣılı esrārına biz irmedik

4 Seyre çıḳdıḳca düşerler pīşine
Hem taḥammül idemezler nīşine

5 Ardı ṣıra daḫi olurlar revān
Bir iki meh-pāre ol şevḳıñ devān

6 Lākin eyler bir kişi ibrāmına
Çoḳ taḥammül burnınıñ zükkāmına

7 Bir acāyib ḳarnı var çoḳ su içer
Ṣoñra ḥażm itmez o dem ṭaşra döker

8 Añlar erbābı **Ḥalīm**ā bu sözi

17/ 15b

Söndürür ẕihniyle ḥall olmaz közi

18

**Luġāz-ı Diger**

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

1 Nedir ol peykli gerdūn-āsā
Geh olur levni sefīd ü ḥaḍrā

2 Gāh tenhā oṭurur bir yerde
N'işlesün var ḥicābı serde

3 Geh ider ülfeti yārānı ile
Niçe kendü gibi aḳrānı ile

4 Göñli sevdālı ʿacāyib erdir
Kendi ḥālinden o da mużṭardır

5 Ekẟerī vaḳt-i rebīʿi gözedir
Ki ata derdini ṭaşra bir bir

6 Līk ḳoymaz ki gide bir ṭarafa
Yaḳasın virmiş idi nā-ḫulfa

7 Ḳorḳusından bir ayaġ üzre ṭurup
Gāh hāmūn gehi baġ üzre ṭurup

8 Eyler idi o cefā-cū cebri
Rūzgārıñ sitemine ṣabrı

---

18/ 15b

9 Bu Ḥalīmiñ luġaz-ı pür-tāmı
Añdırır şiʿr-i ter-i Ḫayyāmı

19

**Lüġaz**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

1 Ol nedir iki birāder her zamān
Birbirinden ayrı düşmezler hemān

2 Nevʿ-i insān üzredir fermānları
Līk incitmediler ṣıbyānları

3 Bulınurlar sā’ir eşyāda daḫı
Ṣayf u sermā zīr ü bālāda daḫı

4 Geh girüp ḥarf içine maʿnā gibi
Gizlenürler cān-ı bī-hem-tā gibi

5 Geh çıḳarlar rūz olınca ṣūrete
Gāh olup pinhān girerler sīrete

6 Şeb olınca gösterirler baʿżı baş
Olmuş anlar ikisi de ḫʷāce-taş

7 Dost olup gidüp birisiyle bile
İki ʿālemde olur ol bī-gile

8 Birisine yār olan dünyāda hem

19/ 43b

Olur ʿuḳbāda anıñla müttehem

9 Ṭut Ḫudānıñ emrini hergeh kim
Ḳaç nehiyden ola ḥāliñ müstaḳīm

(1224/ 1809)

1

**Beyit Der-Ḥācı Oġlı Bazārı Güfte-Būdem**

*Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

Germ ḳıl bazarcıġın ẕevḳıñ dilā çekme miḥen
Çekmeyen serdiñ bu dehriñ bilmez ol ḥubb-ı vaṭan

2

**Beyitler**

*Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

Dil-i pür-şerḥama maʿlūm olur teşrīfiñ aġyāre
Muvaḳḳıt fehm ider taḥvīl-i mihri levḥ-i rubʿından

3

*Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

Dās-ı nigehle biçdi o meh göñlümüz bizim
Mümkin mi hīç ʿaḳla gelen şeyler olması

4

*Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

---

1, 2, 3, 4/ 37b

Seyr iden bir ṭurrasın  geç o şehiñ düşünde
Hīç temkin mi ḳalur gördügi dem hūşında

5

*Mefāʿilün  Feʿilātün Mefāʿilün  Feʿilün*

Gelür mekīden-i  laʿliñ bu cān-ı zāra leẕīẕ
Miʿāl-i bāde ki serde olan ḫumāra leẕīẕ

6

**Beyit**

*Fāʿilātün  Fāʿilātün  Fāʿilātün  Fāʿilün*

vÔuA¦ "« s¦ Ë dš□  —œ ëJì U²—œ "« v£U¦
ÈuMF¦ d1□  ¹u□d¦  Â« ˆœd½  «d¼œ  ëJì
«"

7

**Beyit**

Mefʿūlü    Mefāʿilün    Feʿilün
dš¦  Ë dšL¦  ÈdšL□  Ë  dšL□
dšI§  œdšLì  œdšL□  Ë dšL□

---

5,6,7/ 37b

## B İ B L İ Y O G R A F Y A


TUMAN, M. Nâil, Tuhfe-i Nâilî, Millî Ktp., Yazmalar Bölümü, 611, C.1.

MEHMED SÜREYYÂ, Sicill-i Osmânî, C.2, İst., Sebil Yay., 1996.

ATEŞ, Ahmet, Prof. Dr., "Metin Tenkidi Hakkında", Türkiyat Mecmuası, C.VII-VIII.

BEYÂNÎ, Tezkire, Millet Ktp., Ali Emirî, 757.

ÂŞIK ÇELEBİ, Meşâirü'ş-Şuarâ, Süleymaniye Ktp., Aşır Efendi, 268.

LEVEND, Agah Sırrı, Divan Edebiyatı, Enderun Kitabevi, İst., 1984.

___________, Türk Edebiyatı Tarihi,_TTKB, C.1, Ank., 1973

PALA, İskender, Prof. Dr. Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, Kapı Yay., İst., 2004.

YILMAZ, Mehmet, Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük) Enderun Kitabevi, İst., 1992.

ŞEMSEDDİN SÂMÎ, Kâmus-ı Türkî, Alfa Kitabevi, İst., 1998.

DİLÇİN, Cem, Dr., "Divan Şiirinde Gazel", Türk Dili [Türk Şiiri Özel Sayısı (Dîvân Şiiri) II], C.52, Sayı:415,-16,-17, (Ank.,1986).

YENİTERZİ, Emine, Doç. Dr., Dîvân Şiirinde Na't, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ank. 1993.

ULUDAĞ, Süleyman, Prof. Dr. Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yay., İst., 1991.

MAZIOĞLU, Hasibe, Prof., Dr., "Eski Türk Edebiyatı" Türk Ans., MEB, C.32, Ank., 1982.

ONAY, Ahmet Talat, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar (Haz: Cemal Kurnaz) MEB, İst., 1996.

DİLÇİN, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yay., Ank., 1983.

İPEKTEN Halûk, Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 1998.

OKÇU, Naci, Şeyh Gâlib Dîvânı, Hayatı, Eserleri, Kültür Bakanlığı Yay., C.2, Ank., 1993.

UZUNÇARŞILI, İ.Hakkı, "Osmanlı Tarihi", TTK Yay., C.4, Ank., 2003

Câbî Ömer Efendi, Câbî Tarihi (Haz. M. Ali Beyhan) , TTK Yay., C. 2 Ank., 2003.

BANARLI, Nihat Sami, "Resimli Türk Edebiyatı Tarihi", C.2, MEB, İst., 1983.

ÜNVER, İsmail "XIX. Yüzyıl Divan Şiiri", A.Ü. Dil ve Tarih-Coğr. Fak. Dergisi, Ank., 1988.

MENGİ, Mine, "Eski Türk Edebiyatı Tarihi", Akçağ Yay., Ank., 1997.

_______________, Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1991

ÜNAL, Tahsin, "Türk Siyâsi Tarihi", Kutluğ Yay., İst., 1974.

ÖZGÜL, Metin Kayahan; Divan Yolundan Pera'ya Selametle, Hece Yayınları, Ankara, 2006

BİLKAN, Ali Fuat, Nâbî, Hikmet-Şâir-Tarih, Akçağ Yay., Ankara 1998

# İNDEKS

# TENKİDLİ METİN

# KASÎDELER
# ve
# MESNEVÎLER

# MUSAMMATLAR

# TÂRÎHLER

# GAZELLER

# RUBÂÎLER
# KIT'ALAR
# ve
# LUGAZLAR

# BEYİTLER

# İNDEKS

# YAZMA METİN

# BİBLİYOGRAFYA